

ԳՐԻԳՈՐ ՀՈԹՈՅԵԱՆ

100

ՍՐՏԱԲՈՒԽ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԻՐՈՒՆԹՈ, 2025

Krikor Hotoyan

SRDAPOUKH
PANASDEGHZOUTIOUNNER

Խմբագրում, սրբագրություն, էջադրում
և կողքի ձեւաւորում՝
Եփրեմ Թորճեան
ytokjian@gmail.com

ԳՐԻԳՈՐ ՀՈԹՈՅԵԱՆ

ՍՐՏԱԲՈՒԽ
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹՈՐՈՆԹՕ

2025

Գրիգոր Հոթոյեան՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս
Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. Հայրապետի 2005-ին շնորհած
«Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոց» շքանշանով:

Այս հապտորին մեկենասությունը
սիրով սպանձնեցին աղջիկս՝
Անի Հոթյեան-Ժուլի,
և ամուսինը՝ Մայքլ Ժուլի:

Հազար շնորհակալություն իրենց ազգային
և ծնողաւեր ոգիին:

ԳՐԻԳՈՐ ՀՈԹՈՅԵԱՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

- Գրական աշխատանքներս միշտ քաջալերող եւ գնահատող կնոջս՝ Շաքէին, զաւակիս՝ Անդրանիկին, եւ աղջիկիս՝ Անիին եւ իր ընտանիքին:
- Գիրքիս կողքին խորապատկերը տպաւորիչ եւ ճաշակով պատրաստող երիտասարդ արուեստագիտուհի Մարիա Թեւեանցին:
- Գիրքիս գրաշարութիւնը, սրբագրութիւնը եւ էջադրումը կատարող՝ տպագրական արուեստի մասնագէտ եւ հայերէն լեզուի ուղղագրական կանոններու հմուտ պրն. Եփրեմ Թոքճեանին:

ԳՐԻԳՈՐ ՀՈԹՈՅԵԱՆ

Հաստատուն մշտադալար ծառ՝ Սասնոյ լեռներուն վրայ, արմատներէն բրտօրէն պոկուած ոճրագործ, անգուլթ ձեռքերու կողմէ, որ պանդուխտի ցուպը ձեռին՝ կը թափառի քաղաքէ քաղաք ու երկրէ երկիր, վերջին հանգրուանը՝ Թորոնթօ:

Պարզ, համեստ, խոնարհ անձ, բազմազան առաքիւնութիւններով ու ձիրքերով օժտուած, միշտ հաւատարիմ իր սասունցիական արմատներուն ու գաղափարական իր համոզումներուն: Քիչերէն է, որ իր համեստ ապրուստը ապահովելու աշխատանքի կողքին չէ վարանած իր տաղանդն ու գրական կոչումը մղելու ու հոգին պարպելու փորձերէն:

Ան հայերէն լեզուի իր հմտութիւնը ձեռք բերած է ինքնաշխատութեամբ, գրաշարական աշխատանքով՝ զանազան հայ տպարաններու մէջ, ապա հետեւելով հայագիտական դասընթացքներու: Զինք քանիցս առիթը ունեցած եմ տեսնելու Հալէպի «Արեւելք» օրաթերթի տպարանին մէջ, սակայն որեւէ կապ կամ խօսակցութիւն ունենալս չեմ յիշեր իրեն հետ: Հարկ է նշել, որ այդ շրջանին ընկերոջս՝ Զաւէնին վստահուած էր «Արեւելք» օրաթերթի մարզական լուրերու բաժնին պատասխանատուութիւնը, սակայն օրաթերթը զուրկ ըլլալով նիւթական միջոցներէ անդամակցելու լրատուական գործակալութիւններու, մարզական լուրերը Զաւէնը եւ անձս կը հայթայթէինք օրաթերթին՝ երեկոները ժամը 5-ին ունկնդրելով Մոնթէ-Գարլոյի կայանէն ձայնասփռուած մարզական լուրերը կարճ ալիքի վրայ: Յաճախ դժուարութիւն կ'ունենայինք յստակօրէն ունկնդրելու կատարուած հաղորդումները, որոնք քօղարկուած կ'ըլլային երկարատեւ աղմուկներով (parasites), ինչ որ պատճառ կը դառնար թերթին փոխանցելու նաեւ անկատար ու թիւր լուրեր...:

Գրիգոր Հոթոյեանին մօտէն ծանօթանալու ու իրեն հետ գործակցելու բախտը ունեցած եմ Գանատայի մէջ՝ Համազգային Հայ Մշակութային Միութեան կազմակերպած համախրմբումներուն ծիրէն ներս: Ան, մեղմ ու գիտակից անձ, մեծապէս տպաւորած էր զիս. հաճոյք էր իրեն հետ գործակցիլը եւ հայ-

կական ու զանազան նիւթերու շուրջ իրեն հետ կարծիք փոխանակելը: Գաղութահայ կեանքին վերաբերեալ իր բոլոր գրութիւնները հաճոյքով կարդացած եմ «Հորիզոն» շաբաթաթերթին մէջ եւ միշտ հիացած ու տպաւորուած իր պարզ, մաքուր ու սահուն հայերէնով արտադրուած ոճին ու մանաւանդ իր պարտաճանաչութեան վրայ: Իր բոլոր հրատարակած հատորները, որոնցմէ ազնուութիւնը ունեցած էր օրինակ մը ինծի առաքելու, մասամբ միայն կարդացած էի բժշկական ծառայութեանս շրջանին՝ բաւարար ժամանակ չունենալու պատճառաւ: Վերջին ամիսներուն ընթացքին ամբողջութեամբ կարդացի ու մեծ հաճոյքով ըմբոշխնեցի հատորներուն պարունակութիւնը՝ մեծապէս տպաւորուած անոնց թէ՛ քանակէն եւ թէ՛ որակէն. ուսումնասիրութիւններ Ռազգայի, ինչպէս նաեւ հայ տաղանդաւոր գրագէտներու մասին, պատմութեան, թղթակցութիւններ թորոնթոյի ազգային կեանքին, ինչպէս նաեւ հոն կատարուած ձեռնարկներուն մասին, զանազան աւելցումներով արտասանուած խօսքեր ու շարան-շարան տպաւորիչ քերթութեան, որոնց մէկ մասը երգերու վերածուած՝ դաշնաւորութեամբ ծանօթ երաժշտագէտներու:

Վերջին տասնամեակներուն, դժբախտաբար, պատանեկութիւն ու երիտասարդութիւն գերին դարձան համացանցին՝ անտեսելով գիրք կարդալու սովորութիւնը: Այս առնչութեամբ անոնցմէ մին, վիճաբանութեան մը ընթացքին արտայայտուելով Ֆրանսացի անուանի գրող Անաթոլ Ֆրանսի մէկ գրութեան մասին, ուր ան կը նշէր թէ «գիրքերը կը սպաննեն մեզ՝ մեռցնելով մեր մտաւոր անկախութիւնն ու ինքնատիպութիւնը», բարձրաձայն այսպանած էր մեծանուն գրագէտը, անոր արտայայտած կարծիքը գտնելով սխալ ու մեծապէս վիճելի:

Նոր սերունդին համար հայ գիրք կարդալը ու հայ գրականութեան զարգացումներուն մօտէն հետեւիլը անհրաժեշտութիւն է ու հրամայական, որպէսզի անոնք հաղորդուին հայ ժողովուրդի անցեալով: Գրականութեան միջոցաւ է, որ մարդուն ներաշխարհի բոլոր խորունկ ապրումները, մտածումները, յուզումներն ու խռովքները կը փոխանցուին հայ մատղաշ սերունդին:

Գրիգոր Հոթոյեան գրագէտ ու արուեստագէտ մըն է, որ յաջողած է իր գրութիւններուն միջոցաւ մեր աչքերուն առջեւ դնել զէպքեր հայ պատմութենէն ու հայ մեծ գրագէտներու կեան-

քէն՝ ընթերցողը մղելով յուզուելու ու սուզուելու իր գծած տեսարաններուն ու դէպքերուն խորքը: Իր գրականութիւնը հարազատ արտայայտութիւնն է հայ ժողովուրդի հոգեմտաւորական ապրումներուն ու բիւրեղացած զգացումներուն: Գրագէտի իր կոչումը ներքին յուզական խլրտում մըն է, որ Գրիգոր Հոթոյեան յաջողած է փոխանցել ընթերցողին: Ան ունի գրելու ինքնուրոյն եղանակ մը ու մանաւանդ՝ նիւթերու այլազանութիւն, որ զինք կը զանազանէ ուրիշներէն: Ան իր արձակ գրութիւններուն ու քերթուածներուն իւրաքանչիւրին մէջ իր հոգիէն առանձին շեշտ մը, խանդ մը դրած է արտաբերութիւններուն մէջ՝ դարձնելով իր գրութիւնները պարզ, սակայն անձնադրոշմ:

Գրիգոր Հոթոյեանի շատ մը գրութիւններուն մէջ նկատելի է կիրքը, որ իր մօտ յառաջացած խռովքն է, մասնաւորաբար երբ գրութիւնները կը վերաբերին հայ ժողովուրդին դէմ գործուած անարդարութիւններուն: Այդ կիրքը, փոթորկելով իր ներաշխարհը, իրեն առիթ կ'ընծայէ երբեմն շիկացած բառերով արտայայտել անարդարութիւններն ու ապօրինութիւնները՝ պարպելու համար իր հոգիին մէջ կուտակուած փոթորիկները:

Գրիգոր Հոթոյեան նկարագրի տէր ու անաչառ գրագէտ մըն է, ու իր կոչումը եղած է ընթերցողին խօսիլ ճշմարտութիւններու անունով: Անդրանիկ Ծառուկեանի նուիրուած իր գրութեան մէջ ան մեծապէս կը գնահատէ անոր ցուցաբերած գրական բացառիկ տաղանդը, հակառակ կեանքին վերջաւորութեան ընթացքին գաղափարական գետնի վրայ անոր ունեցած սայթաքումին: Ան գրելու արուեստի գործին մէջ մերկացած է բոլոր կաշկանդումներէ, ու իր գրելու եւ դատելու ազատութիւնը առաջնահերթ պայման նկատած է:

Գրիգոր Հոթոյեան, արմատներով սասունցի, իր գրութիւններուն մէջ անդրադարձած է Սասնոյ ժողովրդական բարքերուն ու սովորութիւններուն, զորս փափաքած է անկորուստ յանձնել ապագայ սերունդներուն ու պատմութեան: Կրօնք, հաւատալիքներ, ծնունդներու ու մահերու առիթներով արտադրուած գրութիւններ՝ կը կազմեն անբաժան մասը բառացուցականին: Ան գրած է Տարօն աշխարհի ու Սասնոյ հողերուն մասին, հողեր՝ շաղախուած արիւնովը այն կտրիճներուն, որոնք կուրծք տուած են թուրք բանակներու գրոհներուն ու իրենց կեանքի գնովը պաշտպանած զանոնք:

Ան հարազատ զաւակն է մայր հողին ու խորապէս կապուած, չաղախուած անոր, հակառակ Սփիւռքի ասիերուն մէջ իրեն պարտադրուած կեանքին:

Ներկայ Հայաստանը կառուցուած է հայ ժողովուրդին քրտինքով ու ան մեծ յարգանք ունի իւրաքանչիւր հայ անհատի ցուցաբերած զոհողութեան ու թափած ճիգին հանդէպ:

Որպէսզի կանգ չառնէ ներշնչումը, Գրիգոր Հոթոյեան, հակառակ իր յառաջացած տարիքին, մտքով եւ գրչով երիտասարդ է ու մշտավառ կը պահէ գրելու խարոյկը իր հոգիին մէջ՝ գրելով անդադար ու աշխատակցելով բազմաթիւ գրական հրատարակութիւններու:

Քանակով ու որակով բարձր իր քերթուածներուն մէջ մտածումի ամէն ցուք կը կրէ իր մօտ բանադատութեան դրոշմը, բաղդատմամբ կարգ մը գրողներու, որոնց քերթուածներուն մէջ արտայայտուած լեզուական բարձր ոճին ու ճոխ բառամթերքին կը պակսի տրամաբանութիւնը՝ դարձնելով գրութիւնը անիմաստ...:

Գրիգոր Հոթոյեանի հրատարակած հատորները ձեւով մը արտացոլացումն են անցնող դարու ընթացքին հայ ժողովուրդին դէմ գործադրուած ջարդերուն, տեղահանութիւններուն ու անարդարութիւններուն, եւ անոնց անմիջական հետեւանք՝ մեզի պարտադրուած Հայ Սփիւռքին համառօտ պատմութիւնը: Ան առանց վարանումի կը հաստատէ իր անխախտ ու վճռական հաւատքը հայ ժողովուրդին յաւերժականութեան նկատմամբ: Փոխ առնելով խալիլ Ճպրանի մտածողութիւններէն հետեւեալը՝

«Կը քալեմք ծովեզրին վրայ, աւազին ու փրփուրին միջեւ,
Ծովուն մակընթացութիւնը պիտի ջնջէ մեր քայլերուն հետքերը,
Հովը պիտի հեռացնէ ծովափին փրփուրը,
Սակայն ծովն ու ծովեզրը յաւերժական են»,

նոյնպէս Հայրենիքի թէ Սփիւռքի ասիերուն վրայ սերունդներ պիտի գան ու անցնին, սակայն Հայաստանն ու հայ ժողովուրդը յաւերժական են:

Սիրելի՛ Գրիգոր, կը խոնարհիմ քու տպաւորիչ գրական վաստակիդ առջեւ՝ քեզի մաղթելով առողջութիւն, երկար կեանք ու նորանոր յաջողութիւններ: Վարձքդ կատա՛ր:

ԲԺ. ՕՀԱՆ ԹԱՊԱՔԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ

ԵՒ

ԱԶԳԱՅԻՆ-ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ազատատենչ ողջ հայութեան խրոխտ կամքով,
Սարտարապատի յաղթանակով,
Հնադարեան հայոց երկիր դարձար ազատ,
Դարձար անկախ՝ փառքով հրազարդ:

Ազատութեան սերը ըրած հզօր վահան,
Դարձար կրկին Մայր Հայաստան,
Որդիներուդ սուրբ արինով դիցազնական՝
Դարձար հայրենիք ողջ հայութեան:

Նուիրական իմ հայրենիք եղեմական,
Հայաստան աշխարհ՝ տուն քաջութեան,
Հազար ողջո՛յն քու մայիսեան անկախութեան
Եւ մարտիկներուդ հերոսական:

Հայաստան, Հայաստան, երկիր լուսաշող, երկիր նայիրեան,
Եռագոյն դրօշով ոգեղէն կամուրջ ամբողջ հայութեան,
Արեւաշող, բոլր հայրենիք, վահագնածին Հայաստան,
Անգուգական իմ հայրենիք, վերածնեալ Հայաստան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ

Դարե՛ր-դարե՛ր լոյս ու խաւար հայ քերթողներ երգեցին
Քու ցաւերդ ու փառքերդ, ազատութեան սէրդ հին,
Հերոսներդ անանձնական մոլորումը բացառիկ,
Որոնք ինկան անմխիթար՝ հողիդ համար, հայրենի՛ք.
Ես ալ ահա անոնց ճամբուն հետեւող մը անվարան,
Կը մոլորեմ քնարս քեզի, հերոսակա՛ն Հայաստան:

Կը մոլորեմ քնարս քեզի, հերոսական Հայաստա՛ն,
Կ'ապրիմ քեզմով, քու անցեալով ու ներկայով ամէն ժամ,
Քեզ կը պաշտեմ ամբողջ հոգով ու հաւատքով խորարմատ,
Պատրաստ տալու կեանքս պարման՝ քեզ պահելու անարատ.
Դո՛ւն մեր փառքը կոթողական, անմեռ յոյսը ապագայ,
Նուիրական մայր սիրասուն, իմ Հայաստան հնամեայ:

Նուիրական մայր սիրասուն, իմ Հայաստան հնամեայ,
Կը հաւատամ օր մը պայծառ պիտի կրկին բարձրանայ,
Դրօշն հայոց աստանդական Արարատի գագաթին,
Չքնաղագեղ Տարօն ու Վան պիտի դառնան քու գրկին,
Եւ աշխարհացրիւ որդիներդ նոր աւիշով պիտի գան
Ակօսելու դաշտերդ խոպան, աւերակուած Հայաստան:

Ակօսելու դաշտերդ խոպան, աւերակուած Հայաստան,
Քանի հիմա հոն կը բուսնին տատասկ ու փուշ ընդունայն,
Հայ քրտինքը չորցած է հոն, անապատ է ամէն կողմ,
Վայրագ ու խօլ մարդ-գազաններ ժանիքներով մթաքող,
Քանդած-փշրած են խնկելի վանքերը մեր սրբազան,
Իմ Հայաստան լուսաճաճանչ, մշակոյթի օթեւան:

Իմ Հայաստան լուսաճաճանչ, մշակոյթի օթեւան,
Քեզմէ ծնան անգուգական հանճարները մարդկութեան,
Նարեկացին՝ աղօթասաց, քերթողութեան հսկայ բերդ,
Շիրակացին՝ մեծ գիտնական եւ Մեսրոպը ազգակերտ,

Վարուժանը հրաշածին եւ Չարենցը բոցաշունչ,
Յարգա՛նք հողիդ ազնուական, իմ Հայաստան քաղցրահունչ:

Յարգա՛նք հողիդ ազնուական, իմ Հայաստան քաղցրահունչ,
Չինասալիտակ գագաթներով վէս լեռներուդ անմռունչ,
Կարկաչահոս աղբիւրներուդ վճիտ ջուրին սառնորակ,
Արագավազ խոր գետերուդ հզօր երթին անպարփակ,
Անտառներուդ հմայագեղ եւ դաշտերուդ անսահման,
Կեանքս ու հոգիս մատաղ քեզի, դրախտային Հայաստան:

ԵՐԵՒԱՆԻՆ

Ծնած տարագիր՝ քու գիրկէդ հեռու,
Օտարութեան մէջ՝ հայրենակարօտ,
Բայց դուն իմ մայրն ես հարազատ ու մօտ,
Ու բալասանը անթիւ վերքերու:

Ինչպէ՞ս երգեմ քեզ, իմ մայր Երեւան,
Որ արժանանամ քու սիրոյն վսեմ,
Քու գոյութեամբը կ'ապրիմ, կը շնչեմ,
Ու հայութեամբս կը հպարտանամ:

Դարեր ճեղքելով մեր օրին հասար,
Էրեբունիէն Երեւան դարձար,
Անթեղուած կայծով վերընձիւղուեցար,
Մշտավառ ջահով լուսաւորուեցար:

Թէեւ թշնամին Եղեռնով ջարդեց,
Աշխարհով ցրուեց հայ ազգը համայն,
Բայց դուն յաւերժ ես՝ պտուղ քաջութեան,
Սարտարապատը քու փառքը կերտեց:

Դո՛ւն ես մեր յոյսը, կեանքը, ապագան,
Մեր երազներուն ապաւէն վերջին,
Քեզնով պիտ' հասնինք վեհ Արարատին
Ու սուրբ հողերուն մեր պապենական:

ԻՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Իմ Հայաստան, իմ երագ, իմ սեր,
Արեւաշող երկիր դրախտավայր,
Անցեալի փառքով սրբանուէր,
Կանգնած ես վեհ՝ հմայքով տենդավառ:

Երկիր հնադարեան՝ Հայաստան աշխարհ,
Ազատութիւն պաշտող ազգ իմ թորգոմեան,
Անմահութիւն է լոկ մեռնիլ քեզ համար,
Դո՛ւն հոգեղէն կամուրջ ամբողջ հայութեան:

Իմ Հայաստան, իմ սիրտ, իմ արեւ,
Լոյսի օրրան, երկիր հրաշափառ,
Հօր գալիքիդ սիրոյ բարեւ,
Իմ հայրենիք, արեւով բոցավառ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

Հայաստան աշխարհ, երկիր նայիրեան,
Իմ հայրենիք եղեմական,
Հայ ժողովուրդի կամքով անասան,
Հասար կրկին ազատութեան:

Նուիրական Հայաստան,
Վերածնեալ բուրաստան,
Յաւէտ մնաս անասան,
Փառք ու պատիւ հայութեան:

Ոտքի՛, Հայկի ժառանգներ,
Սարտարապատ եւ Արցախ կերտող մարտիկներ,
Ոտքի՛, Դաքի որդիներ,
Մամիկոնեան հուրով վառուած հայ զինուորներ:

Յառա՛ջ, թորգոմեան զարմեր,
Դէպի յաղթանակ, հպարտ քաջեր,
Յառա՛ջ, անմահ հերոսներ,
Հայրենիք փրկող հայորդիներ:

Երկիր Հայաստան, լուսաշող աշխարհ,
Հայոց երկիր դրախտավայր,
Ողջո՛յն արեւիդ, ողջո՛յն դրօշիդ,
Ազատութեան վեհ երագիդ:

Երեւանէն տեսարան մը

ԱԶԱՏԱՏԵՆՉ ԻՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ազատատենչ ողջ հայութեան
Խրոխտ կամքով վահագնածին՝
Փիւնիկի պէս ծնար կրկին,
Յաւերժական իմ Հայաստան:

Ոգի դարձած եռագոյնով,
Հայոց երկիր դարձար ազատ,
Հզօր մնաս զերդ Արարատ՝
Հին ցաւերդ ամոքելով:

Դո՛ւն իմ երագ, իմ միակ սէր,
Դո՛ւն իմ արեւ կենսապարգէւ,
Կարօտավառ՝ քեզի բարեւ,
Իմ Հայաստան աւետաբեր:

Իմ հայրենիք եղեմական,
Մերոպաշունչ իմ Հայաստան,
Որդիներդ տուն պիտի գան,
Պիտի դառնաս դուն վարդաստան:

ՂԱՐԱԲԱՂԸ ԿԸ ԿԱՆՉԷ

Ջարքիր, լա՛օ, Ղարաբաղը կը կանչէ
Հայոց ազգին որդիները օգնութեան,
Միանալու իր եութեան, իր Մեծ Տան՝
Հօր կամքով մշտակենդան:

Արցախը ազատ ապրած է դարեր,
Պատմութիւն կերտած հայու արիւնով,
Պիտ՝ դառնայ ազատ կրկին պայքարով,
Պապենական սուրբ հաւատքով:

Ղարաբաղը շղթայուած է, ո՛վ հայեր,
Բռնապետի նենգութեամբը ոճրածին,
Կը տառապի կարօտովը դառնագին՝
Ազատութեան լուսաբացին:

Արցախեան ձայնը՝ անթեղուած կրակ,
Բոցավառած է սիրտը հայութեան,
Վերածուած է ոգին Արամեան՝
Գանձասարէն մեր սրբազան:

Իմ Արցախ սիրասուն,
Դո՛ւն սիրտն ես հայութեան,
Դո՛ւն երազ անթառամ,
Յաւերժական իմ Հայաստան:

25 Օգոստոս 1989

ՀԱՅՐԻԿԻՆ ՊԱՏԳԱՄԸ

Հայոց վշտի, տառապանքի
Արցունքները ծովացած,
Գետեր դարձան աղերսանքի,
Աչքերն ուղղած առ Աստուած:

Չկար հրաշք ու օգնութիւն,
Օտարներէն չկար յոյս,
Թուղթ շերեփ չշինեց բոյն,
Երկաթեան էր սրտայոյզ:

Հայրիկն հայոց քաջագուն
Կազմեց փաղանգ թորգոմեան,
Ոսոխներու դէմ արթուն
Կը պայքարէր անխափան:

Սուրբ Հայրիկէն Խրիմեան
Յիշենք խօսքը պատմական,
Որպէս պատգամ հայրական.—
Ձենքով փրկենք Հայաստան:

ԽՐԻՍՏԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ

Հայ ժողովուրդի հոգիէն ծնած,
Յաւէտ պանծալի Խրիմեան Հայրիկ,
Հայ տառապանքի ցաւերով կոփուած
Դիցազուն հերոս, նուիրեալ մարտիկ:

Ազատ ապրելու, ազատ շնչելու
Պայքար շեփորող խիզախ Հայրապետ,
Հայրենի հողը ազատ տեսնելու
Հօր առաքեալ, անձնուէր ասպետ:

Մենք քեզ կը յիշենք, Հայրիկ սրբազան՝
Բռնած աներկիւղ կտակիդ ճամբան,
Ոտքի է այսօր հայ ազգը համայն՝
Լուծուած տեսնելու Դատը Հայկական:

Վասպուրականի, Տարօն աշխարհի
Լեռներէն ժայթքած ազատութեան բոց,
Անձնագոհ կեանքով, գործերով արի՝
Եղար Հայրիկը ամենայն Հայոց:

Երկաթեայ ծանօթ շերտով զինուած՝
Պատգամը տուիր համայն հայութեան,
Ցանած սերմերդ ատոք հասկ դարձած՝
Վառուցաւ կրակ յեղափոխութեան:

Մենք քեզ կը յիշենք, Հայրիկ սրբազան՝
Բռնած աներկիւղ կտակիդ ճամբան,
Ոտքի է այսօր հայ ազգը համայն՝
Լուծուած տեսնելու Դատը Հայկական:

ՉԱՅՆ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ

Ոտքի է ահա հայ ազգը համայն,
Մօր գիրկեն խլուած Արցախի կանչով,
Հայ Դատի լուծման անվեհեր կամքով՝
Բռնցքաւորուած սրտով միակամ:

Հայրենիք-Սփիռք միաձուլուած են
Պահանջատէրի արդար պոռթկումով,
Հայոց հողերու տուն դարձի շնչով՝
Ոգեղինացած երթով ասպազէն:

Դո՛ւն Հայաստան ես, դարաբաղեան հող,
Պատմական Արցախ՝ երկիր հայկական,
Դո՛ւն սրբատեղի, դո՛ւն գոհասեղան,
Հայոց պատմութեան փառքը լուսաշող:

Արցախը հայ է, բուրվառը հայկեան,
Մայր սիրագործով՝ հերոսներ ծնող,
Գոյամարտերով շղթաներ փշրող,
Ստրկութեան դէմ պողպատեայ վահան:

Արցախ-Ղարաբաղ, ձայն ազատութեան,
Դո՛ւն գողտրիկ աշխարհ, քաջերու օրրան,
Գարունը մօտ է քու տառապանքին,
Շուտով կը դառնաս մօրդ կաթոգին:

Շուշիի Սուրբ Ամենափրկիչ Ղազանչեցոց Մայր Տաճարը

ԱԶԱՏ-ԱՆԿԱԽ ՂԱՐԱԲԱՂ

Ղարաբաղի ժողովուրդին սրտի կանչով,
Հայոց ազգին որդիները հերոսածին
Ոտքի ելան վահագնածին հզոր կամքով՝
Դիմադրելով նախայարձակ թշնամիին:

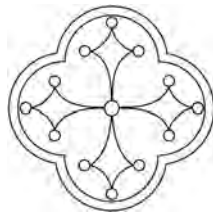
Վատ թշնամին հոժ բանակով ազերիական,
Դաշնակցելով իսլամական այլ ուժերով,
Յարձակեցան գրաւելու ղարաբաղեան
Հազարամեայ հայ հողերը զէնքի ուժով:

Ժողովուրդը իր բանակով միասնական,
Ազատութեան իրաւունքով պաշտպանուեցան,
Եւ անձնագոհ մարտիկներով մահապարտեան
Խոյանքներով հնչեց փողը ազատութեան:

Ղարաբաղի մարտիկները հայրենական,
Դաւիթ Բէկի թոռներուն հետ ճակատ կազմած,
Պաշտպանեցին հայրենիքը հնադարեան,
Անկախութեան արեգակով լուսաւորուած:

Հայրենիքի պաշտպանութեան քաջ զինուորներ,
Կռուի դաշտին նահատակուած հայ հերոսներ,
Անդրանիկի եւ Արամի հետեւորդներ,
Դուք անմահ էք, ձեզ կը յիշենք օր ու գիշեր:

2016

ՊԵՏԻԿ ԻՆՃԷԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Դաշնակցութեան հնոցին մէջ քրծուած,
Հերոսներու վեհ ոգիով տոգորուած,
Հասակ առիր, դարձար հայդուկ հայկական,
Դաշնակցական ընկեր Պետիկ Ինճէեան:

Մուսա Լերան բարձունքներէն,
Պապենական սուրբ հողերէն
Ծծած ոգին ազատութեան,
Հերոս ընկեր առհաւական:

Հայրենական Այնճար գիղէն մեկնեցար,
Վահագնածին խիզախութեամբ դուն հասար
Փարիզ քաղաք՝ պատրաստելու ռումբ-ական,
Դաշնակցական ընկեր Պետիկ Ինճէեան:

Որպէս մի նոր Քրիստափոր,
Հայոց Դատին եղան զինուոր՝
Հարուածելու վատ թշնամին,
Քաջակորով ընկեր անգին:

Հազարամեայ հայրենիքի կորուստով,
Մեծ Եղեռնի սարսափներու կսկիծով,
Հրդեհեցիր ըմբոստ սիրտդ վրէժով,
Սակայն ինկար պայթած ռումբի արկածով:

Ընկերներդ հազարաւոր
Քեզ կը յիշեն արտասուաթոր,
Դո՛ւն մեռած չես իրենց համար,
Պիտի ապրիս միշտ՝ դարէ-դար:

ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿ

Մենք՝

Հայ յեղափոխական բանակի
Քաջ ու անվեհեր զինուորներ ենք,
Խրոխտ, անճնագոհ երիտասարդներ,
Նոր օրերու քաջ ֆետայիներ,
Հայ սուրբ դատի վէս մարտիկներ,
Զինուած, զրահուած հայ հողերու
Ազատութեան ու միացման
Կրանիքեայ գաղափարով,
Վահագնածին հզօր կամքով:

Մենք՝

Հազարներ ենք,
Մահուան տեսիլքով ճանապարհ ինկած,
Իմացեալ մահի հաւատքով օծուած
Արձակագէտներ.
Ուխտած պայքարիլ ու թափել արիւն,
Հարուածել ուժգին,
Որ աշխարհ լսէ ու խղճահարի,
Թուրքը սարսափի ու շանթահարուի,
Ծունկի գայ կրկին:

Մենք՝

Հայ յեղափոխական բանակի
Զոհաբերուող հայդուկներն ենք,
Հայկի զաւակներ,
Հայ արդար դատի,
Հայ ժողովուրդի վեհ իտէալներուն
Իրականացման բռունցքը ահեղ,
Պատրաստ՝ թափելու ահարկու կրակ,
Մահաշունչ կայծակ,

Թուրք եղեռնագործ ու արիւնկալ
Պետութեան գլխուն:

Մենք՝
Շանթահարիչ հսկայ բանակ ենք,
Եկած ենք ահա,
Մեր հզօր ձայնով,
Հայաբոյր գործքով,
Բոցավառ երգով,
Երկաթե խօսքով,
Մեր մշտաբորբոք արեան դօղանջով,
Նոր գոյամարտով ու նոր յաղթութեամբ՝
Նոր էջ բանալու Հայոց Պատմութեան:

Մենք՝
Յեղափոխական շունչով տոգորուած,
Ոգի անխորտակ, եւ կ'ուխտենք ահա՝
Չկայ ո՛չ մէկ ոյժ աշխարհի վրայ,
Որ կարողանայ ընկճել մեր ոգին.
Պիտի պայքարինք ու թափենք արիւն,
Մինչեւ որ հասնինք մեր նպատակին,
Մինչեւ որ հասնինք վեհ Արարատին,
Վանին, Սասունին, Գարահիսարին,
Կամ մեռնիլ անոնց թէժ ճանապարհին:

1984

ԼԻԶՊՈՆ ԶՈՀՈՒԱԾ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒՆ

Հայութենէն ամայացած հայրենիքին,
Թուրքիոյ կողմէ Մեծ Եղեռնին զոհուածներու
Արդար դատը, իրաւունքը արծարծելու,
Վրիժառու հինգ մարտիկներ Լիզպոն գացին:

Անոնք գացին խրախուսուած Թեհլիրեանով,
Պայքարելու ու զոհուելու ազգին համար,
Գրաւեցին թուրք դեսպանին որջը վատթար,
Քաջորդիներ կրակ դարձած՝ շփոթահար:

Սակայն բախտը դաւաճանեց ամէն խոյանք,
Ստիպելով ողջակիզուիլ, քան յանձնուիլ
Ճիւղներուն, անմարդկային ոստիսներուն,
Երկու միլիոն անմեղ հայեր ջարդողներուն:

Հայ մարտիկներ, մենք ձեզ երբեք չենք մոռանար,
Դուք անմահ էք՝ թէւ ինկաք հերոսաբար,
Բայց միշտ կ'ապրիք մեր սրտերուն մէջ տեւաբար,
Անմահութեան փառքով օծուած՝ մարտիկ արդար:

2016

ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ

Հազար ինն հարիւր տասնըհինգ թիւին,
Երիտասարդ Թուրքեր որոշում առին,
Միանգամընդմիջտ Թուրքիոյ տարածքին
Հայ ազգը համայն ջնջել փորձեցին:

Շուրջ երկու միլիոն անմեղ ժողովուրդ
Իրենց տուներէն, պատմական երկրէն,
Հազարամեակներ ապրած հողերէն
Քշուեցան դէպի անապատ,

Որպէսզի կիզիչ արեւէն այրին,
Անօթի-ծարաւ հիւծին ու մեռնին,
Ալ հայ չմնայ աշխարհի վրայ,
Տէր Զօրը անթաղ գերեզման դառնայ:

Բայց հայկեան ոգին մնաց կենդանի.
Մեռած հայ ազգը յարութիւն առաւ,
Եւ յաղթանակով Սարտարապատի՝
Հայ ժողովուրդը վերածնունդ առաւ:

Եւ հռչակուեցաւ անկախ պետութիւն
Քսանութ Մայիս մէկ ինը մէկ ութին,
Ունեցանք կրկին դրօշ հայկական,
Պետական բանակ եւ զինանշան:

ՍԱՍՈՒՆԱԿԱՆ

*Նուէր՝ բանաստեղծ
Սասուն Գրիգորեանին*

Ողջո՛յն Սասուն,
Իմ հայրենիք դիւցազնական,
Սանասարի, Պաղտասարի
Ազատատենչ կամքով շինուած,
Քաջութեան բերդ,
Դրախտային վսեմ երկիր հնադարեան,
Քեզ կ'ողջունեմ հպարտօրէն
Սասնակարօտ սրտիս խորէն՝
Անլռելի զգայնութեամբ,
Փոթորկայոյզ երազանքով,
Ուղեղային պատկառանքով:
Այսօր նորէն կ'ոգեկոչեմ
Քու անցեալի փառքդ արդար,
Հերոսական պայքարներդ
Օտարազգի ուժերուն դէմ,
Վահագնածին հերոսութեամբ
Դիմադրելով
Թուրք ասկարներու արշաւանքներուն,
Վայրագ քիւրտերու յարձակումներուն,
Որոնք կու գային գերեվարելու
Սարերը Սասնայ
Եւ զենքի ուժով ընկճելու ոգին
Ազատ ապրելու, ազատ շնչելու,
Անընկճելի ժողովուրդին սասունական:

Ողջո՛յն Սասուն,
Իմ հայրենի չքնաղ երկիր,
Եղեմական իմ հայրենիք:
Քեզ կը սիրեմ երակներէս ինձ կեանք տուող
Սասունական ազատատենչ արեան կանչով,
Հայրենապաշտ զգացումով.

Անհուն սիրով, պաշտամունքով:
Քեզմով կ'ապրիմ ես ամէն ժամ,
Ամէն վայրկեան,
Եւ հոգեպէս կամրջուելով լեռներուդ հետ՝
Վերագտնելու ոգին հայկական
Եւ համբուրելու
Աստուածամերձ վէս լեռներուդ՝
Մարաթուկի, Ծովասարի եւ Անտոքի
Չիւնասալիտակ գագաթները արիւնագին,
Ծարաւ սրտով յագենալու
Մեր լեռներէն ծնունդ առած
Աղբիւրներու եւ գետերու
Սառնորակ եւ վճիտ ջուրէն,
Ման գալու եւ վայելելու
Դալարագեղ հովիտներու,
Անդնդախոր մութ ձորերու,
Մեղրածորան անտառներու,
Բուրումնաւետ ծաղիկներու
Տեսքը բուրեան,
Արեւաշող եւ խնկաբոյր
Լեռնալանջերէն
Փունջ-փունջ քաղելու
Սինձ եւ խաւրժիլ,
Քեաթմաթ եւ կոճղէգ,
Սաւղուկ եւ գռգիկ՝
Աստուծմէ տրուած
Կենսատու բարիք:

Սասուն պաշտելի,
Առիւծասիրտ կտրիճներու
Եւ քաջագուն հերոսներու
Հպարտ լեռնաշխարհ,
Կամքով անսասան,
Ազատ ապրելու,
Պատուով ապրելու
Ժողովուրդ հզօր եւ քաջակորով,

Բռնակալներու անարգ լուծին դէմ
Կռուելու համար ֆետայի դարձած,
Պայքարի ելած,
Ձէնք բարձրացուցած,
Բազում հերոսներ,
Անձնուէր քաջեր
Սասնայ լեռներուն ապաստան գտած,
Հրոսակային կռիւ մղելով
Բռնակալ թուրքին,
Հայատեաց քիւրտին
Անարգ ուժին դէմ,
Պաշտպան կանգնելով
Գիւղերուն անգէն,
Բարձր պահելով նախահայրերու
Ոգին յաղթապանծ,
Սասունցի Դաւթի
Ոգիով զինուած՝
Կրկին դաս տալու
Մարայ Մելիքին:
Յարգանք ու պատիւ՝
Սրտով անարատ,
Սպաղանք գիւղէն իմ հարազատներ,
Քաջ ֆետայիներ՝
Մակար եւ Գալէ, խմբապետ Ակէ,
Հօղբերներ անմահ, սրտով աներեր,
Հերոսածին խրոխտ քաջեր՝
Արարօ եւ Մօրուք Կարօ,
Փեթարցի Թադօ, Սասունցի Մանուկ,
Մեծահամբաւ Գէորգ Չաուշ,
Կարօ Սասունի, խմբապետ Մուշեղ,
Հայդուկներ բազում,
Պայծառանուն:

Սասուն պանծալի,
Վահագնաբոց երկիր քաջաց,
Զաւակդ հայրենաբաղձ,

Թէւ ծնած օտար ափեր,
Գաղթականի դժուար կեանքով՝
Սասունցի եմ ամբողջ հոգով,
Հօրս արեան բջիջներով,
Սասնայ ոգին ժառանգելով,
Ինքնութիւնս պահած եմ յար,
Սասնոյ սարերը թրքական լուծէն
Ազատ տեսնելու,
Հայերէ պարպուած Սասնայ գիւղերը
Կրկին հայացած տեսնելու յոյսով,
Լեռնալանջերու դաշտերը խոպան
Դալար տեսնելու,
Հայո թրտիւնքով եւ աշխատանքով
Ծաղկած տեսնելու,
Սասուն աշխարհը իր նախնեաց շունչով
Զարթնած ըլլալու
Տեսիլքով կ'ապրիմ,
Որուն պատկերը միշտ տեսած եմ
Հօրս աչքերէն ցայտող կարօտէն:

Հայր իմ սիրասուն,
Քու ծննդավայրէդ հեռու ապրելով
Շատ տառապեցար,
Հայոց եղեռնի մահուան դարպասէն,
Թուրք գազաններու եաթաղաններէն
Քաջազուն սրտով միշտ ազատեցար
Եւ հաստատուեցար
Քաղաքը Հալպայ,
Ուր ապրեցար քու ծննդավայր
Սասնայ կարօտով,
Սպաղանք գիւղի քու պապենական
Տունին կարօտով,
Սպաղանք գիւղի եկեղեցւոյ՝
Սուրբ Մարութ ճգնաւորի
Խորանին կրկին որպէս սարկաւազ
Երկիւղածութեամբ սպասարկելու,

Յուսալով ընդմիշտ՝
 Օր մը անպայման
 Վերադառնալու եւ տէր դառնալու
 Քու պապենական
 Տունին ու դաշտին:
 Անհուն կարօտով տեսնելու կրկին
 Սպաղանք գիւղը, տունը հայրական:
 Սակայն երագդ անկատար մնաց,
 Տարիները արագ սահեցան,
 Ծրագիրներդ չիրականացան,
 Սասունցիական կարօտը սրտիդ՝
 Կեանքէն հեռացար,
 Եւ որպէս կտակ դուն փոխանցեցիր
 Քու զաւակներուդ
 Հայրենակարօտ սէրդ անսահման
 Սասնոյ աշխարհին,
 Անխոնջ պայքարով
 Ազատագրելու հողը հայրենի
 Եւ տէր կանգնելու
 Մեր պապենական գերեզմաններուն:

Հայրս՝ Ղազար (Խարզօ) Հոթոյեան

ՏԱՐՕՆ ԱՇԽԱՐՀ...

Այս իրիկուն իմ հոգին
Կ'ապրի պահեր անըջական՝
Խռովքի եւ հպարտանքի,
Ի տես երկրի մը դիփական:
Ու պատկերների ծիրանաւոր,
Տեսարաններ հոգեպարար,
Հայոց արիութեան փառահեղ էջեր
Գանդաղօրէն կը տողանցեն
Մտքիս խորունկ պաստառներէն,
Պարզելով դէպքեր դիցազնական,
Երկունքներ հզօր, խոյանքներ վսեմ,
Պայքարներ ահեղ ու յաղթականակներ,
Ազատութեան տենչ, շնչելու փափաք՝
Տարօն աշխարհ...

Լեռներ վեհապանծ,
Աստուածներու պատուանդան՝
Անտոք, Գրգուռ եւ Ծովասար,
Որոնց վրայ կայք հաստատած
Ոգիները իմ պապերուն
Կը հսկեն թաքուն,
Նախճիրները տեսած ու դժոխք դարձած,
Գրախտավայր մեր աշխարհին՝
Տարօն աշխարհ...

Գաշտե՛ր լայնատարած,
Սնուցիչ մայր Տուրութեանի,
Որոնց վրայ հայ մշակներ
Յանուն կեանքի ու ապրուստի,
Արեւածագէն մինչեւ մայրամուտ,
Թափած են քրտինք, ըրած վարուցան,
Հնձած են ցորեն, գարի ու կլկիլ,
Խնկաբոյր հացով, արդար վաստակով

Հազարամեակներ ապրած հողմախռով,
Պահելով հաստատ տունը հայրենի
Հայրու հաւատքով, կամքով անասան,
Տարօ՞ն աշխարհ...

Ծաղիկնե՛ր հազար բուրեան
Կապած նարօտ հարսենական,
Բուսած լանջին մեր սարերուն,
Որոնց ետին՝ անձամերուն մէջ անխռով,
Հուրիակերպ այծեամներ եւ եղնիկներ
Իրենց որջերն են հաստատեր,
Ու մեղուներ սարալանջէն
Կը հաւաքեն ու կ'ամբարեն
Հիւրը չքնաղ ծաղիկներուն,
Եւ գգլխիչ բոյր մը անոյշ,
Գոյներ դիւթել չնաշխարհիկ
Կը բուրվառուին արփիացայտ՝
Տարօ՞ն աշխարհ...

Գետեր սառնորակ,
Անապական զուլալ ջուրեր՝
Արածանի, Մեղրագետ ու Պաթմանայ,
Որոնց ափին մկրտուեցան
Մեր հեթանոս նախնիքները քրիստոնեայ,
Աղբիւրնե՛ր աղամանդեայ,
Հազար ակունք, հազար լճակ,
Մեր լեռներուն ստինքներէն
Բխած հրաշքով մեր սուրբերուն,
Ու կեանք տուած արեւախանձ
Հոգիներուն եւ բնութեան՝
Տարօ՞ն աշխարհ...
Վանքե՛ր սրբակերտ,
Հայ հոգիի հայակերտման
Խորախորհուրդ սուրբ տաճարներ,
Որոնց խոնաւ խուցերուն մէջ

Վանականներ ու գրիչներ,
 Նուիրումով ու հաւատքով,
 Ի գին իրենց աչքին լոյսին,
 Լոյս սփռեցին հայ դպրութեան,
 Յաւերժութեան ճամբայ բացին,
 Հայ արուեստին ու գիտութեան
 Մետրոպաժին գոհարներով
 Փառապսակ զետեղեցին՝
 Տարօ՛ն աշխարհ...

Այս իրիկուն հոգիս պարման,
 Յուզաթաթախ խոկումներով,
 Կը վերլուծէ դիմագիծը մեր աշխարհին,
 Անոր ոգին ասպետական,
 Խիզախումները պանծալի՝
 Քաջահամբաւ հերոսներուն,
 Ու անուններ նուիրական
 Կը քանդակուին աչքերուս դէմ՝
 Սասունցի Դաւիթ, Մհեր քաջասիրտ,
 Մամիկոնեան բազում անուն պայծառափայլ,
 Մերոք Աղբիւր, Գէորգ, Գալէ ու Մակար,
 Հազարներով նահատակուած ու սրբացած
 Անանձնական քաջ հայդուկներ՝
 Յանուն ազգի ազատութեան,
 Յանուն կրօնի եւ հայրենեաց՝
 Տարօ՛ն աշխարհ...

ՈՂՋՈ՛ՅՆ, ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Հազար ողջոյն Հայաստանի եւ Արցախի բանակներուն
Եւ սփիւռքեան կամաւորներուն,
Որոնք 44-օրեայ պատերազմին իրենց կեանքը զոհեցին՝
Նահատակուելով հայրենիքի անկախութեան բազինին:

Ամբողջ սրտով եւ հաւատքով կը խոնարհիմ
Հայրենասիրական անպարտելի սուրբ ոգիին,
Որոնք քաջաբար պաշտպանեցին պատմական
Մեր հայրենիքը հայկական:

Ողջո՛յն հայրենիք՝ Հայաստան, Արցախ,
Ողջո՛յն 44-օրեայ պատերազմին մասնակցած
Հայրենասէր հայորդիներուն կամքով անասան,
Որպէս քաջագուն նուիրեալ անձեր:

Ողջո՛յն Սփիւռքի հայ գաղութներէն
Որպէս կամաւոր 44 օրուան պատերազմին
Մասնակցած հայրենեաց պաշտպան հերոսներուն,
Որոնք հայրենիքի օգնութեան հասան:

Ես կը խոնարհիմ հայ մարտիկներուն,
Որոնք կռուեցան մեռնելու քաջութեամբ՝
Դիմադրելով թշնամիներու արդիական զէնքերուն
Եւ արաբական երկիրներէ եկած վարձկաններուն:

Եւ հակառակ ագրպէյճանական, թրքական
Արդիական զէնքերուն,
Մանաւանդ թրքական անմարդ «Պայրաքտար» օդանաւերուն,
Որոնք ռմբակոծեցին Արցախի գիւղերն ու քաղաքները,

Յարգա՛նք ու պատիւ հայ կռուողներուն, կամաւորներուն,
Որոնք 44 օր դիմադրեցին թշնամիներու յարձակումներուն՝
Մեծ վնաս պատճառելով անոնց բանակներուն,
Արդիական զէնքերուն ու կռուողներուն:

Ինչպէս Վարդանանց պատերազմին,
Ուր հայ զինուորներ փոքր ուժով դիմադրեցին
Պարսկական ուժերուն եւ մանաւանդ փիղերուն՝
«Մահ իմացեալ անմահութիւն է» գոչելով:

Պատերազմին թէն հայոց բանակը պարտուեցաւ,
Սակայն հայ ժողովուրդը գնահատանքով կը յիշէ
Այդ պատերազմը, որպէս ազգային յաղթանակ
Եւ սրբազան պատերազմ:

Նոյնպէս Արցախեան վերջին պատերազմին
Հայոց բանակին պարտութիւնը պիտի յիշուի
Որպէս ազգային յաղթանակ,
Միշտ պահելով պատերազմի նահատակներուն յիշատակը:

10 Յունուար 2022

ՀԱՍԵՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՐԺԷՔԸ ԵՒ ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սիրելի՛ հայրենակիցներ,
Եթե կ'ուզեք Հայաստանի, Արցախի եւ Սփիւռքի հայութեան
Ապահով կեանք ապահովել՝
Դիմադրելով թրքական, ազրալեյճանական եւ վարձակալուած
Արաբ կամաւոր կռուողներուն
Եւ անոնց արդիական զենքերուն,
Մանաւանդ թրքական «Պայրաքտար» անօդաչու օդանաւերու
Յարձակումներուն, ուրեմն, սիրելիներ՛,
Մոռնալով, մէկ կողմ ձգելով
Անճնական, գաղափարական, կուսակցական
Եւ այլ տարակարծութիւններ,
Համերաշխութեամբ, միաբանութեամբ
Հաւաքական ուժ ստեղծեցէք:

Մանաւանդ հայ գիտնականներու կողմէ
Արդիական զենքեր ստեղծելով՝
Դիմադրեցէք թշնամիներու յարձակումներուն,
Ապահովելով յաղթանակներ:

Յիշեցէք 1918-ի Մայիսին
Սարդարապատի, Ղարաքիլիսայի եւ Բաշ-Ապարանի
Թրքական բանակներուն դէմ հայկական
Բանակին եւ ժողովուրդին կողմէ մղուած
Պատմական եւ անմոռանալի ճակատամարտերը՝
Ստեղծելով Մայիս 28-ին Հայաստանի անկախութիւնը:
Հայ մեն՝ բանաստեղծ Պարոյր Սեւակ
Ճակատագրական եւ յաղթական այդ պատերազմին մասին
գրեց.

«Հայ նոր սերունդներ,
Դուք ձեզ ճանաչէք Սարդարապատից»,
Որովհետեւ այդ յաղթանակները ստեղծուեցան
Հայ ժողովուրդի հաւաքական ուժերով:

Ներկայիս, մեր գիտնականներուն կողմէ ստեղծուած
Արդիական զենքերով, հաւաքական ուժերով
Կրմանք դիմադրել եւ յաղթել թշնամի բանակներուն
Եւ ապահովել Հայաստանի, Արցախի եւ
Հայ Ժողովուրդի կեանքն ու ապահովութիւնը՝
Ստեղծելով նորանոր յաջողութիւններ եւ
Յաղթանակներ:

1 Յունիս 2022

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՈՒԺՈՎ ՊԻՏԻ ՅԱՂԹԵՆՔ

Ողջո՛յն Հայաստանի, պատմական Արցախի
Եւ Սփիւռքի հայեր հարազատ,
Ես կը խոնարհիմ ձեր հզօր կամքին՝
Ապրելու համար ազատ ու անկախ:

Ես կը հաւատամ հայ ժողովուրդի
Ազգային ազնիւ իմաստուն կեանքին,
Հայրենասիրական զգացումներուն,
Անվեհեր ճիգով, զոհաբերութեամբ:

Ես կը խոնարհիմ անձնուէր հեւքիդ.
Դարերով փարած հայրենի հողին,
Հայերէն լեզուին եւ մշակոյթին՝
Ապահովելով փառք ժողովուրդին:

Ներկայիս սգաւոր սրտով հայութիւն,
Դարերով տեսած ես ջարդեր, ատերներ,
Սակայն վերապրած ու վերաշինած
Քանդուած տուններ, գիւղեր, քաղաքներ:

Ռազմաճակատը չես լքած երբեք՝
Միշտ պաշտպանելով հողը հայրենի,
Հայոց աշխարհի սուրբ հայրենիքին,
Ապաւինելով իր կրօնքին աստուածային:

Սակայն պարտուած, երբ յարձակողներ՝
Ազերիներ, թուրքեր, ծախուած արաբներ,
Արդիական զէնքերով անակնկալ յարձակած
Արցախեան եւ հայկական դիրքերուն վրայ:

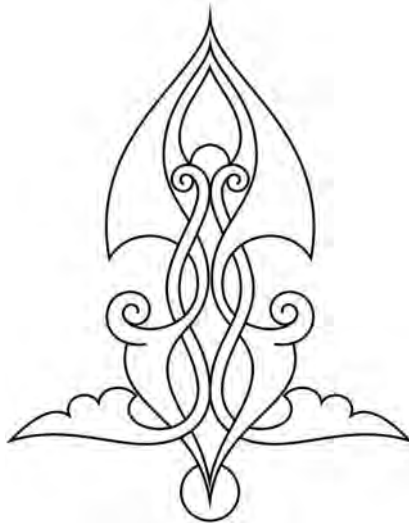
Քառասունչորս օրուան պատերազմէն վերջ,
Պարտութեան պատճառով ոտքի ելած

Հայրենի ղեկավարներ գտած են արդեն
Պարտության պատճառը – անմիաբանությունն է:

Հայ մեծ բանաստեղծ Եղիշե Չարենց
Յաղթության համար դիմած է ազգին.
«Ով հայ ժողովուրդ, քո միակ փրկությունը
Քո հաւաքական ուժի մէջ է»:

Իսկ մենք կը յաղթենք թշնամիներուն,
Եթէ ղեկավարները դիմեն հայ գիտնականներուն,
Որպէսզի ստեղծեն արդիական գէնքեր՝
Պաշտպանելու հայութիւնն ու Հայաստան:

7 Դեկտ. 2021

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հանճարներու ծնունդ, վե՛հ Դաշնակցութիւն,
Անձնուէրներու փաղանգ դիւցազուն,
Հայաստանի անկախութեան ախոյեան,
Պայքարի շեփոր, դրօշ յաղթութեան:

Դաշնակցութի՛ւն, հայկեան ոգի՛,
Պայծառ արեւ հայրենիքի,
Բռնած Դաւթի Թուր Կեծակին,
Դո՛ւն ես լոյսը Հայաստանին:

Դաշնակցութի՛ւն, խորհուրդ խորին վեհագոյն,
Ազգակերտ խոյանք, ռազմ ու քաջութիւն,
Հայդուկներու սուրբ արեամբ ռոտգումծ,
Հայաստանի հող, ազատութեան հաց:

Ազատատենչ Դաշնակցութիւն,
Մամիկոնեան քաջերու տուն,
Պիտի հասնինք Վան ու Զէյթուն,
Ազատագրենք Մուշ ու Սասուն:

Դաշնակցութիւն, վրիժառու բարունակ,
Հայ ժողովուրդի հարազատ զաւակ,
Ֆետայիներու անվեհեր գումարտակ,
Հայոց ինքնութեան մշտաբուն պահակ:

Փա՛ռք, հազա՛ր փա՛ռք Դաշնակցութեան
Ծնունդ տուող երրորդութեան՝
Քրիստափորին, Չաւարեանին
Եւ Ռոստոմին հերոսածին:

Արամ Մանուկեան

ՓԱՆՔ
ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ
ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւն...
Ոգեղինացած հմայք, հանճարներու արգասիք,
Դո՛ւն, վահագնեան շունչով՝ շանքի մը պէս բոցավառ,
Ստրկացուած հայութեան արիւնէն ծնար,
Որպէս հրաշք լուսավառ...:

Դաշնակցութի՛ւն...
Զոհողութեան շատրուան, նուիրեալներու բանակ,
Դո՛ւն ժառանգած Սասնոյ Դաւթի թուր կայծակին,
Հեծած անոր հուր Ջալալին,
Գերեվարուած հայութեան հոգիին մէջ
Ազատութեան անմեռ սերմեր ցանեցիր:

Դաշնակցութի՛ւն...
Հերոսներու փաղանգ, պայքարի շեփոր,
Դո՛ւն լուսածին մարտիկներուդ կրանիթեայ բազուկներով
Զախջախեցիր ու մաքրեցիր ամենագեղայ թշնամիներ,
Ոճրագործներ՝ արինախում, դաւաճաններ՝ հայրենատեաց:

Դաշնակցութի՛ւն...

Գերբնական ոյժ, հայկական ոգի՛,
Դո՛ւն վրիժառու խոյանքներով սրաթռիչ,
Ինչպէս արծիւ երկնասլաց,
Որպէս քաջ պահակ հսկեցիր անվերջ
Հայ ժողովուրդի պատուին եւ ինչքին
Եւ ահ սփռեցիր ճիւղներուն գիշատիչ:

Դաշնակցութի՛ւն...

Զիրագործուած իտէալներու յո՛յս,
Ազգային փառքի անխոնջ ախոյեան,
Դո՛ւն արհաւիրքի սպանդներէն հազիւ ճողոպրած՝
Հայ ժողովուրդին ապրելու կա՛նք ներշնչեցիր
Եւ հերոսական գուպարներէն կենդանացած՝
Կերտեցիր հայրենիք ազատ ու անկախ:

Դաշնակցութի՛ւն...

Հայ ոգիի բերդ, ազատութեա՛ն ջահ,
Դո՛ւն, հիմնադիրներուդ ու բիրաւոր նահատակներուդ
Նուիրական օրինակով անանձնական,
Սորվեցուցիր ողջ հայութեան՝
Նուիրուելու եւ զոհուելու
Հայրենիքի ազատութեան սուրբ երազին:

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւն...

Յոյսի՛ աղբիւր, խոր հաւատքի ներշնչարան,
Դո՛ւն, ծնունդէդ ի վեր որպէս պաշտպան հրեշտակ,
Վահան եղար հայութեան ոսոխներուն դէմ բարբարոս,
Եղի՛ր ընդմի՛շտ քաջաբար՝ դարե՛ր-դարե՛ր շարունակ,
Լուսաւորե՛ մեր ուղին, առաջնորդե՛ գերդ փարոս:

ՏԱՐՓՈՂԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ

Ե՛ս,
Արիագարդ հայորդի մը աներեր,
Խրոխտ կանգնած, ճակատս վե՛ր,
Կու գամ այսօր երկրպագել
Վեց դարերու ստրկութեան շղթաները բզկտող
Հայաստանի անկախութեան ճառագայթող արեւին:

Ե՛ս,
Գարնանային օրով այս հմայիչ,
Բնութեան չքնաղ փթթումին հետ
Կու գամ այսօր ոգեկոչել
Հայոց երկրի հրաշածին Ազատութեան
Արիւնաներկ թուականը պատմական:

Ե՛ս,
Հայորդի մը ազատատենչ,
Կու գամ այսօր հպարտութեամբ տարփողել
Հայրենիքի ազատութեան փա՛ռքը կերտող,
Ապրելու կամ մահանալու տենդով ապրող
Դիցազնական ու անխորտակ ցե՛ղը վսեմ:

Ե՛ս,
Զաւակը ազնիւ ազգին արմենական,
Թաթխած գրիչս բոսորագոյն սրտիս արեան՝
Կու գամ այսօր որպէս դրօշ պանծացնել
Քաջահամբաւ ու անձնուրաց հազար-հազար
Հերոսներու անթառամ յիշատակը լուսավառ:

Ե՛ս,
Հայորդի մը՝ հերոսներու կամքով զինուած՝
Կու գամ այսօր ակնածանքով
Բիւր յարգանքս մատուցանել
Անկախութեամբ ծիածանը կաղապարող ժողովուրդին
Ու նայիրեան սուրբ աշխարհի անմեռ կամքին:

ՄԱՅԻՍԻ ՕՐ ՄԸ՝ ՊԱՅԾԱՌ ՈՒ ՉՔՆԱԳ

Հայաստա՛ն աշխա՛րհ,
Վեց մութ դարերու անարգ գերութեան
Եւ ստրկութեան շղթայով հիծած,
Վայրագ ցեղերու կեղեքումներէն
Ու հալածանքներէն ընդմիշտ տանջուած,
Միամտաբար՝ անկեղծ կարծուած
Բարեկամներէ չարաչար խաբուած,
Ձոռ գացած յաճախ անոնց խաղերուն,
Աճուրդի դրուած անոնց շահերուն,
Յաճախ կողոպտուած եւ աւերակուած,
Ապա Եղեռնի արհաւիրքներով
Ջարդուած-քշուած հայրենի հողէն,
Ի սպառ ջնջուած կարծես քարտէսէն,
Գերեզման դարձած աղեկէզ տեսքով,
Խաւար էր պատած Աշխարհը Հայոց,
Սակայն հրաշքով կեա՛նք առիւր յանկարծ,
Յարութի՛ւն առիւր մոխրակոյտերէն,
Փիւնիկի մման հոգի առնելով,
Խրոխտ կանգնելով դահիճներու դէմ,
Վեհ արիութեամբ՝ ամբողջ հասակով,
Որպէս նորօրեայ Սասունցի Դաւիթ,
Կայծակէ թուրդ մերկացնելով՝
Ահեղ գոռացիր շանթահար ձայնով.
— «Կա՛ն, կը մնա՛ն»...

Մայիսի օր մը՝ պայծառ ու չքնաղ...

Քաջ որդիներուդ ծով արեան գնով,
Լիճ դարձած թէւ՝ ծով դառնալէ վերջ,
Հսկայ լեռներդ գերի ձգելով
Բարբարոսներու կրունկին ներքեւ,
Եկար փարեցար վերջին ամբողջին՝
Լուսաւորիչի կանթեղով զինուած

Վէ՛ս Արագածի՛ն:

Լքելէ յետոյ ծովակը Վանի,
Զրա՛հ դարձուցիր լիճը Սեւանի.
Ա՛լ նահանջ չկա՛ր, ո՛չ ալ պարտութիւն,
Ազատ էր հայը իր հողին վրայ,
Ու կերտուեցաւ անկախ Հայաստան,
Հայկական բանակ, եռագոյն դրօշակ՝
Որպէս յուսատու փարո՛ս մշտավառ
Հայ բեկորներու անմար երագին,
Ազատ ապրելու անոնց խոր կամքին,
Մայիսի օր մը՝ պայծառ ու չքնադ...

Ժողովուրդ հայո՛ց,
Ստրկութիւնը զենքով թօթափած,
Սակայն մնացած միմակ ու անտէր,
Նախճիրներ տեսած, գաղթական դարձած,
Մնացորդացով ապաստան գտած՝
Քաղաք Երեւա՛ն եւ Էջմիածի՛ն,
Բռնցքըւեցա՛ր
Արամի շունչով,
Վերափոխուեցա՛ր
Նոր Վարդաններու եւ Ղեւոնդներու
Քաջութեան կոչով,
Ոգետրուեցա՛ր ու կենդանացա՛ր,
Ծոցէդ դուրս եկան բազում հերոսներ,
Հայկեան ոգիով սնուած մարտիկներ,
Որոնք երդուեցա՛ն,
Իմացեալ մահով ու խիզախութեամբ,
Կուռ ընդառաջել մահուան շեփորին,
Պաշտպանել հողը սուրբ հայրենական,
Պատի՛ւը հայուն,
Սրբութիւնները,
Մագաղաթները մեր նուիրական,
Իրենց մարմինը վահան դարձուցած՝
Թուրք դահիճներու կապարներուն դէմ,

Ու դիցազնական գոյամարտերով
 Վե՛րջ տուին անոնց դժխեմ ծրագրին.
 Սարտարապատե՛ն
 Ղարաքիլիսա՛
 Ու Բաշապարա՛ն,
 Պատի՛ն հայ բազկին,
 Մղուեցան հուժկու ճակատամարտեր,
 Վառօղի հոտէն չորցան ծաղիկներ,
 Գարնան բոյրերը հողմացրիւ դարձան,
 Երկինքէն իջած ծուխով ու մուխով
 Կռիւ էր դաժան, ահեղ ճգնաժամ՝
 Հայութեան համար կենաց ու մահուան,
 Սակայն ծագեցաւ արեւ ցնծութեան,
 Հայ ազգը յաղթե՛ց,
 Նամարդ թշնամին փախաւ պարտուած,
 Եւ այս յաղթութեամբ ճակատագրական՝
 Կերտուեցաւ փա՛ռքը Հայոց Պատմութեան,
 Հնչեցին զանգերն վերածննդեան,
 Մայիսի օր մը՝ պայծառ ու չքնաղ...

Սարտարապատի յուշահամալիրը

ԶՕՐԱՎԱՐ ԱՆԴՐԱՆԻԿ

Ժողովրդային արդար պայքարի,
Յեղափոխական խիզախումներու
Նուիրումս հերոս, քաջութեան ասպետ
Ու ներշնչումի մնայուն աղբիւր,
Մաքառող ոգի առասպելական,
Հայ ժողովուրդի դատին նուիրում
Անվեհեր կռուող, քաջութեան խորան,
Մշտաբթուն պահակ, հայաբոյր ոգի,
Յեղափոխական ոգորումներու,
Ազատ ապրելու անձնուէր կտրիճը
Մահը յանձն առած որպէս ֆետայի՝
Ընդդէմ թուրքերուն, վայրենի ցեղին,
Պանծալի հերոս, հայդուկ Անդրանիկ:

Գարահիսարէն Սասուն հաստատուած,
Սերոբ Աղբիւրին խումբին միացած՝
Կռուցար անվերջ թրքական լուծին
Անարդարութեան, կեղեքումներուն՝
Հայկական պատիւի, արդար ապրելու.
Պահապան դարձար, պաշտելի մարտիկ,
Ազատ ապրելու պայքարող հերոս,
Յեղափոխական ազատամարտիկ,
Բոցաշունչ վարքով կռուցար անվերջ՝
Թուրք-քիւրտ միացեալ յարձակումներուն:

Որպէս զօրավար, հրամանատար
Կամաւորական առաջին գունդին,
Տիլմանի ահեղ ճակատամարտին
Թուրք բանակներուն նահանջել տուիր՝
Բարձր պահելով կամաւորներուն
Մաքառող ոգին յեղափոխական:

Մինչեւ Էրզրում յաղթական դարձար,
Բայց համայնավար յեղափոխութեան
Հետեւանքով եւ ռուս զինուորներու
Փախուստը դէպի ռուսական սահման՝
Չգելով մինակ զօրքը հայկական
Ընդդէմ թրքական զօրքերուն համայն,
Պատճառ դառնալով հայոց պարտութեան:

Սակայն Անդրանիկ կռուելով հասաւ
Մինչեւ Կարս քաղաք ու Սարիղամիշ
Եւ Նախիջեւան՝ պարսկական սահման,
Ապա հասնելով մինչեւ Երեւան:

Մենք կը յիշենք քեզ, հերոս Անդրանիկ,
Հայ մենձ զօրավար, յաղթապանձ մարտիկ,
Դուն միշտ պիտ' ապրիս մեր սիրտերուն մէջ,
Հայդուկ սիրասուն, դուն կ'ապրիս անվերջ:

ԳԷՈՐԳ ՉԱԽՈՒՇ

Դաշնակցական խոնա՛րի հերոս, խրոխտ հայդուկ Գեորգ Չաուշ,
Հպարտութեամբ կ'ոգեկոչեմ յիշատակդ, ո՛վ դիւցազուն,
Ակնածանքով կը թերթատեմ հեւքը կեանքիդ փառքով զեղուն,
Պաշտամունքս կը ծովանայ քեզի հանդէպ, ո՛վ քաջազուն,
Դաշնակցական խոնա՛րի հերոս, խրոխտ հայդուկ Գեորգ Չաուշ:

Ազատութեան վեհ առաքեալ, քաջահամբաւ Գեորգ Չաուշ,
Այսօր կրկին կ'ուրուագծուի դէմքդ պայծառ ու սիրաշող,
Դաշնակցութեան բոսորագոյն դրօշին տակ ճառագայթող՝
Արիաբար կը շեփորես ըմբոստութեան լո՛յսը ծագող,
Ազատութեան վեհ առաքեալ, քաջահամբաւ Գեորգ Չաուշ:

Ազգամիջեան գործակցութեան հաւատացեալ Գէորգ Չաուշ,
Քաղաքական մատչելի գիտակցութեամբ ու հմայքով
Դաշնակցեցար թշնամիիդ հետ բախտակից եւ երդուելով
Պաշտպանելու պատիւ ու հող՝ պայքարելով զենքի ուժով,
Ազգամիջեան գործակցութեան հաւատացեալ Գէորգ Չաուշ:

Հերոսներու հերո՛ս եղար, սէգ արծիւը՝ մեր սարերուն,
Քաջ անունէդ սարսափեցաւ դահճապետը՝ Սուլթան Համիտ,
Զինակիցներ ունենալով Մակար, Գալէ պայծառամիտ,
Մեղմացուցիր տառապանքը եւ վիշտերը ժողովուրդիդ,
Հերոսներու հերո՛ս եղար, սէգ արծիւը՝ մեր սարերուն:

Դաժան մարտին մէջ Սուլուխի կեանքիդ լոյսը խաւարեցաւ,
Դո՛ւն, որ բոլոր կռիւներէն դուրս կու գայիր մի՛շտ յաղթական
Եւ ո՛չ մէկ ոյժ կրնար զսպել զենքիդ ջաղըը հրահոսան,
Դո՛ւն պայքարի ահեղ կայծակ, վրէժի շա՛նք եղերական,
Դաժան մարտին մէջ Սուլուխի կեանքիդ լոյսը խաւարեցաւ:

Այն ազգը, որ քեզի ծնաւ՝ այլ հերոսներ դեռ կը ծնի,
Փա՛ռք ու պատի՛ւ Դաշնակցութեան, որ քեզի պէս հերոս ունի,
Դո՛ւն ժառանգած խիզախ ոգին Մամիկոնեան հզօր տոհմի՝
Ոսոխներու դէմ կանգնեցար ինչպէս Դաւիթ անպարտելի,
Այն ազգը, որ քեզի ծնաւ՝ այլ հերոսներ դեռ կը ծնի:

Սուլուխի կամուրջը

ԱՐՄԱՏՆԵՐՍ ՀՕՐԵՆԱԿԱՆ

Արմատներս հորենական կու գան երկրէն Տարօնի,
Ծնած-ապրած լեռներուն մէջ հերոսածին Սասունի,
Որոնք դարե՛ր խրոխտաբար պայքարած են յարածամ,
Յանուն պատուի, հայրենիքի եւ կրօնի պահպանման:

Իմ լեռնցի հայրս կու գար դիցազնական այդ երկրէն,
Մակար, Գալէ ծնունդ տուած քաջ Սպաղանք աւանէն,
Ուր մեծցած էր ազգայնաշունչ մթնոլորտով հայկական,
Ուսանելով Սուրբ Կարապետ վանքի լոյսով սրբազան:

Սակայն թուրքի եղեռնագործ հարուածներուն պատճառով,
Մեծ Եղեռնի արհաւիրքին անպատմելի մոլուցքով,
Քշուած հողէն պապենական՝ վերադառնալ երդուելով,
Թափառելով լեռներ-ձորեր՝ ազատ կայք մը փնտռելով:

Մահը տեսած հարիւր անգամ, նայած անոր աչքերուն,
Զէնքով, խելքով ճողոպրելով գազաններէն անանուն,
Մինչեւ հասած ազատ աշխարհ՝ արաբական հողամաս,
Որ կը կոչուի Հալպայ քաղաք, ուր ծնած եմ ու մեծցած:

Շինած նոր բոյն տասնեակ անգամ՝ քանդուածի փոխարէն,
Պահած սրտին ծալքերուն մէջ յիշատակներ Սասունէն,
Փոխանցած զայն որպէս աւիշ զաւակներուն սրտերուն,
Ու մինչեւ մահ սպասելով վերադարձին դէպի տուն:

Ես ալ, որպէս ժառանգորդը անոր արդար կտակին,
Սասունցի եմ էութեամբս, զաւակներով իմ անգին,
Պահած յոյսը հորենական ու հաւատքը անխափան,
Որ անպայման պիտի հասնինք մեր սուրբ երկիր՝ Հայաստան:

ԳԱԼԷ ՍՊԱՀԱՆՑԻ

Սպաղանցի Գալէ, անմահ ֆետայի,
Ըմբոստ զաւակ խիզախ Սասնոյ տենդավառ,
Ազատութեան ջախը բռնած ամենի՝
Թափառեցար գիւղէ գիւղ եւ սարէ սար:

Դաշնակցութեան դրօշին տակ ոգեպաշտ,
Կազմած փաղանգ հերոսներով ուխտադիր,
Իջար սարէն՝ հասար մինչեւ Սշոյ դաշտ,
Զենքը ձեռքիդ՝ որպէս պահակ հսկեցիր:

Ոսոխներու դէմ ծառացար քաջաբար,
Զախջախեցիր բարբարոսներ անվարան,
Հասար կանչին ժողովուրդիդ անդադար,
Պաշտպանելով պատիւը վեհ Սասնոյ տան:

Հեզահամբոյր ներաշխարհով խնկելի՛
Նուիրումի ուղի բացիր պողպատեայ,
Ներշնչեցիր հաւատքով մը պանծալի
Հարիւրաւոր մարտնչողներ յետագայ:

Ծառայեցիր ժողովուրդիդ անսակարկ՝
Հիսւելով բիր հերոսական դրուագներ,
Հզօր կամքով խոյանքներով անխորտակ՝
Թշնամիին դէմ կռուեցար անվեհեր:

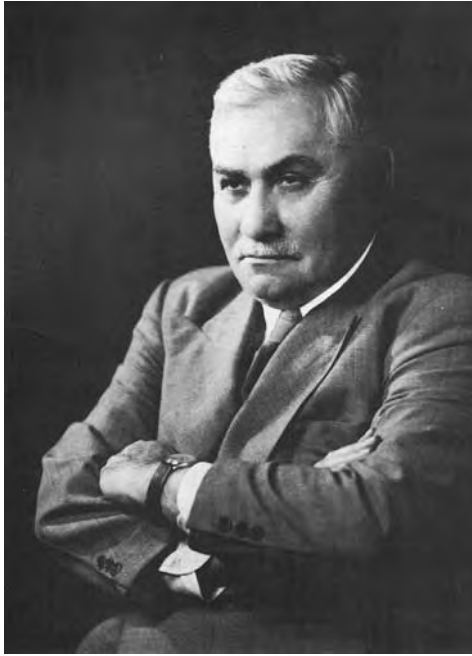
Սուլուխի մէջ պաշարումով դաւադիր,
Մինչեւ վերջին փամփուշտներով կռուեցար՝
Ասկարներուն դէմ դնելով ծնրադիր,
Որպէս հերոս անվախօրէն զոհուեցար:

Սասնոյ Մարաթուկ սարը

ԶՕՐ. ԴՐՕ ԿԱՆԱՅԵԱՆ

(Մահուան առթիւ)

Ո՛չ եւս է հայ ժողովուրդի մեծ զաւակը տիտանեան,
Հերոսական խոյանքներու դիւցազունը թորգոմեան,
Հայ լեռներու վե՛ս արծիւը՝ թռիչքներով անսահման,
Դաշնակցութեան վրիժառու հզօր ձեռքը անխափան,
Կերտիչն ահեղ Բաշ Ապարանի պատերազմի յաղթութեան,
Ամմահ մարտիկ՝ հերոսածին Ընկեր Դրօ Կանայեան:

Մեր պատմութեան ճգնաժամին հրապարակ դուն իջար,
Որպէս լուսաստղ ճաճանչաւոր, որպէս պաշտպան հրեշտակ,
Նեմեսիսէն առած հուրը վրիժառու գնդակիդ,
Ամենագգեան դաւաճաններ դուն մաքրեցիր անհամար,
Դո՛ւն առաքեալ Դաշնակցութեան, որպէս մարտիկ անխորտակ,
Գացիր մեզմէ անդարձօրէն՝ դեռ չհասած երազիդ:

Դո՛ւն, որ կեանքդ անգուգական նուիրեցիր հայութեան,
Ու կերտեցիր հերոսական փառքը մեր նոր պատմութեան,

Զգայազիրկ՝ գիշերային հոգեվարքիդ մէջ դաժան,
Երբ աչքերդ կը փակէիր վերջին անգամ՝ յալիտեան,
Տեսա՞ր արդեօք հայրենական Արարատը անմման,
Եւ Արաքսը լացակումած՝ երգե՞ց մահերդ մայրական:

Ինչպէս ասուպ մը լուսավառ՝ գացիր մեզմէ, ո՛վ անդարձ,
Հանգչեցնելու յոգնած մարմինդ կռիւներէն անհամար,
Թողած դիակդ օտար ափեր՝ ընկերներու խնամքին,
Սակայն հոգիդ հայրենաբաղձ,– վստահ գիտեմ,– վերամբարձ
Հայաստանի երկնքին մէջ կը սաւառնի անդադար,
Մինչեւ հասնի կատարումը չիրագործուած փափաքին:

Գացիր մեզմէ անդարձօրէն՝ ձգելով մեզ սգաւոր,
Ես կը տեսնեմ դէմքեր տարտամ, դէմքեր յուզուած ամէնուր,
Բայց լա՛ւ գիտցիր՝ յիշատակդ ու անունդ անթառամ
Մենք կը պահենք գուրգուրանքով որպէս ծաղիկ մը բուրեան,
Եւ անվարան կը հետեւինք կեանքիդ ճամբուն առնական,
Մինչեւ հանգչին ոսկորներդ Պանթեոնին մէջ հայկական:

Գրոյի գերեզմանին Համազգայինի անդամներուն այցելութեան ընթացքին
խօսք կ'առնէ Գրիգոր Հոթոյեան, 9 Հոկտեմբեր 1988, Պոսթըն

ՀԱՅ ՖԵՏԱՅԻՆԵՐ

Հայ ազգի պաշտպան
Հայ ֆետայիներ,
Հայկ նահապետէն
Ազատ ապրելու
Ոգին ժառանգած
Աննման քաջեր,
Թորգոմեան ցեղի
Կամքով թրծուած
Խրոխտ կորիւններ,
Հայ ժողովուրդի պատիւը փրկող,
Խրոխտ հերոսներ,
Գիտակից մահով ցուրտ զէնքին փարած,
Անձնուէր կամքով յեղափոխութեան
Ճանապարհ բացած
Ահեղ մարտիկներ,
Հայ արեան ծարաւ ոտխներու դէմ
Անվեհեր կամքով
Պատուհաս դարձած,
Ազատութեան սրբութիւնով մկրտուած
Առաքեալներ նուիրական,
Հայ արեան ծարաւ
Մարդ գազաններու,
Դաւաճաններու
Կեանքին վերջ տուող
Գնդակ մահաբեր,
Հայրենի հողին պահակ ու պաշտպան,
Վեց դարերու ստրկութեան
Շղթաներ փշրող
Խոնարհ հայդուկներ,
Պատիւ ու յարգանք
Ձեր հայրենակերտ տեսիլքին անմար,
Ձեր նուիրական արիւնով կերտած
Յաղթանակներուն`

Ազատ ու անկախ ապրելու համար,
Զինական լեզուող դիմադրութեան՝
Իրաւունքներու տիրացման համար,
Պանք Օթոմանի գրաւումով,
Մագրիկ ցեղի բնաջնջումով,
Ազատատենչ Սասնոյ մղած
Արինալի ապստամբութեամբ,
Առաքելոց վանքի, Սուլուխ գիւղի
Պաշտպանողական կռիւներով՝
Յանուն արդար գոյամարտի:

Հազար յարգանք,
Հազար ողջոյն,
Հայ ֆետայիներ,
Ժառանգելով արդարօրէն
Սասունցի Դաթի Թուր Կեծակին,
Մարտնչումով, կռիւներով,
Անհաւասար ճակատամարտերով՝
Օսմանեան Թուրքիոյ
Կարմիր կոչուած Սուլթան Համիտին
Դուք եղաք սարսափ,
Սասնոյ լեռներու քարանձաւները,
Անմատչելի բարձունքները
Ըրած ապաստան՝
Թափեցիք կրակ
Թշնամիներուն,
Որոնք կու գային
Բնաջնջելու Սասնոյ ազնիւ ժողովուրդը:
Ձեր կայծակնային եւ վահագնածին
Գրոհներով,
Հայու շունչով ջրդողեցին
Հողերն հայոց ասպատակուած:
Եւ դէմ դրիք, պայքարեցաք
Հայ գիւղերուն սարսափ դարձած
Արիւնկակ թշնամիներու

Եղեռնագործ յարձակումներուն,
Ձեր սուրբ կեանքով
Սրբութիւն կերտած,
Հայ ֆետայիներ:

Հայ ֆետայիներ,
Հայաստանի եւ Սփիւռքի եւ Արցախի
Ծոցէն ծնած
Նորօրեայ հայդուկներ,
Հայաստանի եւ Արցախի
Ազատութեան համար մղուող պայքարին
Բոցով մկրտուած,
Ազատ ապրելու ուխտին նուիրուած,
Հայ սուրբ հողերը
Թշնամիներու գրաւումներէն
Ազատագրելու,
Ազգային շունչով,
Վեհ զգայնութեամբ
Օգնութեան հասար
Արցախի հայոց մաքառումներուն՝
Դուրս գալու լուծէն
Թուրք-թաթարական,
Վերաշինելու վանքերը հայոց,
Եկեղեցիները, հողն հայրենեաց,
Հայոց պատմութեան լոյսով սրբացած,
Անձնուէր քաջեր:

ԹԱԹՈՒԼ ԿՐՊԷՇԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Անտոնք, Ծովասար, Մարաթուկ սարէն,
Սասնոյ հարազատ խրոխտ սարերէն,
Սասունցի Դաւթի ըմբոստ ոգիով,
Արիւնի ճամբով, կաթոգին սրտով,
Ազատ ու անկախ ապրելու համար,
Որպէս սասունցի ու հայրենասէր,
Պատրաստ՝ կռուելու հայ հողի համար,
Որպէս ֆետայի լեռները ելար՝
Սասունցիական արիւնով սնած,
Մերսոյ Մաշտոցի ուսման հետեւած,
Որպէս ուսուցիչ հայերէն լեզուի,
Հայոց պատմութեան դէմքերուն մասին,
Բոցաշունչ վարքով, սրտով ամենի,
Ընդմիշտ յաղթելու հաւատքով օծուած,
Եւ Դաշնակցութեան շարքերը մտած՝
Դուն ճամբայ ելար դէպի Գետաշէն,
Սասնոյ հարազատ որդի լուսաշէն,

Հերոս տենդավառ, հայրենեաց պաշտպան,
Անվեհեր հերոս, Թաթուլ Կրպէեան:

Ատրպէյճանի բանակը կատողած,
Ռուս օմօններու օգնութեամբ զինուած՝
Յեղասպանութիւն գործելու համար
Կ'ուզէին ջարդել, ոչնչացնել,
Որպէս հայ տարածք ազատ մնացած
Շրջանը մաքրել, զէնքով գրաւել
Ու ահեղ ուժով հայերուն յաղթել:

Թաթուլ Կրպէեանն իր ընկերներով,
Բոցաշունչ կիրքով դիրք գրաւեցին,
Անձնուէր մարտով հրաշք գործեցին
Հայ բնակչութեան փրկութեան համար,
Որոնք շրջանէն հոգեմաշ շունչով
Դէպի Հայաստան եւ ազատ Արցախ
Ապաստանելով՝ ազատ շունչ առին:

Թէժ կռիւները շարունակուեցան
Մինչեւ առաւօտ՝ յաղթութեան յոյսով,
Արեւածագին, թշնամին յոգնած՝
Նահանջ ցոյց տուաւ ճակատին վրայ,
Հայ կռուողներուն յոյս ներշնչելով.
Մակայն չար բախտէն, ցաւալիօրէն,
Զինամթերքը անյոյս վերջացաւ,
Թաթուլ Կրպէեանն ու ընկերները
Անկարող եղան շարունակելու
Եւ դիմադրելու հակառակորդի
Յարձակումներուն եւ հարուածներուն,
Ու դժբախտաբար հայ քաջորդիներ՝
Թաթուլ Կրպէեան եւ վեհ մարտիկներ,
Հայրենեաց պաշտպան, անձնագոհ քաջեր,
Նահատակուեցան, բայց անմահացան:

25 Յուլիս 2017

ՀՈՒՆ...

(18 Փետր. 1921)

Հո՛ւն...

Ուր մեր պապերուն գերեզմանները կը գտնուին,
Ուր Արարատը խրոխտ կ'իշխէ՝
Ձիւնէ գլխարկը գլխուն,
Ուր այգիները կը տարածուին պտուղներով քաղցրահամ,
Ուր Էջմիածնի գմբէթները կը բարձրանան երկնապագ,
Ուր լազուարթ Սեւանը միշտ գեղատեսիլ կը պսպղայ,
Օր մը, վայրագ բռնակալութեան շղթաները փշրուեցան:

Հո՛ւն...

Ուր քառագագաթ Արագածը կը մայրանայ
Օրինաբեր ամպերու ոլորտներուն մէջ,
Եւ երկինքը խորագգած՝ կու լայ ի տես այս պատկերին,
Ուր մայր Արաքսը կը հոսի փրփրաթէզ
Ու կը բաշխէ իր ջուրերը մայրական
Հայրենիքի ծարաւ հողին,
Օր մը, հնչեցին զանգերն ապստամբութեան:

Հո՛ւն...

Ճաճանչագեղ ազատութենէ ետք,
Երբ տիրեցին սարսափելի բռնակալներ,
Փետրուարեան պայծառ առաւօտ մը,
Հայկեան ցեղին ազատատենչ ժառանգորդներ
Դաժան վարչաձեւի մը արիւնարբու եւ անմարդկային
Տիրապետութիւնը խրոխտաբար խորտակեցին՝
Անկախութեան տիրացումի անբանտելի ոգիով:

Հո՛ւն...

Գետանման հոսող արեան ճապաղիքներու մէջէն անցած,
Ինկած սովամահութեան զազրելի ճիրաններուն տակ,
Վահագնեան ոգին անգամ մըն ալ կենդանացաւ,
Մոխրացած փիւնիկի մման մարմնացաւ,

Բանտերու մէջ կացիմահար հերոսներուն ի խնդիր
Բարձրացան զէնքերն ազատութեան,
Եւ քշուեցան բռնակալ ուժեր մեր հողերէն սրբազան:

Հո՛ն...

Ուր հայութեան տարագիր բեկորներ տանջուած,
Երկարատեւ մաքառումներէ ու պայքարներէ ետք,
Հազիւ գտած իրենց նոր օթեանը հայրենի,
Հազիւ շնչած անոյշ բոյրը Հայաստանի,
Ազատութիւնն անարգօրէն խլուեցաւ
Ժողովուրդէ մը՝ անմահութեան սահմանուած:

Փա՛ռք...

Հազար փա՛ռք այն վեհ ոյժին արմենական,
Որ իր արիւնով կերտեց Հայաստան,
Փա՛ռք, հազար փա՛ռք բոլորին՝
Մեր մայրերուն, հայրերուն,
Մեր բիրաւոր զոհերուն,
Անկախութեան իրենց անշէջ երազին....:

Կարօ Սասունի

ԿԱՐՕՏ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ

Իմ հեռաւոր հայրենիքիս կարօտէն
Կ'ապրիմ մեղմիւ ու կը հալիմ մոմի պէս,
Իմ հայրենի բորբ արեւի շողերէն
Պիտի տաքնա՞մ, թէ պիտ' սառիմ ես անտես:

Կ'ապրիմ օտար այս ավերը գաղթական,
Անհայրենիք կեանքը մութ է գերդ գիշեր,
Հայկեան ոգին կը խաթարուի անպայման,
Եթէ չըլլայ հայրենիքը յուսաբեր:

Հայրենիքիս երկինքին տակ կապուտակ
Կ'ուզեմ ճախրել թռչունի մը թռիչքով,
Ափով գգուել լեռներու ծիւնն սպիտակ
Ու համբուրել հայրենի հողը բերկրանքով:

Հայրենիքս թէւ փոքրիկ՝ բայց հզօր,
Անպատմելի հրաշքով մը օրհնաբեր,
Ոտքի կանգնած՝ կը կառուցէ ամէն օր
Արդիական մեծ քաղաքներ ու գիւղեր:

Սակայն, ավստ՛ս, ես չեմ կրնար մաս կազմել
Մեծ գրոհին, որ կը մղուի հոն անձայն,
Կ'ուզեմ ե՛ս ալ տաք քրտինքով ոռոգել
Հայրենիքիս շինութիւնը սրբազան:

ԵՂԵՌՆԻ ՀԵՏՔԵՐՈՎ
ԵՒ
ՊԱՏԳԱՄ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 24

Հայաստան...

Աւերակ, իր հարազատ ժողովուրդէն պարպուած,
Հայե՛ր...

Քշուած իրենց պապենական երդիքներէն

Ու ջարդուած վայրագօրէն...

Մոռնա՞լ օրերն այդ դաժան՝

Արհաւիրքի ու տանջանքի,—

Կը փոթորկի վրէժի հուրը սրտիս...:

Ահա պատկերներ դժխեմ

Կը տողանցեն սարսուռներով սրտակեղեք,

Եւ իմ ազգիս բնաջնջման

Արարները սարսափազդու ու տխրաղէմ

Կը պարզուին ամբողջական լիութեան մէջ՝

Խաչելութեան գողգոթան եղերական,

Ու դահիճներ բիրտ ու բարբարոս՝

Իրենց վայրագ կիրքերովը արհունախում...:

Տէր-Չօ՛ր... Մեսքենէ...

Որդեկորոյս մայրերու,

Ուղեկորոյս որդիներու

Գերեզմանը արեւախանձ...

Բիւրաւոր կոյս աղջիկներու

Անապական պատիւներուն

Պղծումի վայրը մահաբոյր...:

Ահա ջոկատ մը հայեր,

Զինուոր եղած թրքական,

Մտած կիրճը ամայի,

Մերկացուեցան...

— Կրա՛կ,— գոռաց կրակ դարձած թուրք սպան

Ու բիւրաւոր հայորդիներ անշնչացան,

Սրտակտոր հառաչանքներ վեր բարձրացան

Ու Աստուծոյ պատուանդանին զարնուեցան...:

Ահա հիւծած կարաւան մը
Խլեակներով իմ ցեղիս,
Տաժանագին ճանապարհէն յոգնասպառ
Անշարժացաւ.
– Հա՛ց,– կ’աղերսեն անօթութեան ճիրաններէն բզկտուած
Հայ մանուկներ,
Սակայն չկա՛յ...
Աւազը կ’ուտտի՞, մարդու միս կ’ուտտի՞...
Գոյութիւն ունին միայն ու միայն
Հիւծումը դանդաղ ու մահը՝ անգութ...:

Ահա մայր մը շուարուն,
Ծախած զաւակը փոխան հացի,
Գահավիժող թագուհիի մը նման
Կը փետէ մազերն իր արծակ,
– Որդի՛ս, Տիրա՛ն,– կը հառաչէ խելակորոյս,
Մաշած ձայնով՝ հեկեկոցով նուաղուն:

Ահա տղեկ մը ազագուն,
Ոտաբոքիկ ու կիսամերկ,
Օրօրուելով դանդաղօրէն կ’առաջանայ
Ճամբաներէ մութ, ամայի.
Ռազգայի մէջ հսկայ արար մը պետեւի
Կը տիրանայ անտէր որբին...:

Երկինք-երկիր իրար անցէ՛ք,
Պար բռնեցէք ծիծաղավար, ուրախացէ՛ք,
Թուրք գազաններ անտառամիտ
Յօշոտեցին ազնիւ ազգ մը քրիստոնեայ,
Ամայացաւ Հայաստանը հնամեայ,
Բայց լաւ գիտցէ՛ք,
Հաւատացէ՛ք,
Օր պիտի գայ, եւ շա՛տ շուտով,
Վրիժառու բռունցքները պիտի բարձրանան
Որդիներուն հայկազեան՝
Արդարութեան իրագործման ճանապարհին...:

ԶՐՈՅՑ՝ ԵՓՐԱՏԻՆ ՀԵՏ...

Եփրա՛տ,
Գետ հայրենական,
Մշտահոս ջուր եղեմական,
Մեծ բարերար այս երկրին,
Հոգեպարար սնուցիչ, աստուածատուր թանկ պարգեւ,
Մայր սիրական անձայրածիր դաշտերու եւ բնակչութեան,
Կենարար ջուրովդ կաթի պէս մաքուր:

Արձակուրդով մը տխուր,
Ահա նստած ափիդ լուռ,
Մտածումով կը հեռանամ ներկայէս
Դէպի օրերը մեր անցեալի ահաւոր.
Ես քու որդիդ տարագիր,
Ծնած օտար ափերն այս խորթ,
Կը վերլուծեմ ժողովուրդիս ճակատագիրն արիւնակոծ,
Նստած մօտդ՝ ականջալուր երգերուդ,
Ինքզինքս երբեք օտարական չեմ զգար,
Եւ կորսուած հայրենիքիս կարօտը վառ
Քեզմէ կ'առնեն անյագաբար:
Աչքերս թախծալի ջուրերուդ սեւեռած՝
Ես կը տեսնեմ յստակօրէն
Թուական մը սեւաթոյր՝
Հազար ինը հարիւր տասնըհինգ,
Մեր դարաւոր պատմութեան
Ամենասեւ էջը դաժան,
Եւ արիւնոտ սրտիս խորէն հառաչելով՝
Կը զրուցեմ հայրենական Եփրա՛տ քեզ հետ:

– Իմ աչքերս չտեսան,
Բայց դուն տեսար ամէն բան,
Պատմէ՛, խնդրե՛մ, թէ ինչպէ՞ս
Մեր դարաւոր հայրենիքէն
Մարդ-գազաններ անխղճօրէն
Մեր ժողովուրդը դուրս քշեցին, յօշոտեցին,
Չտեսնուած վայրագութեամբ փճացուցին.

Ըսէ՛, ինչպէ՞ս անարգեցին, կողոպտեցին ու պղծեցին
Մեր գիւղերը, մեր վանքերը, տաճարները հնադարեան.
Պատմէ՛ հանդարտ ամբողջութեամբ,
Ականատեսի վկայութեամբ դէպքերն այդ դաժան:

– Ո՛վ իմ եղբայր, իմ հարազատ հայորդի,
Ինչպէ՞ս պատմեմ ես անհատնում ցաւերս,
Ապրումներս, տառապանքս, վիշտերս՝
Հրահրելով առկայծ ճրագը սրտիս.
Դժոխք էր հոս, անտանելի տանջարան,
Մարդիկ դարձած էին գազան:
Եւ տարագիր ժողովուրդն իմ անպաշտպան՝
Բերին-բերին անընդհատ եւ քշեցին անապատ,
Ամիսներով, տարիներով շարունակ.
Ա՛խ, սիրտ պէտք էր, հոգի պէտք էր քարացած,
Որ դիմանար ու չհալէր՝
Հիւծած, խելառ անոնց տեսքը դիտելով:
Հազարաւոր չքնաղ կոյսերն իմ ցեղին
Պաղ ջուրերուս մէջը գտան ապաստան,
Որ պաշտպանեն իրենց պատիւն անապական:
Հազարաւոր դժբախտ հայեր,
Կողոպտուած, խռտանգուած, բռնաբարուած,
Հայ ըլլալու իրենց մեղքը քաւեցին՝
Աւանդելով իրենց հոգին,
Ունկնդրելով ալիքներու երգը տրտում:
Ես յուզումէս լացի՛-լացի՛,
Մինչեւ որ արցունքներս ադամանդեայ
Բոսորագոյն արիւն դարձան
Եւ ես դարձայ արիւնի գետ...:

– Այդ չէ միայն հայրենի գետ,
Պատմութիւնը ժողովուրդիս,
Չե՞ս իմացած, որ հազարներ եղբայրներէս
Թշնամիին տեղատարափ գնդակներէն
Աշնանային տերեւներու պէս թափեցան,
Անհետ դարձան...
Անոնց ազնիւ սրտին մէջ կար

Կարմիր արեւ, սէր մը տաքուկ,
 Կեանքի տենչանք, հայրենի սէր,
 Դեռ ուրիշներ, հազարներով,
 Քարիւղով օծուած տուններու եւ վրաններու
 Տակ այրեցան, մոխիր դարձան:
 Եւ տակաւին բիւրաւորներ,
 Ինկած մոլոր եւ ազագուն
 Անապատի աւազներուն վրայ այրող,
 Ծարաւ, անօթի եւ արեւահար՝ ա՛լ չդիմացան,
 Անլռելի անէծքներ արտասանելով՝
 Դանդաղ մահացան,
 Առատ կեր դարձան թռչուններու գիշատիչ:
 Չլսեցի՞ր դուն,
 Որ հայ դպրութեան ու մշակոյթի աչքառու մարդիկ
 Մէկ գիշերուան մէջ ձերբակալուեցան
 Եւ անմարդկային չարչարանքով, տանջանքով
 Վայրագօրէն գլխատուեցան, ջարդուեցան.
 Ո՞ր են, ըսէ՛, Վարուժանը քանքարաւոր,
 Սիամանթօն ռազմաշունչ,
 Զօհրապ, Սեւակ, Չարդարեանը տիտանեան,
 Հարիւրաւոր ռահվիրաները հայ մտքին.
 Ո՞ր են, ըսէ՛, գետ հայրենի:

– Գիտեմ, որդի՛, գիտեմ մեռան, հեռացան՝
 Դեռ չհասած իրենց բարձր իտէալին,
 Չիրագործած իրենց երազները գալիքի,
 Չգործադրած իրենց ծրագիրները լուսաւոր,
 Ու չտեսած իրենց հողը, հայրենիքը հայրաժառանգ,
 Դարձած ազատ եւ ինքնիշխան,
 Եւ թշնամին՝ թուրքը անարգ,
 Սարտարապատով անփառունակ պարտուած:

– Կ’ուզեմ գիտնալ, գետ հայրենական,
 Ինչպէ՞ս է հիմա հայէ պարպուած հայրենիքը մեր,
 Կանգուն կը մնա՞ն մեր սուրբ վանքերն ու տաճարները
 Հոգեպարար կառուցուածքով,
 Կը լսուի՞ արդեօք մրմունջն աղօթքի,

Կը մատուցանուի՞ անմահ պատարագ,
Կ'արձագանգե՞ն հնչիւնները մեսրոպեան
Հայոց լեզուին անմահական,
Սարերուն եւ ձորերուն մէջ հայրենական...:

– Ինչպէ՞ս յայտնեմ իրողութիւնն այդ դժպիհի,
Լեզուս սառած է կարծես.
Աւերակուած ու փճացած են բոլոր
Հնադարեան նմոյշները մեր փառքին,
Չկան այլեւս աղօթողներ,
Ամայութիւն է չորս դին,
Գիւղերուն մէջ մեր շէնշող
Հիմա միայն գազաններ եւ վաչկատուն եկուորներ
Իրենց որջերն են հաստատած,
Ուր բուերը սեւահոգի ընդմիշտ կ'երգեն:
Հայութեան հետ անհետ դարձաւ հայոց լեզուն՝
Քաղաքներէն ու գիւղերէն, տաճարներէն ու դաշտերէն,
Չկան այլեւս ցորեանները ոսկերութեան,
Չկան ծառեր ու ծաղիկներ անուշաբոյր,
Չկան դալար այգիներ, եղեմական պարտէզներ,
Չկան-չկան, «թուրքն է անցեր»՝
Ազգ մը ամբողջ գերեզմաններ...:

– Եփրա՛տ, գետ սիրասուն հայրենական,
Ահա այսօր երկիւղած,
Ծունկի եկած ափիդ մօտ,
Աչքերս յառած սուրբ Արարատին՝
Կ'երդնում յանուն նոր սերունդին,
Մեր նահատակներուն արիւնին վրայ,
Թէ ժողովուրդն արմենական
Օր մը անպայմա՛ն,
Վրէժով արդար, կամքով պողպատեայ,
Պիտի անդորր տայ
Մեր անշիրին, տարտղնուած,
Նահատակուած միլիոններու սուրբ աճիւնին:

ՊԱՇՏԵԼԻ ՄՕՐԱ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Հայոց Յեղասպանության 100-ամեակին առթիվ)

Մայր իմ սիրասուն,
Թանկագին Մայրիկ,
Կարօտցած եմ քեզ:
Կեանք մը ամբողջ
Տառապած Մայրիկ,
Միշտ կը յիշեմ քեզ
Ու կ'ողբամ սրտանց,
Յիշելով ընդմիշտ
Աքսորի անմարդկային օրերուն,
Օսմանեան թուրք պետութեան,
1915 թուականին,
Համաշխարհային Առաջին Պատերազմի
Առիթէն օգտուելով որոշումը՝
Թուրքիոյ մէջ հայութեան
Գոյութեան վերջ դնելու,
Նախ ձերբակալելով,
Ապա, զանազան միջոցներով,

Սպաննելով
 Հայ ժողովուրդի գրագետները,
 Մտաւորականները,
 Կուսակցական եւ կրօնական ղեկավարները,
 Զինուորագրուած բոլոր զինուորները
 Գնդակահարելով,
 Իսկ տունը մնացած ծերունիները,
 Կիները, աղջիկներն ու մանուկները
 Իրենց տուներէն, հարազատ հողերէն,
 Հազարամեայ հայրենիքէն աքսորելով՝
 Տաքին եւ պաղին,
 Անձրեւին ու ձիւնին տակ
 Քալելով անորոշութեան ճամբաներով,
 Ողջ մնացածները մինչեւ Տէր-Էլ-Զօր,
 Սուրիական եւ արաբական անապատները,
 Ենթակայ կողոպուտի, բռնաբարումի,
 Ստրկացումի ու իսլամացումի:
 Մեծ թիով աքսորեալներ
 Սպաննուեցան,
 Անմխիթար մեռան
 Եւ մնացին անգերեզման,
 Կեր դառնալով գիշատիչ թռչուններու,
 Տեսակաւոր գազաններու:
 Բու պատմածներէն,
 Սիրելի՛ Մայր,
 Ես միշտ կը յիշեմ
 Եւ միշտ կ'ողբամ
 Կիլիկիայի Պեհեսնի քաղաքէն,
 1915-ին,
 Հազիւ 15 տարեկան,
 Նորածին Յարութիւն անունով
 Զաւակի մը մայր,
 Մօրդ, քրոջդ եւ զաւակիդ հետ
 Աքսորուեցար,
 Այդ անմարդկային ծրագրին ենթարկուեցան
 Նախապէս հայրդ՝ Օհան Գույումճեան,

Վարպետ ոսկերիչ
 Եւ լայնածաւալ այգիներու
 Մեփականատէր,
 Եղբայրդ՝ Ռուբէնը եւ ամուսինդ
 Ոչնչացուեցան,
 Այս բոլորը արտասուելով կը պատմէիր,
 Սիրելի Մայրիկ,
 Երբեք չէիր հաշտուեր քրոջդ
 Կորուստին եւ մօրդ գազանային
 Մահուան հետ:
 Եփրատ գետէն պէտք է անցնէին
 Լաստանաւով՝
 Որոշ գումարի մը փոխարէն.
 Առաջին լաստանաւով մայրդ եւ քոյրդ
 Կ'անցնին,
 Երկրորդ լաստանաւով դուն՝
 Մայր իմ,
 Իսկ երկրորդ լաստանաւին վրայ
 Դուն եւ որդիդ կը գտնուէիք՝
 Եփրատի հոսող ջուրերուն վրայ,
 Մօրդ գլուխը մարմինէն բաժնուած
 Կը տեսնես, որ կը ծփար ազատօրէն,
 Պատճառ դառնալով սարսափելի լացի
 Եւ աղաղակի:
 Թուրք-քիւրտ կողոպտիչներ,
 Մօրդ հագուստները քննելէ
 Եւ ինչ որ թանկագին գտնելէ եւ
 Իրացնելէ ետք,
 Խեղճ եւ վախէն սարսափած մօրդ
 Գլուխը վիզէն կը կտրեն
 Եւ ջուրը կը նետեն:
 Յամաքահանումին,
 Չորս տարեկան քոյրդ
 Առանձին մնացած,
 Եւ մայրը փնտռելէն ձանձրացած,
 Նստելով կ'արտասուէ:

Տեղացի արաբ կին մը,
 Տեսնելով, որ կորսուած պզտիկ մըն է,
 Կը շալկէ գայն եւ իրենց գիւղը
 Կը տանի՝
 Որդեգրելով իսլամական օրէնքներով:
 Տարիներու ընթացքին,
 Արաբական գիւղին մէջ
 Արաբական սովորութիւններով
 Եւ կրօնքով մեծնալով,
 Դէմքին եւ մարմնին
 Չանազան մասերը
 Գոց կապոյտ գոյնով դաջել կու տան:
 Քոյրդ՝ Չարուհին, որ կոչուած է
 Նուրիէ, երբ արբունքի կը հասնի,
 Կ'ամուսնացնեն տան երիտասարդ
 Մանչին հետ:
 Անշուշտ այս իրականութիւնը
 Դուն չլսեցիր, սիրելի՛ Մայր,
 Հակառակ քու փնտռտութիւններու,
 Բախտագուշակներու դիմումներու,
 Բոլոր հայրենակիցներու եւ ծանօթներու,
 Չդադրեցար հարցնել
 Եւ միշտ արտասուել,
 Տարիներով քու ծնողքիդ
 Եւ կորսուած քրոջդ կորուստին
 Չդիմացար, հիւանդացար,
 Մարմնապէս եւ հոգեպէս հալեցար
 Եւ աւանդեցիր հոգիդ
 2 Նոյեմբեր 1938-ին,
 Հալէպի մէջ,
 Ծննդեանդ 38-րդ տարեդարձին...:
 Սիրելի՛ Մայրս,
 Մեզի լալով կը պատմէիր, թէ
 Ինչպէ՛ս դառն է աքսորը,
 Գաղթականութիւնը եւ ընտանիքի
 Կորուստը, մանաւանդ՝

Մահուան սահմանին
Ընդմիջտ մօտեցած:
Ոճիրներու ցաւը զգալով,
Անօթի-ծարաւ,
Խումբ մը հայ գաղթական
Կիներով,
Սուրիոյ գիւղերը
Հաց ու ջուր մուրալով ապրեցար,
Մինչեւ Աշխարհամարտի աւարտը,
Օսմանեան Կայսրութեան
Պարտութեամբ,
Եւ 28 Մայիս 1918-ին,
Արեւելեան Հայաստանի
Անկախութեան հռչակումով:
Հասնելով
Կիլիկիոյ հայութենէն
Գրեթէ պարպուած
Քիլիս քաղաքը,
Ուր ինչպէս այրի մնացած
Բազմաթիւ մայրեր,
Դուն ալ ամուսնացար
Սասնոյ Տալուրիկ գաւառի
Սպաղանք գիւղէն,
12 անգամ քրքական զինուոր
Ըլլալու իրականութենէն փախուստ տուած,
Դազար (Խարզօ) Հոթոյեան անունով
Ջաղացպանի մը հետ,
Որուն հետ 22 տարի ապրելով
Քիլիսի, Ագեզի ու Հալէպի մէջ,
Մայրացար եօթը զաւակներու՝
Հինգ մանչ եւ երկու աղջիկ,
Որոնցմէ ապագային երկու մանչեր
Դժբախտաբար մանուկ հասակին
Մահացան...:
Սիրելի՛ Մայրիկ,
Դարերով Պեհեսնիի մէջ

Հայերէն խօսիլ ու կարդալ
 Թուրք պետութեան կողմէ
 Արգիլուած ըլլալով՝
 Հայերէն չէիր գիտեր,
 Սակայն մեզմէ հայերէն
 Երգել կը խնդրէիր,
 Որովհետեւ շատ կը սիրէիր
 Հայերէն երգերը,
 Շատ կը սիրէիր մանաւանդ
 Զօրավար Անդրանիկին նուիրուած
 «Իբրեւ Արծիւ» երգը:
 Հայերէն չէիր գիտեր,
 Սակայն ազգային ոգիդ,
 Վրէժխնդրական զգացումներդ
 Շատ զօրաւոր էին քու մէջդ:
 Կ'ատէիր թուրքերը,
 Թուրք պետութիւնը,
 Որովհետեւ Եղեռն տեսած էիր:
 Քու բոլոր ազգականներդ
 Տարագրութեան ընթացքին
 Տեսած էին ահռելի տեսարաններ
 Ծերունիներու, երիտասարդներու
 Եւ մանուկներու դիակներն
 Ու կմախքները եւ հառաչանքները
 Երբ կը մահանային,
 Որոնց սարսափելի տեսքը
 Անմոռանալի մնացած էին
 Քու մարդկային զգացումներուդ վրայ:
 Մանկութեանս չէի կրնար ըմբռնել
 Քու տառապանքներդ ու ցաւերդ,
 Սիրելի՛ Մայր,
 Սակայն երբ մեծցայ,
 Հասկնալով քու զգացումներդ՝
 Պատրաստ էի քու ցաւերուդ
 Բաժնեկից ըլլալու,
 Երբ արդէն դուն չկայիր,

Բայց մենք,
 Ազգովին կը յիշենք Հայոց Յեղասպանութիւնը
 Եւ կը պահանջենք մեր անմոռանալի
 Իրաւունքները,
 Մեր տունն ու տեղը,
 Մեր վանքերը,
 Եկեղեցիները,
 Մէկ խօսքով՝
 Արեւմտեան Հայաստանը,
 Մէկ ու կէս միլիոնէն աւելի
 Մեր նահատակներուն իրաւունքները,
 Որոնք այս օրերուն առնուազն
 Վեց միլիոն պիտի ըլլային:
 Կը պահանջենք մեր կորուսեալ հայրենիքը
 Եւ վնասուց հատուցում կը պահանջենք,
 Միշտ հետեւելով հայ քանքարաւոր բանաստեղծ
 Եղիշէ Չարենցի հետեւեալ պատգամին՝
 «Ո՛վ հայ ժողովուրդ, քո միակ փրկութիւնը
 Զո միասնական ուժի մէջ է»:

Արաբացած մօրաքոյրս՝ Նուրիէ (Զարուհի) Աթայ

ԿԱՐՕՏ ՄԱՅՐԱԿԱՆ

Այսօր հոգիիս բուրասանեն ես
Փունջ մը ծաղիկ կը քաղենմ հլու,
Տանելու համար զայն, խունկի մը պէս,
Մօրս շիրմին վրայ բուրելու:

Այսօր երկինքը պայծառ հոգիիս
Թանձր ամպերով կը վարագուրուի,
Անմայր, անարեւ խռովքը սրտիս՝
Անյոյս կը շրջիմ թախիժով առլի:

Դանդաղ քայլերով կը հասնիմ շիրմին,
Պաշտելի մօրս արեւ չտեսած,—
Իր երիտասարդ կեանքի ընթացքին,—
Ու լո՛ւտ կը դիտենմ՝ մտքով խեղճացած:

Դողդոջ ձեռքերով քարը կը գրկենմ,
Արցունքս կ'իջնէ առուակի նման,
Ժամեր շարունակ կու լամ տխրադէմ՝
Թրջելով ծառը շիրմին անթառամ:

Սրտիս ընդերքէն արձակուած ճիչով,
Դառնութիւն բուրող ձայնով ցաւատանջ
Կ'անիծենմ բախտս, որ սեւ քմայքով
Որբութիւն դրոշմեց ճակտիս վաղաժամ:

Ապա ուղղելով խօսքս շիրմին,
Անհուն գորովով կ'ըսենմ անձկագին.
— Մա՛յր իմ սիրասուն, մա՛յր իմ կաթոգին,
Կարօտցա՛ծ եմ քեզ, կարօ՛տ՝ անցեալին...:

ՑԱՍՈՒՄ

Տառապահար
Ու սրտավառ՝
Կ'ըմբոստանամ
«Արդարութեան»
Դէմ մարդկային
Ու սրտագին
Կը բողոքեն
Անվախօրէն
Բիրտ ու դաժան
Անտեսլական
Ազգերուն դէմ
Արինաճնմ
Եւ մանաւանդ
Թուրքերուն վատ
Նախանձաբեկ
Հոգիով նենգ
Տաճար պղծող,
Մարդ բզկտող
Ատելավառ
Ու ցաւագար
Կիրքով վայրագ
Ազգ մը համակ
Բնաջնջող
Ու արտորդ,
Հէք մանուկներ,
Անկար ծերեր
Չորցած խղճով,
Եաթաղանով
Գլուխ կտրող,
Արին խմող
Դժխեմ ազգին
Անմարդկային
Նախճիրներուն,
Ոճիրներուն
Ու ջարդերուն
Համար անհուն:

Սրտանց կ'ատեն
Ու կ'այսպանեն
Սրտիս խորէն
Անհունօրէն՝
Ազգայնական,
Կրօնական
Ամէն հոսանք
Ամէն բաղձանք,
Որ ծայրայեղ,
Արինասեղ
Գաղափարներ,
Ծրագիրներ
Կը փայփայէ,
Որ կ'որոնէ,
Ինքզինք դասած
Մեծ, սիգապանծ,
Կամ գերիվեր՝
Խաղաղասէր
Ուրիշ ազգէ,
Ժողովուրդէ:

Ինչո՞ւ համար,
Համեստաբար,
Ազգեր բոլոր
Տկար, հզօր
Արդարօրէն,
Մարդկայնօրէն,
Անկեղծութեամբ,
Համեստութեամբ
Չեն գործակցիր
Երկրէ-երկիր:

Ինչո՞ւ համար
Չեն հաւատար
Իտէալական
Իմաստութեան՝

Մրգաստանէն
Դանդաղօրէն
Ծլող ճարին՝
Սիրոյ ծառին:

Ինչո՞ւ համար
Խոհեմաբար
Չեն ընդունիր
Անկարեկիր
Արիւնագին
Դէպքերը հին,
Իրենց գործած
Մթակալած
Յանցանքները,
Ոճիրները
Ու չեն զիջիր
Արիւնածիր
Դաժանութեամբ,
Վայրագութեամբ
Յափշտակած,
Իւրացուցած
Հայ հողերուն,
Հայ ինչքերուն
Վերադարձին
Բնիկ տէրին:

Ինչո՞ւ համար
Չեն հաւատար
Երկիրներու
Եւ ազգերու
Ազատութեան,
Անկախութեան
Գաղափարին,
Հայոց Դատին,
Արդարութեան,
Ապա՝ լուծման:

Բայց ես կ'ըսեմ՝
Հաւատքով եմ,
Թէ պիտի տա՛ն,
Եւ անպայման,
Երբոր հնչէ
Ու փողփողէ
Ժամն հատուցման,
Արդարութեան,
Յանուն կորսուած
Եւ փնտռուած
Յաւերժական
Խաղաղութեան:

Յստակ գիտցէ՛ք,
Ընթոնեցէք.—
Չեր մշտական
Քարոզչական
Աշխատանքով,
Հերքումներով,
Մերժումներով,
Ձիմու ուժով,
Երկրի դիրքով,
Պաշտպաններով,
Չէք կարենար
Միշտ, տեւաբար
Բռնագրաւել,
Յաւետ պահել
Հողը հայկեան
Նուիրական,
Չէք կարենար
Ամօթահար
Թումբ կանգնեցնել,
Պատուար դնել
Հայոց Դատին,
Իրաւունքին
Պապենական
Ու պատմական:

ԵՂԵՌՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ

Մենք կանգնեցինք յուշարձանը Եղեռնի,
Որպէս կոթող ու դամբարան արիւնի՝
Նահատակուած երկու միլիոն հայերու,
Երկու միլիոն տառապահար սրտերու,
Որոնց անթաղ մասունքները անտէրունչ
Լո՛ւտ կ'արտասուեն գիշեր-ցերեկ դառնաշունչ:

Մենք կանգնեցինք յուշարձանը Եղեռնի,
Որպէս փարոս լուսապարգեւ արփենի,
Որ սերունդներ ծնած ավերն այս օտար՝
Լուսաւորութիւն անոր ցոլքով բոցավառ,
Հաղորդութիւն հայ պատմութեան խորհուրդով
Ու միշտ խօսին մեսրոպակերտ հայ լեզուով:

Մենք կանգնեցինք յուշարձանը Եղեռնի,
Որպէս խաչքար յուզավարար հայրենի,
Որմէ ժայթքող ճաճանչները ակադճուն՝
Փարոս դառնան ուղեկորոյս հայերուն,
Որ չմոռնան ինքնութիւնը հայկական,
Ու երկիրը, որ կը կոչուի Հայաստան:

Մենք կանգնեցինք յուշարձանը Եղեռնի,
Որպէս պատեան հայ ոգիին կենդանի,
Որ պատգամէ քարսիրտ դարձած աշխարհին՝
Հայ սուրբ դատի հանգանակը եւ ուղին –
Բռնագրաւուած հայ հողերը վշտախռով՝
Վերադարձուին խաղաղութեամբ կամ զենքով:

ՊԱՏԳԱՄ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ո՛ր որ երթաս, ո՛ր որ ապրիս Սփիւռքի խորք տարածքին,
Ո՛չ մէկ ատեն ազգդ, լեզուդ, եկեղեցիդ չմոռնաս,
Հպարտութեամբ որպէս դո՞ւ վե՛ր բարձրացուր սրտագին
Հայու պայծառ անունը վեհ ու պատիւը երկնահաս:

Թէեւ «փոքրիկ ածու» մըն ենք՝ թիով չնչին, աննշան,
Բայց որակով հզօր, ազնիւ՝ Արարատի նման վէս,
Անխոնջ բռնած ջահը անշէջ մշակոյթի, գիտութեան՝
Քառասուն դար կը քալենք յար ճամբաներէ հրակէզ:

Բարբարոսներ ամէն ցեղի ուզեցին մեզ տրորել,
Արմատախիլ գերեզմանել մեր հաւատքն ու լեզուն,
Եւ պատմութեան բեմէն սրբել, գազանօրէն յօշոտել
Հայութիւնը ազնուածին, Հայաստանը սիրասուն:

Ո՛ր որ երթաս անհայրենիք կեանքը ունի վերջաբան,
Գաղթական ես, օտարական՝ ճերմակ ջարդին ենթակայ,
Եթէ երբեք հոգիդ չօծես խորհուրդովը սրբազան՝
Էջմիածնի, Երեւանի ու Սեւանի հեռակայ...:

ՔԱՌԵԱԿՆԵՐ

Քաղցր է ապրիլ երդիքին տակ հայրենի՝
Գաղթականի ցուպը նետած թանգարան,
Նստած մինակ գողտրիկ ափին Սեւանի՝
Խոկալ երկար ճակատագրիդ, Հայաստան:

* * *

Արարատը տեսնող շրջիկ բարեկամ,
Եկուր պագնեմ աչքերուդ բիբը հայահոտ,
Բայց ե՞րբ պիտի հողմահալած հեռանան
Հայ հողերէն ոսոխները գարշահոտ:

* * *

Անապատի հողմերուն մէջ կորսուած,
Զերդ ճամբորդ մը տօթակէզ ու խղճալի,
Իմ ալ հոգին կը տանջուի, կը վառի
Քու կարօտէն, իմ Հայաստան, գիրկդ բաց...:

* * *

Ծնած օտար երկնքի տակ, հասակ առած ինչպէս ծառ,
Սակայն արմատս հողիդ մէջն է, իմ պաշտելի Հայաստան,
Կ'ապրին մարմնով որպէս պանդուխտ, տառապելով անդադար,
Սակայն հոգիս հեւքիդ հետ է, հերոսական Հայաստան:

* * *

Աւազներու վրայ շինուած տունը հաստատ հիմ չունի,
Հաստատունը կը կառուցուի ապառաժը պեղելով,
Օտարաբոյր հողին վրայ հայուն կեանքը վերջ չունի,
Յաւերժական կեանք կ'ունենաք՝ Արարատը փրկելով:

*
*
*

Պանդուխտ կեանքի տառապանքը ու ցաւերն այլազան
Ո՛չ մէկ սալի գոյացուցին սրտիս վրայ դիւրագգած,
Բայց կարօտիդ մորմոքը խոր, երազային Հայաստան,
Անբուժելի վերքի մը պէս զիս կը տանջէ փեռեկուած:

*
*
*

Աշխարհի բիւր գեղեցկութեանց ընդմէջէն
Գիշերներու լուռ խորհուրդը սիրեցի,
Մենութեան մէջ շատ գիշերներ լուսցուցի,
Բայց չգտայ հոգւոյս լոյսը հրեղէն:

*
*
*

Ազգիս ցաւը մշտանորոգ վերքի պէս
Կը հետեւի ամէնօրեայ քայլերուս՝
Մղելով զիս ցասումներու սրտակէզ,
Չտեսնելով արդարութեան ո՛չ մէկ յոյս:

*
*
*

Դեգերեցայ երկրէ-երկիր անկայան՝
Ջուր փնտռելով երջանկութիւն իրական,
Օտար հողը չ'ըլլար ինծի օթեան,
Արմատներս հողիդ մէջ են, Հայաստան:

ԿՈՉ՝ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ

Ո՛վ հայորդիներ, կոչս լսեցեք,
Հեռու մնացեք օտարի բոյրեն,
Ձեր արմատներուն ամուր կառչեցեք,
Որ չկորսուիմք պատմութեան բեմէն:

Հայ տունը երբեք Մեսրոպ չի բուրեր,
Երբ օտար հարս գայ, սեմէն ներս մտնէ,
Ծնող մանուկը «կռունկ»ը չ'երգեր,
Երբ հասակ առնէ, զգայ եւ երգէ:

Թուրքին ուզածը ինչո՞ւ մենք ընենք՝
Մեր զաւակները մղելով ջարդին
Ճերմակ ու դեղին, եւ ամբողջացնենք
Կարմիրի դերը՝ երազը թուրքին:

Ինչպէ՞ս կը ցանկաք ապրիլ որպէս հայ,
Երբ ձեր շրթներուն վրայ դաւաճան՝
Հայոց սուրբ լեզուն լո՛ւռ կը մահանայ,
Եւ հայ բարքերը օթեկ կը դառնան:

Ինչպէ՞ս կ'ուզէինք տէր դառնալ կրկին
Մեր հայրենական վեհ Արարատին,
Երբ սերունդները գալիք հայածին
Պիտի աղարտէք յոյսով խառնածին:

Հայ տան, հայ ազգին ակունքը վճիտ
Հայ մայրն է միայն կաթով անապակ,
Եթէ չբերես հայ կին քու տունիդ,
Պիտի ուծանաս, որդի անժառանգ...:

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒՆ

Հազար ողջո՛յն հայ մայրերուն,
Ազգը պահող, սնուցանող,
Սերունդները հայացնող,
Հայ մայրերուն հազար ողջո՛յն:

Հազար ողջո՛յն հայ մայրերուն,
Որոնք որպէս բերդ ու վահան՝
Պաշտպանած են բազմադարեան
Հայ հաւատքը ազնուագոյն:

Հազար ողջո՛յն, յաւերժ յարգանք
Հայ մայրերուն քաջակորով,
Որոնք իրենց սուրբ արիւնով
Կերտած են փառք ու յաղթանակ:

Հազար պատի՛ւ հայ մայրերուն,
Որոնց վսեմ նուիրումով
Եւ սեփական կեանքի գնով
Հասած է մեզ հայոց լեզուն:

Հայ դպրոցը, լոյսի տաճար,
Հայ մայրերով կը մնայ վառ,
Որ սերունդներ որպէս նշխար
Հաղորդուին լոյսին անմար:

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ԵՒ
ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՅ

Մեսրոպ Մաշտո՛ց, ո՛վ պանծալի վարդապետ,
Լոյսի աղբիւր, նախախնամեալ գիտնական,
Վեհ տեսիլքիդ արգասիքով ազգակերտ՝
Ստեղծեցիր այբենգիմը հայկական:

Մեսրոպ Մաշտո՛ց, ո՛վ հանճարեղ մարգարէ,
Միտք անպարփակ՝ հորիզոններ վերծանող,
Մտածումիդ տուած իտեալ կապարէ,
Հայոց լեզուին տուիր տառեր լուսաշող:

Մեսրոպ Մաշտո՛ց, ո՛վ կենսատու արեգակ,
Զոհողութեան հրաշափառ ատրուշան,
Կրանիթեայ կամքիդ ուժով անխորտակ՝
Հայոց լեզուին տուիր գիրեր սրբազան:

Մեսրոպ Մաշտո՛ց, ո՛վ առաջնորդ հոգեթով,
Հայ պատմութեան յաւերժական Արարատ,
Սուրբ երազիդ իրագործած խորհուրդով՝
Հայոց լեզուն մնաց կայտառ, անարատ:

Մեսրոպ Մաշտո՛ց, ո՛վ անբասիր առաքեալ,
Հայ դպրութեան լուսապայծառ դափնեկիր,
Որոնումիդ տուած թելեր հրափայլ՝
Հայոց լեզուն անմահական դարձուցիր:

Մեսրոպ Մաշտո՛ց, ո՛վ գիտութեան ռահվիրայ,
Իմաստութեան անգուգական ջահակիր,
Նպատակիդ տուած մարմին պողպատեայ՝
Հայ դպրութեան ոսկեդարը կերտեցիր:

Մեսրոպ Մաշտո՛ց, ո՛վ դիւցազուն նայիրեան,
Մշակոյթի քանքարաւոր սերմնացան,
Նուիրումիդ հզօր թափէն յաղթական՝
Հայ դպրութեան անդաստաններ հերկուեցան:

Մեսրոպ Մաշտոց, ո՛վ խորախոյզ գիտարար,
 Մեծ հրաշքեղ տասներինգ դար ետք ահա,
 Կու գամ հպարտ ողջունելու միշտ դալար
 Յիշատակդ ու սուրբ գործդ յակինթեայ:

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒ

Կու գամ այսօր հպարտօրէն քու փառքերը գովերգելու,
Պաշտամունքով տարփողելու սուրբ գիրերդ մեսրոպածին,
Երկրի վրայ տարտղնուած հնադարեան հայոց ազգին
Սերունդները իրար զօդող, մեր մայրենի չքնաղ լեզու:

Զմայլելի երաժշտութեամբ մեղեդի մ'ես դուն վարարուն,
Մեր հնամեայ տաճարներէն վեր բարձրացող աղօթքի սիւն,
Մեր եռանդուն շինականի ու հովիւի շրթունքներուն
Յաւերժօրէն թրթռացող անմահական երգերու տուն:

Անդնդախոր մեր ձորերէն հոսող ահեղ գետի նման
Կը սուրաս յար վազքով անսանձ դէպի պայծառ մեր ապագան,
Ու բարձրաբերձ Արարատի վրայ հանգչող որպէս տապան՝
Դուն կը մնաս անխոցելի, անաղա՛րտ ու յաւերժական:

Երկրագունդի չորս ծագերուն սփռուած հայ բեկորներուն,
Ճանապարհը կորսնցուցած զաւակներուն փարո՛ս ես դուն,
Սուրբ Սահակէ եւ Մեսրոպէ փոխանցուած սերունդներուն,
Հասած մեզի նոր աւիշով, լուսապայծառ մայր սիրասուն:

Դարե՛ր-դարե՛ր վահան եղար Հայաստանը ամայացնող
Կործանարար խուժաններուն վատթարագոյն գրոհին դէմ,
Դարե՛ր-դարե՛ր, որպէս արեւ մշակոյթի պայծառադէմ՝
Ճաճանչներդ տարածեցիր այլ երկիրներ մութ ու նիրհող:

Ինչքա՛ն երգեմ գրչովս տկար գեղեցկութիւնդ անմահական,
Կարծես երբեք չեմ գովերգած՝ սրտիս խորէն ու ջերմագին,
Կը խոնարհիմ ես գլխահակ արմենական մեծ հանճարին,
Որ ստեղծեց լեզուն այս վեհ՝ որպէս ամրոց հայրենական:

ՀԱՅ ԴՊՐՈՑԻՆ

Կանգուն կը մնաս որպէս ատրուշան,
Հայ ժողովուրդի կամքով անասան,
Որպէս անառիկ բե՛րդ հայոց լեզուին,
Որպէս դարբնետուն հայոց հոգիին:

Ես քեզ կը սիրեմ այնպիսի՝ սիրով,
Ինչպէս սիրած եմ մայրս հոգեթով,
Ես քեզ կը պաշտեմ այնքա՛ն հաւատքով,
Որքան պաշտած եմ ազգս իմ կեանքով:

Դո՛ւն հայ ոգիի վսեմ Արարա՛տ,
Հայկէն արձակուած մարտագոռ գեղարդ,
Մահակ-Մեսրոպի հանճարով վառած,
Լուսաբաշխ կանթե՛ղ, անմահութեան կա՛յծ:

Դո՛ւն արեւածին լոյսի սուրբ խորա՛ն,
Հայ գոյամարտի պողպատեայ վահա՛ն,
Ինքնաճանաչման սրտագին մատեան,
Ազատութեան տենչ, յոյսի շատրուա՛ն:

Դո՛ւն հայակերտման հնո՛ց մշտավառ,
Հայ մշակոյթի աւի՛շ կենարար,
Թարգմանչաց թափած քրտինքով արդար,
Հայոց պատմութեան բացիր ոսկեղա՛ր:

Դո՛ւն հայ հոգիի աղօթք երկնահաս,
Հայրենաբաղձ տա՛ղ, պանդուխտի երա՛գ,
Գիտութեան ամբո՛ց, իմաստութեան ջահ,
Ազգային փառքի յաւերժական գա՛հ:

Դո՛ւն հայ հաւատքի շքեղ շարակա՛ն,
Քուչակեա՛ն քառեակ, ե՛րգ կոմիտասեան,
Դարերը ճեղքած հասած այս օրուան,
Մի՛շտ կանգուն մնաս, դպրոց հայկակա՛ն:

ՍՈՒՐԲ ԿՈՄԻՏԱՍ

Որպէս հայատրոփ սրտով ազգային,
Գրիչս թաթխած սրտիս թանաքին,
Իբրեւ երախտիք ու յարգանք խորին,
Կ'ոգեկոչենք քեզ, Վարդապետ անգին:

Բայց ինչպէ՞ս երգեն, ինչպէ՞ս գովերգեն,
Սրտառուչ խօսքով քեզ փառաբանեն,
Ազգակերտ գործդ, տեսիլքդ վսեմ
Բառերով ինչպէ՞ս մեծացուցանեն:

Ո՛վ հրաշագործ, մեծն Կոմիտաս,
Ցեղային հանճար, անշիջելի բոց,
Աստուածահաճոյ աղօթք երկնահաս,
Ինքնավառումի կերոն եւ հնոց:

Դուն այր իմաստուն, կամք նուիրական,
Սահակ-մեսրոպեան ոգի սրբազան,
Խաչի առաքեալ, երգի մրգաստան,
Անձնուէր պաշտպան հայոց ինքնութեան:

Դուն անթառամ փառք, զինուոր դպրութեան,
Յոյսի ծիածան, տալիղ տոհմաւանդ,
Հայ երաժշտութեան անխոնջ մեկնաբան,
Երգի հայրապետ, լուսաշող տաղանդ:

Դո՛ւն հայրենական երգի զօրավար,
Հայ հոգին պեղող ձայնանիշ վճիտ,
Հայոց աշխարհի բազմալար քնար,
Ազգային հայրեն՝ արցունք ու ժպիտ:

Դո՛ւն, Սուրբ Կոմիտաս, պարծանք հայութեան,
Երկփեղկուած կեանքի սրտայոյզ մատեան,
Պատիւ յարգարժան վաստակիղ լերան
Եւ անմահական անունիդ բուրեան:

ՍՈՒՐԲ ԽԱՉԻ ՃԱՄԲՈՎ

Կեանքի լոյս, Յիսուս, լուսեղէն խորան,
Աստուծոյ որդի, փրկիչ մարդկութեան,
Մահապարտներու խաչովը դաժան
Մահը գրկեցիր կամքով անասան:

Քու խաչելութեամբ խաչը փայտեղէն
Պաշտելի դարձաւ Աստուծոյ կամքով,
Մարդիկ մարդացան խաչիդ հմայքով՝
Լուսաւորուելով ջահով հոգեղէն:

Քու խաչելութեամբ խաչը օրհնաբեր
Փառքդ հիսելու նշխար մը դարձաւ,
Ծնար, ապրեցար եւ կեանքդ եղաւ
Մարդկութեան մեղքի քաւութեան նուէր:

Քու խաչելութեամբ, Յիսուս մարդասէր,
Սրբացած խաչը դարձաւ կենարար,
Խաչիդ պարծանքը դարձաւ յուշարար
Քու աստուածային խօսքերուդ անմեռ:

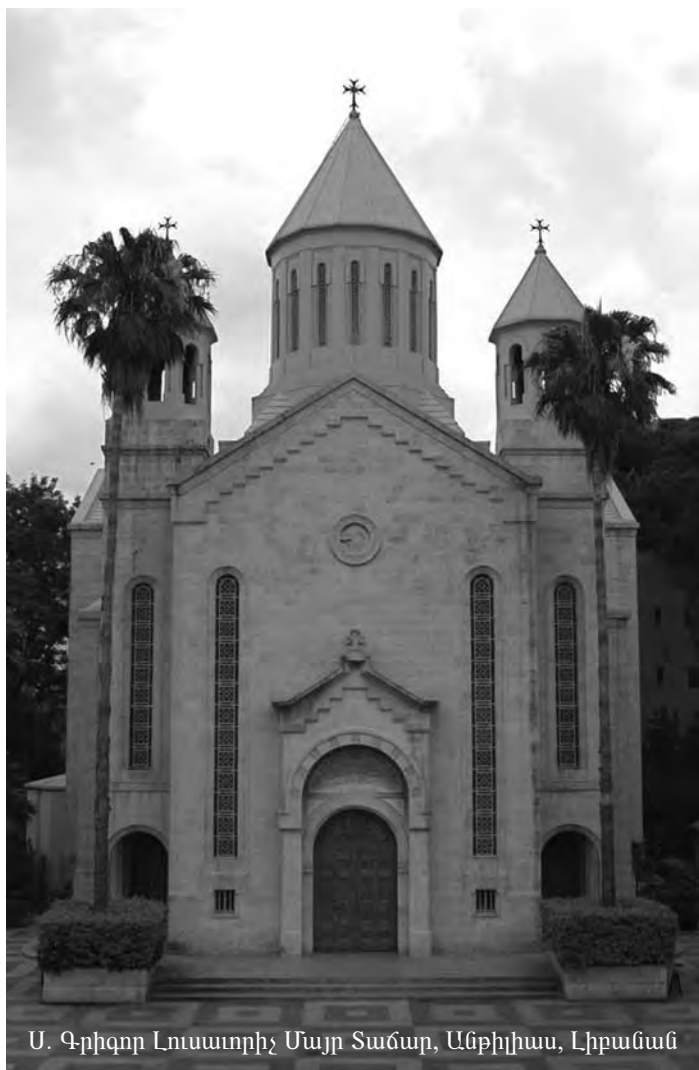
Քու խաչելութեամբ, լուսատու Յիսուս,
Մարդկութեան կեանքը լուսաւորուեցաւ,
Հաւատքով խաչը սիրով օծուեցաւ,
Սրտերը պատեց ճառագայթող լոյս:

Փրկարար Յիսուս, սիրոյ բուրաստան,
Քու խաչելութեան տառապանքներով
Եւ խաչին վրայ թափած արիւնով
Սուրբ խաչը դարձաւ հաւատքի խորան:

Խաչի խորհուրդով եւ հաւատամքով
Մարդկային սիրտը սիրով ծովացաւ,
Սիրտէ-սիրտ կապը լոյսով զօրացաւ՝
Խաչէդ արձակուող ճառագայթներով:

Ազնիւ հայ ազգը դարերով անձայն,
Իր խաչը շալկած իր սուրբ հաւատքով,
Յիսուսի խաչին կառչած մնալով՝
Կը քալէ անվերջ Յիսուսի նման:

Մարտ–Ապրիլ 2005

Ս. Գրիգոր Լուսատրիչ Մայր Տաճար, Անթիլիաս, Լիբանան

ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Ողջո՛յն, Սուրբ Մարիամ, մայր Աստուածածին,
Մայրության կոչումը ընտրեալ գոհար,
Աստուծոյ կամքով, հրաշքով պայծառ,
Կեանք պարգեւեցիր Փրկիչ Յիսուսին:

Երկինքէն փայլող աստղ մը բացառիկ
Երեք մոգերը հասցուց Բեթղեհէմ,
Որոնք նուէրով, աղօթքով վսեմ՝
Լուռ խոնարհեցան արքային մանկիկ:

Պատապարելով Աստուծոյ Որդին՝
Անշուք մտորը լուսատրուեցաւ,
Հրեշտակներու երգով տրուեցաւ
Մեծ աւետիսը ամբողջ աշխարհին:

Աստուածածին մայր, տաճար սրբութեան,
Աստուածային լոյս, բարութեան պարտեզ,
Արեւ շողշողուն՝ անաղարտ ու վէս,
Կարկաջին աղբիւր, ծաղիկ անթառամ:

Աստուծոյ Որդին ծնած ըլլալով՝
Փառաւորութեամբ անկեղծ յարգանքով
Քու ժողովուրդէդ, որոնք անվրդով
Կ'ապրէին հպարտ Յիսուսի խօսքով:

Եւ պատահեցաւ ինչ որ գրուած էր.
Քու Որդիդ անմեղ՝ մարդկութեան Փրկիչ,
Նախանձող մարդիկ ի խաչ հանեցին,
Որոնց մեղքերը Ան միշտ կը ներէր:

Զակիդ կորուստին ինչպէ՞ս դիմացար,
Վիշտդ դառնագին ինչպէ՞ս կրեցիր,
Ո՛վ Աստուածամայր Մարիամ սգակիր,
Մութ գերեզմանէն երբ բաժնուեցար:

Սակայն Աստուածներ չեն մեռնիր երբեք,
Աստուծոյ Որդին՝ Յիսուս խաչեցեալ,
Երեք օր յետոյ եղաւ յարուցեալ՝
Մխիթարելով մօրը վշտաբեկ:

Տասնըհինգ տարի յետ խաչելութեան,
Սուրբ Աստուածածին, Քրիստոսի մայր,
Աստուծոյ կամքով վերափոխուեցար՝
Արժանանալով զակիդ միացման:

Ո՛վ Սուրբ Մարիամ, կ'աղաչենք քեզի,
Որ բարեխօսես զակիդ՝ Յիսուսի,
Որ պարգեւէ մեզ նոր հաւատք յոյսի,
Նոր սիրոյ աղբիւր՝ որ հասնի մեզի:

ԾՆՈՒՆԴԻ ԳԻՇԵՐ

Ծնունդի գիշեր, հոգեզմայլ գիշեր,
Հովիւներ արթուն եւ հրեշտակներ,
Ուրախ երգերու հնչիւններով վառ,
Կու տան աւետիս համայն մարդկութեան՝
Ծնած էր սիրոյ Արքան օրհնաբան
Մարդոց մեղքերը քաւելու համար:

Ծնած էր Արքան՝ Աստուծոյ Որդին,
Լուսաւորելու սրտերը մթին,
Մարդկային ազնիւ զգացումներով
Եւ աստուածահաճոյ ապրելակերպով
Օժտելու համար անխիղճ եւ անգութ
Կեանք վարող մարդոց կենցաղը անփոյթ:

Բեթղեհէմ քաղաքի մսուրը անշուք
Լոյսով օժտուեցաւ Աստուծոյ կամքով,
Լուսաւոր աստղ մը առաջնորդ դարձաւ
Երեք մոգերուն, որոնք հաւատքով,
Երկիւղածութեամբ ու նուէրներով
Երկրպագեցին ծնած Արքային:

Յիսուս Մանուկի ծնունդը խոնարհ
Աւետիս տալով մենք կը տօնենք յար,
Որպէս մարդացեալ Աստուած կենարար,
Որ աստուածային սիրոյ խորհրդով
Եւ սուրբ Մարիամի մայրական ուխտով
Դարձաւ մարդկութեան խիղճը իր կեանքով:

Այս գիշեր տօն է՝ Սիրոյ Բուրաստան:
Կը տօնենք հպարտ, սիրով դիւբական,
Մեր սուրբ հայրերու շարականներով
Եւ հայրենաւանդ խոր աղօթքներով՝
Տալով աւետիս ամբողջ հայութեան,
Որ ծնաւ Արքան՝ Փրկիչ մարդկութեան:

ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ
ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ
(Զօն՝ եկեղեցւոյ 25-ամեակին)

Սուրբ Աստուածամօր անունով օծուած՝
Վեհապանծ տաճար, պարծանք հայութեան,
Կանգնեցար որպէս սուրբ աղօթարան՝
Հայու հաւատքով ոգեղինացած:

Սուրբ Աստուածածին հայ եկեղեցին
Շինուեցաւ կանքով ամբողջ հայութեան,
Որպէսզի հայը ապրի յաւիտեան՝
Կառչած դարաւոր իր լոյս հաւատքին:

Սուրբ Աստուածածին հայ եկեղեցի,
Հայ ժողովուրդի հաւատքի խորան,
Ուր հաւատացեալ հայերը կու գան
Լուսաւորուելու ջահով Յիսուսի:

Սուրբ կոյս Մարիամ, Սուրբ Աստուածածին,
Աստուածատուր մայր ամբողջ հայութեան,
Դարեր շարունակ քեզմով ապրեցան
Յիսուսը պաշտող հայեր սրտագին:

Անցած է արդէն քսանհինգ տարին
Հիմնադրութեան «Սուրբ Աստուածածին»
Վեհանիստ տեսքով հայ եկեղեցիին,
Որպէս պահապան հայ ժողովուրդին:

Քսանհինգ տարի հովիւներ անխոնջ,
Հաւատքով վսեմ, հոգիով պայծառ,
Լուսաւորեցին հաւատքով տկար
Հոգիներ մթին՝ մտքով ալեկոծ:

Արդ մենք կը մաղթենք, Սուրբ Աստուածածին,
Որ մեր շրթներէն բխող աղօթքով
Կարենանք քալել քու ուղիներով՝
Ապրելով կեանք մը սիրով կաթոզին:

Թորոնթոյի Սուրբ Աստուածածին Հայց. Առաք. Եկեղեցին

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻ

Հայաստանեայց հնաւանդ եկեղեցի սրբազան,
Մայր սիրասուն, հոգեպարար, անկեղծ սիրոյ շատրուան,
Լուսաճաճանչ հաւատքիդ հանգանակով օրհնաբան,
Լոյսով կ'օծես հոգիիս արմատները խոհական:

Խորախորհուրդ ծէսերուդ յուզաթրթիռ շունչին տակ
Հասակ առի, հայացայ՝ աստուածային երկիւղով,
Հոգիս ցնծաց խանդակաթ պաշտամունքով, աղօթքով,
Երբ հայկական խորանէն կը մատուցուէր պատարագ:

Դուն ուսուցիր ինձ քալել հայու պայծառ ուղիով,
Ըլլալ պարկեշտ հայորդի՝ առաքինի գործերով,
Պահել տոհմիկ բարքերն աւանդներու ջրտուքով,
Հպարտութեամբ զրահուիլ նախնիքներու հաւատքով:

Քու յարկին տակ խնկաբոյր հայու հոգին կը խայտայ,
Երաժշտութիւն կը դառնան շարականներ ու խօսքեր,
Ակնածանքով կը յիշուին հայ բիրաւոր վկաներ,
Հայրապետներ սրբակրօն՝ որպէս լոյսի մանանայ:

Խաչքարերը սրբատաշ տաճարներուդ բիրաւոր
Զաւակներուդ ծովացած արիւնով են շաղախուած,
Որոնք դարեր շարունակ պայքարած են, դիմադրած
Ոտխներու մոլուցքին, քանդումներու ահաւոր:

Սակայն ահա կը կանգնիս կենդանութեան նոր շունչով,
Հաւատացեալ սրտերու նուիրական խոյանքով,
Որպէս սիրոյ ատրուշան՝ հրաշագեղ ոգիով,
Յաւերժօրէն փարոսուող Լուսաւորչի կանթեղով:

ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԻԱԾԻՆ

Դարե՛ր են անցել, տանջալից դարեր,
Եւ բազում վանքեր փլեր, քանդուներ,
Բայց դուն կը մնաս որպէս վսեմ սիւն
Մեր լոյս հաւատքին, Սուրբ Էջմիածին:

Հիմնարկութենէդ անցած են դարե՛ր,
Տեսած ես անթիւ փորձանք եւ աւեր,
Բայց կը սլանան գմբէթներդ հին
Դէպի ամպերը մեր հայրենիքին:

Դարե՛ր շարունակ մեր լոյս հաւատքին
Փարո՛ւր դարձար առեղծուածային,
Լոյսդ սփռեցիր խաւար սրտերու,
Հրաշքով հասար պայծառ օրերու:

Դարերու անցքով դափնեցիր փառքեր,
Վեհ իմաստութեա՛մբ դիզեցիր գանձեր
Մեր հնադարեան եկեղեցիին,
Մնա՛ միշտ կանգուն, Սուրբ Էջմիածին:

Սուրբ Էջմիածին Վանքը

ԵՍ ԿԸ ՀԱՒԱՏԱՄ...

Քրոջս կողմէ իր զակիին համար
Ուխտի մը առթիւ, հաւատքով արդար,
Հազար ինը հարիւր քառասուն իննին,
Մեկնեցանք դէպի խորանը Սուրբին:

Քոյրս հաւատքով սուրբէն կը խնդրէր
Կեանք տալ իր զակիին, որպէսզի ապրէր
Եւ չկրկնուէր ցաւը ակադճուն,
Կեանքէն հեռացած զոյգ զաւակներուն:

Լսած ըլլալով Մար Ճըրճոս կոչուած
Սուրբին զօրութեան, քոյրս վերացած՝
Իր զակիին համար աղօթեց սրտանց,
Իր խոր հաւատքին լոկ ապաւինած:

Ժամերգութենէն եւ պատարագէն
Վերացած սրտով, դանդաղ, տրամօրէն
Կը քալեմ մինակ, դէպի մօտակայ
Պուրակը դալար՝ բարձունքի վրայ:

Հսկայ ծառի մը հաստաբետ բունին
Կռնակս տուած՝ կը դիտեմ վանքին
Խաչուած Յիսուսի յիշատակութեան
Ամպերուն դպչող խաչը սրբազան:

Յաւով, թախիծով խորհրդածելով
Հայոց աշխարհի սեւ ճակատագրով,
Վայրագ ցեղերու անարգ քանդումով՝
Հայոց վանքերու ներկայ վիճակով:

Եւ կը մտածեմ, թէ ի՞նչ հրաշքով,
Թուրք գազաններու կողմէ Եղեռնով
Յեղասպանութեան ենթարկուելով,
Հայը դեռ կ'ապրի ազգային շունչով:

Ես կը հաւատամ, որ ապագային,
Մեր հայրենապաշտ եւ հերոսածին
Հայ սերունդները սրտով ալեկոծ՝
Կը վերաշինեն վանքերը հայոց:

Եւ համախմբուած հայերը կրկին,
Ազատագրուած հայրենի հողին,
Վանքերուն պիտի ուխտաւոր դառնան,
Հայոց սուրբերուն աղօթեն միայն:

Սիրանյշ քոյրս իր զաւակներով՝
Սուրիոյ Մար Շըրճոս վանքի ճամբուն վրայ

ՍՐՏԱՅՈՅԶ ԽՈԿՈՒՄՆԵՐ

ԽՈԿՈՒՄ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ՍԵՄԻՆ

Հոգիս տրտում կը յուզէ զիս տխուր երգի մը նման,
Ուղեղիս մէջ կը տողանցեն որպէս անխօս ժապաւէն
Յուսալկիչ մութ պատկերներ ու տեսիլքներ տարածամ,
Որպէս դաշոյն՝ սրտիս մխտող, ցաւե՛ր, վերքե՛ր տխրաղէմ:

Նոր տարի է այսօր նորէն, պէտք է ըլլամ ես ուրախ,
Պէտք է մոռնամ ցաւը սրտիս, ազգիս վիշտերն անհամար,
Սակայն ի գո՛ւր, էութեանս մէջ կը սողոսկի յոյզ մը պաղ
Ու կը մարէ խնդութիւնս ու յոյսերս լուսավառ:

Նոր տարի է, բայց մենք կ'ապրինք օտար ափեր ցանուցիր,
Պապենական մեր հողերը դեռ կ'արտասուեն որբացած,
Կեռ մահիկի գարշապարը տրորած է զերդ բալխիր
Հայուն կերտած մշակոյթի կոթողները լուսարծարծ:

Նոր տարի է, բայց մինչեւ ե՞րբ յուսաբեկ ու դառնահամ
Նոր տարիներ պիտի անցնին իմ դալկահար հոգիէս.
Ա՛խ, մինչեւ ե՞րբ պիտի մնայ մեր երկիրը պատմական
Գերեվարուած ու քանդուած՝ ամայութեամբ սրտակէզ:

Նոր տարի է, մեծին՝ փոքրիկ խնդութեան օր երագուն,
Բայց իմ սիրտը կը մորմոքի, խոր ցաւերս որո՞ւ լամ.
Սփիւռքի մէջ տարուէ-տարի կը թառամի մեր լեզուն
Ու կ'աղճատին ոգին հայոց ու բարքերը հայկական:

Նոր տարի է, եկէք խոկանք, փնտռենք դարման մեր դատին,
Եւ դարձնենք մեր աչքերը վերածնուած հայրենիք,
Հոնկէ՛ է, որ պիտի բացուին դռները մեծ գալիքին,
Հոնկէ՛ է, որ պիտի հասնինք Սասուն ու Վան գեղեցիկ...:

ԿԱՐՕՏ ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆ

Գարնանային արեւի շողերուն տակ նստած լուռ՝
Կը վերլուծեմ անցեալիս ժապաւէնը այլազան.
Առջեւս ուրախ ու խնդուն կը ցատկոտեն, կը խաղան,
Մանուկները դպրոցիս գերդ թիթեռներ ծաղկաբոյր:

Անոնց անմեղ խաղերը կը դիտեմ ես բերկրանքով,
Կ'ուզեմ ըլլալ իրենց հետ՝ վազել, երգել երջանիկ,
Պարիկային հրաշքով դարձած մանուկ մը գողտրիկ՝
Վերագտնել կորսուած մանկութիւնս անուրջով:

Կ'ուզեմ ըլլալ ես կրկին դպրոցական մը շէնշող
Եւ անյագուրդ ծարաւով խմել ակէն մեսրոպեան,
Ծանօթանալ խորապէս ժողովուրդիս պատմութեան,
Հպարտանալ պապերուս ժառանգութեամբ լուսաշող:

Տարիները որք կեանքիս, վշտատոյժոր դէպքերով,
Կ'ուզեմ երազ մը դառնան, մտապատկեր մը միայն,
Զիս միշտ յուզող պատկերներ անվերադարձ հեռանան,
Նոր մանկութիւն ու նոր կեանք ողջունէի անվրդով:

Զախէն աջ՝ Գրիգոր Հոթոյեան, Պօղոս Աղաճանեան
եւ Յովհաննէս Գասապեան, Հալէպ, 1941

ԻՄ ԶԻՆԱԿԻՑ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

Պայքարներեն վերջ ահաւոր, իմ զինակից ընկերներ,
Ձեզ կը յիշեմ այսօր կրկին տարիներէ վերջ մթին,
Նաւուս բացուած առագաստը կը ծածանի անվեհեր
Կեանքի անհուն ովկիանին մէջ՝ անսանձ վազքովը հովին,
Պայքարներեն վերջ ահաւոր, իմ զինակից ընկերներ:

Դուք, որ ինկաք ֆաշիզմի դէմ մղուող կռուին մէջ դաժան,
Ու ձեր մահով կեանք բաշխեցիք տուայտուող մարդկութեան,
Բայց դուք կ'ապրիք յաւերժօրէն հոգիիս մէջ յաւիտեան,
Պատուհասուած մեծ ազգի մը որդիները անմման,
Դուք, որ ինկաք ֆաշիզմի դէմ մղուող կռուին մէջ դաժան:

Անապատէն փչող հովին կաղկանձը ես կը լսեմ,
Որ շփացած տղու մը պէս կը մտնէ ներս սենեակէս,
Անոր տրտում լացին մէջէն ձեր ցաւերը կը յիշեմ,
Ու արցունքներ կը հոսին յար արտօսրավառ աչքերէս,
Անապատէն փչող հովին կաղկանձը ես կը լսեմ:

Կ'ալեկոծի սիրտս ահա ձեր նայուածքին սարսուռէն,
Ու թախիծ մը կը պաշարէ ոլորտները հոգիիս,
Կը բարձրանաք աչքիս առջեւ, հասակ կ'առնէք խրոխտօրէն
Եւ կը նայիք տխուր դէմքիս, թեւե՛ր կու տաք երազիս,
Կը փոթորկի սիրտս ուժգին ձեր նայուածքին սարսուռէն:

Երբ դուք ինկաք հերոսաբար, իմ ցեղակից ընկերներ,
Հողը ըրած տաք անկողին ու երկինքը՝ ցուրտ վերմակ,
Մնացիք ձեր վերքերուն հետ անօգնական ու անտէր,
Ուր կը հսկէր ձեր վրայ լո՛ւռ պերճ լուսինը գերդ պահակ,
Երբ դուք ինկաք հերոսաբար, իմ ցեղակից ընկերներ:

ՍՈՒՐԻԱՅԻՆ

Արաբական ազնիւ երկիր, չքնադագեղ իմ Սուրիա,
Ուր ծնած եմ եւ անցուցած կեանք մը ամբողջ հայօրէն,
Քեզ կը սիրեն սրտիս խորէն հպարտանքով հոգեղէն,
Ես՝ հայ որդիդ երախտապարտ, սէրս կու տամ քեզ ընծայ:

Ասպետական ոգիով հայ որբերուն եղար մայր,
Բացիր սիրտդ, պարուրեցիր հայ խլեակներ անհամար,
Տուիր արիւն երակներէդ, տուիր աւիշ կենարար,
Երբ գազաններ յօշոտեցին խաբուած ազգ մը հողմավար:

Դուն ալ մեզ պէս պայքարեցար ազգերուն դէմ գաղթարար,
Պատուհաստած տառապելով՝ անգթօրէն շղթայուած,
Բայց ոչ մէկ ոյժ կրցաւ բանտել երազներդ սրբազան,
Ազատութեան անմար ջահդ յաւերժօրէն մնաց վառ:

Քաղաքակիրթ անցեալդ վեհ դուն կը կրես որպէս թագ,
Հազարամեայ կոթողներդ վկաներն են մեծ փառքիդ,
Կը ճաճանչեն պատմութեան մէջ արեւները հանճարիդ՝
Հալածելով մութ ստուերներ հորիզոնէդ անպարփակ:

Ազնուական ժողովուրդիդ գետանման քրտինքով
Դուն կը կերտես երջանկութեան ուղիները դժնդակ,
Սիրտս սրտիդ զարկերուն հետ կը տրոփէ ներդաշնակ,
Ուրախ ըլլաս թէ վշտահար՝ առօրեայիդ երկունքով:

Ես կը սիրեմ քու լեռներուդ վէս խոյանքը խելայեղ
Ու դաշտերուդ անպարագիծ ակօսները բարեբեր,
Քու գետերուդ ու լիճներուդ ջուրերը լուրթ, օրհնաբեր,
Զիս կը գերեն իրենց ցոլքով հրապուրիչ ու ահեղ:

Ես կը սիրեմ քո արեւը՝ կեանքի աղբիւր վեհագոյն,
Ու գիշերդ դրախտային՝ նագելաճեմ գեփիւռով,
Քու բանակդ հերոսական՝ արթուն պահակ անվրդով,
Հերոսական ժողովուրդիդ, ո՛վ իմ Սուրիա, բի՛ւր ողջոյն:

ՀԱԼԷՊ ՍԻՐԱՍՈՒՆ

Հալէպ սիրասուն, կաթնադրիւր ոստան,
Իմ ծննդավայր քաղաք պատմական,
Ես քեզ չեմ մոռնար եւ միշտ կը յիշեմ
Քու բարիքներդ, որոնք վայլած եմ:

Ես կարօտցած եմ քու հնադարեան
Բերդը տեսնելու սիրով անսահման,
Որ միշտ կը հսկէ արքայի նման
Բնակիչներուն ապահովութեան:

Ես կարօտցած եմ անապատային
Չով գիշերներդ՝ լուռ, երազային,
Ձեփիւրը գողտրիկ՝ շունչով հեշտագին,
Աչքերս ուղղած աստղով երկինքին:

Ես կարօտցած եմ իմ դպրոցական
Ուրախ օրերը, երբ կը սորվէինք
Հայերէն լեզուն եւ կը խօսէինք,
Կ'երգէինք երգեր յեղափոխական:

Ես կարօտցած եմ Քառասնից Մանկանց
Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին՝
Դարերով կանգնած Սալիպէ թաղին
Հայաշունչ կողին եւ լուսաւորած:

Հալէպ կամ Բերիա քաղաք տարանցիկ
Կարաւաններու առետրական,
Բանուկ պահելով մետաքսի ճամբան,
Վաճառականներ՝ արաբ ու պարսիկ:

Բայց այս օրերուն, օտար, անհամար
Վարձկան հրձիգներ, ծախուած անխիղճներ,
Անաստուած մարդիկ, վայրագ գազաններ
Կ'արեն, կը քանդեն Հալէպը պայծառ:

Սակայն թող գիտնան վայրագ, խառնածին
Ուժերը բոլոր, որ պիտ' չհասնին
Իրենց ծրագրած վատ նպատակին՝
Յաղթելու համար Սուրիոյ բանակին:

Հալեպը բերդ է անխորտակելի՝
Զուտ արաբական քրտինքով շինուած,
Պիտ' մնայ ընդմիշտ կանգուն, ամրացած,
Մեր աղօթքներով ու հաւատքով լի:

Հալեպի պատմական բերդը

ՍԻՐԱՅԻՆ ԽՈՌՎՔՆԵՐ

ՄԵՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Ողողուած են քու վառ սիրով
Մենութեան մէջ մութ գիշերուան,
Քեզ կը փնտռեն անըջանքով
Վիշտերուս հետ եղերական:

Կ'այրիմ սիրոյդ հուրով անշէջ,
Քեզ կ'երագեն իմ սիրասուն,
Կը բաբախէ սիրտս անվերջ՝
Քեզ տեսնելու յոյսով զեղուն:

Հիացած են քու լուսեղէն
Եւ հմայիչ գեղեցկութեան,
Կը սիրեն քեզ անհունօրէն,
Չքնաղ աղջիկ, սրտիս դարման:

Սիրատոյժը ըղձաքնքերով
Գիմովցած են ես այս գիշեր,
Քեզ գրկելու կարօտանքով՝
Կը լուսցնեն ես գիշերներ:

ԻՆՉՈ՞Ւ ՀԱՄԱՐ, ՍԻՐԵԼԻՍ

Հաւատացի քու սիրոյդ,
Սիրեցի քեզ խենթի պէս՝
Հաւատալով խօսքերուդ,
Որ դուն ալ զիս կը սիրես:

Տարիներով աներեր
Վայելեցինք մենք իրար,
Սիրոյ քաղցր ապրումներ
Ունենալով անհամար:

Սակայն կեանքի խորհուրդով
Միջավայրէս հեռացար,
Քեզ չեմ մոռնար, ըսելով՝
Կրակ տուիր ու անցար:

Արտասուալից աչքերով
Դուն մեկնեցար վշտահար,
Սիրոյ տխուր երազով
Ձիս տանջելով տենդահար:

Բայց դուն անսիրտ դուրս եկար,
Սպասեցի քեզ երկար,
Մնացիր հոն ու չեկար,
Եւ ուրիշին կապուեցար:

Ինչո՞ւ համար, սիրելի՛ս,
Խաբեցիր զիս անվրդով,
Չմեղաքացար հէք սրտիս,
Որ կը վառի քու սիրով:

ՔԵԶ ՏԵՄՆԵԼՈՎ

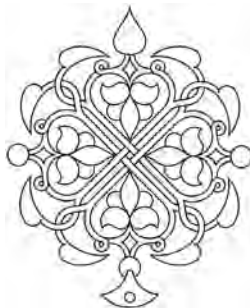
Քեզ տեսնելով, սիրուն աղջիկ,
Կը բոսորի դէմքս համայն,
Ու ժպիտիդ ցոլքով գողտրիկ
Փափաքներս կը թարմանան:

Քեզ տեսնելով, քնքոյշ աղջիկ,
Սրտիս խորէն դուրս կը հոսին
Զգացումներ չնաշխարհիկ
Ու սարսուռներ հրաշածին:

Քեզ տեսնելով, աղուոր աղջիկ,
Խոր ցաւերս կ'անհետանան,
Երանութեան յոյզով մեղմիկ
Սիրտս կ'ըլլայ սիրոյ մատեան:

Քեզ տեսնելով, սիրուն աղջիկ,
Լեղի կեանքս կը քաղցրանայ,
Արբեցումով մը մտերմիկ՝
Ծարաւ սիրտս կը զովանայ:

Քեզ տեսնելով, անմեղ աղջիկ,
Սրտիս հեւքը կ'արագանայ,
Քեզ սեղմելով սրտիս մօտիկ՝
Սիրոյս յոյսը կ'արմատանայ:

ՍԻՐՈՒՆ ԱՂՋԻԿ

Սիրով վառուած, սիրուն աղջիկ,
Մէկ նայուածքով սիրեցի քեզ,
Սիրտս ցնծաց տեսքիդ ի տես՝
Կախարդական ու գեղեցիկ:

Դո՛ւն իմ սէրն ես, հայաբոյր սէր,
Սրտիս խորէն ծնունդ առած,
Կ'ապրիմ օրեր անքուն, քաղցած՝
Քեզի համար օր ու գիշեր:

Սեւ աչքերուդ ցոլքը, հոգիս,
Թռիչք տուաւ լղձանքներուս,
Վառ ժպիտով տուիր ինձ յոյս,
Որուն բոցը միշտ կ'այրէ զիս:

Սրտիս ամէն մէկ զարկին հետ,
Յանկացի քեզ, չքնաղ աղջիկ,
Ինչպէ՞ս ապրիմ ես երջանիկ՝
Առանց սիրոյդ բուրումնաւետ:

Հոբոյեան ամուլը կը հատէ ամուսնութեան 50-ամեակի կարկանդակը

ԱՆԿԵՂԾ ՍԷՐ

Երկար ատեն առանց սիրոյ ապրեցայ
Անյուսութեան բաւիղներուն մէջ մօին,
Խաբուած սիրոյ տառապանքը անխնայ
Կեանքս դարձուց մեղամաղձոտ վերստին:

Սակայն երբոր հանդիպեցայ ես քեզի
Ընկերային խրախճանքի ընթացքին,
Վառ սիրոյ մը արշալոյսը զգացի՝
Խաժ աչքերուդ ճառագայթով սիրածին:

Քու հիասքանչ գեղեցկութեան անձնատուր՝
Մեղմ նուագով մենք պարեցինք այդ գիշեր,
Ձեռքէդ անցած հրապոյրով վարդաբոյր՝
Պատկերուեցան քաղցրատեսիլ ըղձանքներ:

Երբ խօսեցայ իմ անցեալէն, ներկայէն,
Խոր տխրութեամբ վերյիշելով դրուագներ
Իմ անցուցած խաբեպատիր սերերէն,
Դուն յուզուեցար ու խոստացար անկեղծ սէր:

Այժմ կ'ապրին քու սիրովըդ արբեցած,
Աղուոր աղջիկ, շուշանաբոյր հայուհի,
Քեզ կը սիրեն ու քո սիրով հմայուած՝
Կ'աղօտանան դէմքեր, դէպքեր անցեալի:

ՉԳԻՏՑԱՅ ԵՐԲԵՔ...

Սիրեցի պարման աղջիկ մը գողտրիկ,
Բայց սեր էր թէ կիրք՝ չգիտցայ երբեք,
Մարտուռ մը, դող մը կ'իջնէր սրտիս հեք,
Երբ գտնուէի իր մարմնին մօտիկ:

Կ'ուզէի ըլլալ իր մօտ ամէն օր
Եւ գնայլանքով դիտել զինք ժամեր՝
Կազմելով նաշխուն սիրոյ պատկերներ,
Խոր զգացումներ արձակել ներգոր:

Թարմ ու հմայիչ ծաղկեփունջերով
Գարուն բերելով կու գայի իր մօտ,
Ջուր սպասելով նայուածք մը տարփոտ,
Սրտի կայլակ մը՝ խանդաղատանքով:

Հաճոյք էր ինծի հանդիպիլ իրեն,
Խօսիլ ժամերով հարցեր զանազան,
Եւ ստեղծելով պահեր խնդութեան,
Երջանկանալ յար, կախուած՝ շրթներէն:

Այսպէս շարունակ, տարիներ ամբողջ,
Մեր մտերմութիւնը շարունակուեցաւ,
Դառնալու համար օր մը սրտագրաւ՝
Մարմնային ըղձանք, հառաչանք դողողջ...:

ԱՀԱ ՍԻՐՏ ՄԸ

Ահա սիրտ մը խոցոտուած խաբեպատիր սերերէ
Եւ արիւնոտ շրթներով ըմպած հիւթը տանջանքին,
Կը գալարուի միայնակ՝ լքուած բախտի քմայքին,
Անգթօրէն խանձուած անմխիթար վիշտերէ:

Ահա սիրտ մը պարմանի սարսուռներով բոցակէզ,
Որուն սիրոյ վերքերը սպիացած կը թուին
Ի տես չքնաղ ու պայծառ աղջկայ մը հոգիին,
Ուր մշտավառ կ'երերայ անկեղծութեան ջահը վէս:

Ահա սիրտ մը սիրայեղջ՝ ձերբագատուած անցեալէն,
Ընդարմացած կը խայտայ՝ կախարդուած նոր տենդով,
Նոր կեանքի մը տեսլական ջերմութիւնով ու բոյրով:

Ահա սիրտ մը բոցկլտուն սիրոյ տենդէն ու յոյզէն,
Թեւաւորուած կը թռչի դէպի գիրկը երազին՝
Արփիացայտ էակին, դէպի խռովքը կեանքին:

Գրիգոր Հոթոյեան եւ նշանածը՝ Շաքէ, 1952-ին

ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Հանդիպում մը անակնկալ ու անյոյս՝
Պատճառ դարձաւ ալեկոծման հոգիիս,
Երկու խօսքի փոխանակում մը միայն՝
Ձիս գինովցուց երազներով տարածամ:

Հինէն ծանօթ հուրի մըն էր երկնասոյգ՝
Կեցած դէմս զիս կը զննէր տարփայոյց,
Խաժ աչքերէն սէր կը ծորէր ուղիօրէն՝
Ձիս կախելով իր նայուածքին մագնիսէն:

Խոստանալով թէ կը դառնայ անպայման՝
Արտօրանքով փախուստ տուաւ անվարան,
Կ'աճապարէր՝ չեն գիտեր ո՛ր երթալու,
Ո՞ր որսորդին, ո՞ր խոստումին հասնելու:

Մեկնումէն ետք սպասեցի ժամերով,
Սրտաբոբբոք ի՛նչ անուրջներ հիւսելով՝
Թէ կու գայ եւ զիս կը տանի գգուանքով
Դէպի գիրկը երանութեան հոգեթով:

Սակայն ի գո՛ւր, չեկաւ երբե՛ք, խաբեց զիս՝
Սրածելով ըղձանքները հոգիիս,
Ինչո՞ւ արդեօք խոստումնադրուժ դուրս եկաւ՝
Ձիս պահելով յորդ աղբիւրին մօտ ծարաւ...:

Բայց իր դէմքը եւ ժպիտը ընծիւղած՝
Դեռ կը մնան սրտիս խորը քօղարկուած,
Հոգելլկիչ յիշատակով տաղելով՝
Էութեանս ոլորտները թախիժով:

ԱՆ ԿԸ ԲԱԻԷ

Սիրեցի քեզ անհունօրէն նուիրական խոր սիրով,
Հոգիս խայտաց ուրախութեան արցունքներով ողողուած,
Կեանքս դարձաւ իմաստալի՝ երագներով հոգեթով,
Ու թախիծս լո՛ւռ հեռացաւ՝ ամօթահար, պարտուած:

Սիրեցի քեզ տարիներով տարօրինակ խօս սիրով,
Ու ապրեցայ երջանկութեան զգացումէն գինովցած,
Մարմնիս բոլոր բջիջներու սիրատոչոր ըղձանքով
Կապուեցայ քեզ, ո՛վ սիրելիս, ու պաշտեցի վերացած:

Մէրս ընդմիշտ մնաց անմար ցոլացումով բոցաշունչ՝
Անտեսելով արուեստական փոթորիկներ ահաւոր,
Մէրս ընդմիշտ մնաց հզօր նոր աւիշով թարմաշունչ՝
Տրորելով նախանձներ չար ու թակարդներ թունաւոր:

Սակայն այսօր, ո՛վ սիրելիս, ինչո՞ւ համար զագրելի
Մութ ամպերը կը մթագնեն մեր լուրջ սէրը կասկածով,
Ինչո՞ւ համար վիրաւորիչ խօսքեր, բառեր ցաւալի
Կը խոցոտեն մեր սիրտերը անբուժելի վէրքերով:

Ա՛յ կը բաւէ տառապանքս, գթա՛ քիչ մը քրոջ պէս,
Վստահ եղիր եւ ապահով, որ կը մնամ ինչ որ եմ,
Սրտիս տէրը դո՛ւն ես միայն ու կը սիրեմ միայն քեզ,
Ո՛ր որ ըլլամ, ո՛ր որ երթամ, քանի կ'ապրիմ, կը շնչեմ:

ՅՈՒՍԱԼՔՈՒՄ

Սիրեցի քեզ վառ յոյսերով խենթի պէս,
Այդպէս արագ՝ առաջին իսկ նայուածքով,
Վարդակարմիր երազներու խորհուրդով
Գերի դարձայ սիրուն դէմքիդ սրտակէզ:

Սիրեցի քեզ տարերային պոռթկումով՝
Սիրտիս հզօր կշռոյթովը բազմալար,
Երկնապարզեւ հմայքովդ սիրավառ՝
Կապուեցայ քեզ անքակտելի շղթայով:

Սիրեցի քեզ ինչպէս շուշան անարատ,
Գուրգուրանքով փայփայեցի սիրազեղ,
Եդեմական անոյշ բոյրովդ դիւթագեղ՝
Ես գինովցայ զգացումով յորդարատ:

Բախտի բերմամբ գտած ըլլալ կարծեցի
Սիրտիս տէրը, երազներուս պերճուհին,
Ի տես չքնաղ ու պաշտելի էակին,
Կեանքիս ուղին վերագտնել փորձեցի:

Սակայն, աւա՛ղ, օրերն եկան փաստելու
Կասկածներս,– անմարդկային վարմունքներ,
Չյուսացուած, անխղճալի մութ քայլեր,–
Որոնք եկան մեր խոր սէրը քանդելու:

Խաբուած էի անկեղծօրէն սիրելով,
Հաւատալով խոստումներու օդային,
Հեռացաւ ան հրաժեշտով մը լռին
Կեանքիս բեմէն՝ սիրտէս բխած անէծքով:

ԱՆԿԵՂԾՈՒԹԵԱՄԲ ՍԻՐԵՑԻ

Անկեղծութեամբ սիրեցի կոյսեր տեսքով անմման,
Բացի սրտիս դմները անոնց սիրոյն յանդիման,
Հոն նայեցա՜ն, դիտեցի՜ն, ըսին «ցուրտ է կը սառի՜,
Եթէ քիչ մըն ալ նայինք՝ սարսռագին կը մարի»:

Շատեր սրտցաւ թուեցան, պահ մը սիրով տարուեցան,
Ըսին «ինչո՞ւ թախծոտ է եւ կը մաշի այս տղան,
Սիրենք՝ թերեւս կը ծաղկի կոկոն վարդի մը նման».
Սակայն շուտով ձանձրացած՝ լքեցին ու հեռացան:

Շատեր ըսին «մի՛ սիրեր, կը խաբեն քեզ, կը մոռնան,
Ի գուր սիրող մի՛ տանջեր, խոր սպիներ կը մնան»,
Եւ դեռ՝ «մեղք է գարունքիդ, փախչիր սիրոյ ցնորքէն,
Հերիք որքան խաբուեցար անհրական սերերէն»:

Հնազանդ ու հետեւող՝ անոնց բարի խորհուրդին,
Մեկուսացած ապրեցայ տարիներով անձկագին,
Հեռու կանանց քմայքէն, շրջանակէն հաճելի,
Հեռո՛ւ անոնց մագնիսէն, հրապոյրէն դիւթալի:

Սակայն ահա կը զարթնի սէրս քունէն իր երկար,
Կոյս մը չքնաղ, պարմանի արթնցուց զայն սիրահար,
Բացաւ թւերն կարօտով ու պինդ սեղմեց իր սիրտին՝
Ամոքելով ցաւերը իր վշտահար անցեալին:

ՈՐՈՆՈՒՄ

Քանի՜ երկիր թափառելով, ծիծեռնակի մը հանգոյն,
Գտայ դէմքեր գեղաքանդակ, պատրաստակամ ու ժպտուն,
Ու ապրելով վիպային կեանք անոնց հետ՝ միշտ փնտռեցի
Դէմք մը տգեղ, բայց հոգիով սիրատուչոր, գեղեցիկ...

Ճամբուս վրայ ու ամէն տեղ մթնոլորտն էր թունաւոր –
Սէրէ՛ր, կիրքէ՛ր անասնական, արբեցումներ անսովոր...
Յաւես հարբած՝ փողոցներու մէջ լուսցուցի գիշերներ,
Լացի մինա՛կ՝ վերլուծելով զգայախաբ պատկերներ...

Չայն մը մօտիկ կը յորդորէր. «Լքէ՛ մռայլ այդ ճամբան»,
Բայց ես վճռած էի քալել ուղիներէ դաւաճան,
Միշտ յուսալով, որոնելով սրտիս դէմ բաց սիրտ մ'անհուն...

Սպառնեցաւ օրերուս հետ սրտիս աւիշը գեղուն,
Ու հալեցաւ ոյժը մարմնիս՝ դեգերելով անկայան,
Բայց չգտայ սիրտ մը տաքուկ, որ տար սրտիս օթեւան...:

Տէր եւ Տիկ. Հոթոյեաններ՝ ամուսնութեան 50-ամեակին առթիւ

ԿԱՐՕՏ

Իմ տանջուած սիրտը կ'այրի, կը հալի,
Ինչպէս խարոյկ մը՝ քու սիրով առլի,
Հասի՛ր, սիրելի՛ս, գիշերով եկո՛ւր,
Մարե՛ հրդեհը, սիրտս զովացուր:

Ես քեզ կ'երագեմ ցերեկ ու գիշեր,
Կը սեղմեմ սիրտդ սրտիս կարեվէր,
Բայց երբ կ'արթննամ ու քեզ չեմ տեսներ,
Կու լամ, ա՛խ, կու լա՛մ անյոյս ու անսէր:

Հերիք է այսքան տառապանք ու ցաւ,
Կեանքս մորմոքով, կարօտով անցաւ,
Կարմիր արեւս սեւով պատեցաւ,
Թափած արցունքս վարար գետ դարձաւ:

Հասի՛ր, սիրելի՛ս, սիրտս հովացուր...:

Տէր եւ Տիկ. Հոթոյեաններու պսակի նկարը՝ 18 Յունուար 1953

ԴԵՌ ԿԸ ՍԻՐԵ՞Ս ՉԻՍ

Հագիւ ամիս մը հեռացած քեզմէ
Եւ ահա ինչքա՛ն կարօտցած եմ քեզ,
Տակաւին հոգիս կ'այրէ, կը տանջէ
Վերջին գիշերուան լացդ աղեկէզ:

Կ'ուզէի գիտնալ՝ դուն ալ ինծի պէս
Մտահոգուա՞ծ ես այս բաժանումով,
Մութ թախիծ մը լուռ արդեօ՞ք ինծի պէս
Պատա՞ծ է հոգիդ մեր պարման սիրով:

Շքեղ հասակդ բարտիի նման
Կ'ուրուագծուի թաց աչքերուս դիմաց,
Կը խօսիմ հետդ սիրտէս մեղմաճայն՝
Անուշ աչքերուդ բոյրէն գինովցած:

– Ո՛վ սիրուն աղջիկ, սրտիս թագուհին,
Դեռ կը սիրե՞ս զիս հայու ջինջ սիրով,
Պահա՞ծ ես արդեօք խոստումներդ հին
Եւ կ'ապրի՞ս միայն զի՛ս երազելով:

ՍԻՐԱԾԻՍ

Դիւթանքիդ հիմա անճնատուր եղած՝
Կը խմեն անյագ սիրոյդ կարասէն,
Վարդագօծ դէմքիդ հմայքով օծուած՝
Սիրտս կը բուժուի իր հին վերքերէն:

Խօսքերուդ անուշ բոյրով սիրարծարծ՝
Խռովք մը խելառ կը պաշարէ զիս,
Գերագոյն ոյժ մը հոգիս կախարդած՝
Թափ կու տայ յանկարծ տարփոտ երազիս:

Սիրոյդ նաւակը առագաստ բացած՝
Կը յառաջանայ սրտիս ծովուն մէջ,
Վառէ՛ փարոսը սրտիդ լուսարծարծ,

Պահէ՛ զայն ընդմիշտ պայծառ ու անշէջ,
Որ հասնի սէրս սահանքով ուժգին՝
Նաւահանգիստը իր հառաչանքին:

Ամուսնութեան ճամբուն վրայ՝ 1952-ին

ԱՆՈՒՇ ՀՈՎԻԿ

Այսօր նորէն մեղմօրէն կը փչես խուլ ծիծաղով,
Կու գաս հեռուէ՛ն՝ քաղաքէն, թովչութեամբ ու գորովով,
Տեսա՞ր դէմքը պաշտելի սիրտս գերող հուրիին,
Բերի՞ր խապրիկ մը իրմէ, անուշ հովիկ սրտագին:

Թախծահնչիւն սարսուռով չփսփսա՞ց ականջիդ,
Թէ կը պահէ մեր սէրը եւ կը սիրէ զիս ընդմիշտ,
Եւ աչքերը սեւեռած, տրտմութիւնով ակադձուն,
Կը սպասէ անհամբեր վերադարձս դէպի տուն:

Պատմէ՛, հովիկ, շշնջա՛, սրտիս բոցը շիջեցո՛ւր,
Լոյսի շողով մը ճերմակ կասկածներս հեռացուր,
Ծիածանով մը յոյսի երագներուս մարմին տուր,
Սիրոյ քաղցր խօսքերով յիշատակներ արթնցուր:

Ա՛խ, զինք որքա՛ն, ա՛խ, որքա՛ն կարօտցած եմ
տեսնելու, Վայելելու վարդաբոյր կերպարանքն ու լալու,
Մագնիսուելու սիրագեղ իր աչքերուն փայլակէն,
Հրդեհուելու բոցակէզ իր հոգիին խարոյկէն:

Օրերս կ'անցնին յամրաբար՝ կրիայի ծանր քայլուածքով,
Համբերութեանս սահմանը դաժանօրէն քանդելով,
Անցէ՛ք արագ, շո՛ւտ անցէ՛ք սրտաճմլիկ գորշ օրեր,
Որ գայ պահը տեսութեան սիրահարիս լուսաբեր:

ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

Սիրտս գտաւ սիրածին, երջանկութեամբ կը յորդի,
Երագային զգացումներ կը ծոցուորին մարմնիս մէջ,
Սիրոյ քուրմէն կախարդուած՝ կը բաբախեն անընդմէջ,
Քաղցրագուարթ երագանքով ու բերկրանքով մը յուռթի:

Տառապալից օրեր ու ցաւ՝ անվերադարձ հեռացան,
Ինչպէս աստղերն արշալոյսին՝ բոլր արեւի հմայքէն,
Ընպած զինին անյագօրէն երջանկութեան ակունքէն,
Սիրտս կ'երգէ սիրադալայլ մեղեդի մը մեղմածայն:

Երջանկութի՛ւն, ապրո՛ւմ վսեմ, անուշաբոյր դիցուիի,
Կեանք պարգեւող յոյսի ջրվէժ, եղեմական ճանապարհի,
Անմատչելի բարձո՛ւնք պայծառ, երագներու թագուիի՛:

Հիմա որ քեզ կուրծքիս սեղմած տանջանքներէ վերջ եկար,
Ես կը բաղձամ բաժնել սիրով հրճուանքն այս խոր, կենսատու՝
Անմխիթար ու թախծահար հազարաւոր սրտերու...:

«Նուիրում» գիրքի շնորհահանդէսէն ետք՝ 12 Յունուար 2003:
Չախէն աջ՝ Գրիգոր Հոթոյեան, Անի Հոթոյեան-Ժողի, Շաքէ Հոթոյեան,
Անդրանիկ Հոթոյեան եւ փոքրիկն Քրիստափոր

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Անակնկալ հանդիպում մը, փողոցին մէջ բազմամարդ,
Աղջկայ մը հոյատեսիլ, զոր սիրեցի օր մը ես՝
Պատճառ դարձաւ վերյիշելու անցեալ կեանքս սիրառատ
Ու բանալու դարպասը հին ապրումներու տարփակէզ:

Սարսռալի խռովք մը տաք, փոթորիկ մը սիրագեղ
Տարածուեցաւ սրտիս բոսոր ոլորտները յորդառատ,
Ապա յանկարծ վերածուեցաւ հոսանքի մը խելահեղ
Ու ողողեց մարմինս ամբողջ երաժշտութեամբ մը յայրատ:

Խօսեցաւ ան խոր յուզումով, պատմեց դէպքեր անցեալէն,
Երնէկ տալով այն օրերուն, երբ իրարմով հմայուած՝
Համբոյրներու մեղեդիով կ'արքենայիմք մեղմօրէն:

Ու հեռացա՛ւ... դանդաղօրէն, գլխակոորոյս, անճրկած,
Տալով յոյսի նշոյլ մը մութ մեր ապագայ հանդիպման,
Որուն հիմա ես կը սպասեմ երագներով դիւրեկան:

ԱՂԵՐՍԱՆՔ

Եթէ այլեւս քեզ այնքա՛ն գրկած
Բազուկներս ա՛լ քեզի մօտիկ չեն,
Ուրեմն թոյլ տուր կարօտով այրած
Զգացումներս քեզ շրջանակէն:

Եթէ այլեւս քեզ այնքա՛ն սիրած
Աչքերովս քեզ չեմ կրնար տեսնել,
Ուրեմն թոյլ տուր սէրէդ գինովցած՝
Սրտիս աչքերով քեզ երեւակայել:

Եթէ այլեւս քեզ ինծի կապող
Սիրոյ հրաշէկ յոյզերդ մեռան,
Ուրեմն թոյլ տուր միտքդ պաստառող
Յիշատակներս անթառամ մնան:

ՀԱԻՍՏԱ՝ ԻՆՉ...

Սիրեցի քեզ, սիրուն աղջիկ աննման,
Մարմնիս ամբողջ զօրութիւնով՝ խենթի պէս,
Ու տանջալից սիրտս դարձած ատրուշան՝
Կը խանձուի ու կը հալի մոմի պէս:

Սիրտիս խորը գաղտագողի անթեղուած
Սիրոյ հուժկու հրաբուխը ժայթքեցաւ,
Տրորելով ճամբու վրայ գտնուած
Արուեստական խոչընդոտներ ու անցաւ:

Ըսի արդէն, յանդգնեցայ քաջաբար,
Թէ կը սիրեմ ու գինովցած եմ քեզմով,
Կ'ուզեմ զգուել թուշերդ վարդ, բոցավառ,
Ու արբենալ սիրատոչոր համբոյրով:

Ո՛վ սիրուհիս, հաւատա՛ ինձ անվարան,
Բա՛ց սիրտդ լայն, խոստովանե՛ սրտագին,
Թէ մեր սէրը պիտի ապրի յաւիտեան՝
Ինչ որ ըլլան պայմանները գալիքին:

ՔՆՔՈՅՇ ԱՂԶԻԿ

Հովին տուած թուխ մագերդ խօլարձակ,
Վզիդ հագած ճաճանչաւոր նուրբ մանեակ,
Ուրկե՞ կու գաս, քնքոյշ աղջիկ, միայնակ,
Ոլոր-մոլոր ճամբաներէ շարունակ:

Քնքոյշ աղջիկ, հրաշածին ու պայծառ,
Բուրումնաւետ սիրոյ ծաղիկ կենարար,
Քեզ կը սիրեմ ամբողջ հոգով՝ տանջահար,
Եւ դարձած եմ անուշ տեսքիդ սիրահար:

Քնքոյշ աղջիկ, եկո՛ւր մօտս անվարան,
Սեւ աչերուդ ծովերուն մէջ ես լողամ,
Քեզ գրկելով ու սիրելով արբենամ,
Սիրատոչոր սիրտս դառնայ քաղցրահամ:

ՏԵՍԻԼՔ

Շարժիչներու աղմուկին հետ միաձայն,
Միտքս կրկին կը վերանայ ակեխռով,
Աչքերս անթարթ, մագնիսացած կարօտով,
Քեզ կ'երագեն, ո՛վ պաշտելիս անմման:

Վարշամակուած յիշատակներ անցեալի
Դանդաղօրէն կը մերկանան տեսիլքով,
Քաղցր պահեր, ընդելուզուած հեշտանքով,
Կը տողանցեն տռփանքով մը ցանկալի:

Երբ վարդագոյն շրթունքներդ կը բացուին
Ու սիրածոր խօսքեր սիրտս կ'ողողեն,
Լեռնակուտակ յուզումներուս պոռթկումէն
Արցունքներս առուի նման կը հոսին:

Սակայն, յանկարծ, գործի բերմամբ կը սթափիմ՝
Անիծելով ճակատագիրս դժնդակ,
Որ խորտակեց սիրոյս շէնքը անապակ
Ու հեռացուց մեզ իրարմէ տրտմագին:

Ո՞ր ես հիմա, ո՛վ տեսիլքիս թագուհին...:

ԱՐԴԵՕՔ ԳԻՏԵՐՍ

Արդեօք գիտե՞ս դուն, սիրելիս, որ գեղեցիկ բառերով
Կարելի չէ արտայայտել զգացումներ հարազատ,
Մէր մութալու վերապահուած գունաթափուած խօսքերով
Կարելի չէ գնահատել սիրոյ յոյզը խանդակաթ:

Արդեօք նայա՞ծ ես, սիրելիս, պրիսմակէն աչքերուս,
Եւ նկատա՞ծ բո՞ցը սիրոյս, որ կը ցոլայ դէպի քեզ,
Մաշաձ խօսքեր ու երդումներ ատելորդ են ու անյոյս,
Քանի սիրտս լռութեան մէջ կը տուայտի աղեկէզ:

Անդրադարձա՞ծ ես, սիրելիս, որ տեսնելով քեզ՝ ինչպէ՛ս
Կը տոչորի լեզուս ծարաւ սիրոյդ ակին մօտեցած,
Եւ թէ ինչպէ՛ս կը շիկանայ դէմքս այրող արիւնէս:

Ա՛լ կը բաւէ, սէրդ ցոյց տուր անկեղծութեամբ փոխադարձ,
Եւ ականջիս մեղմ շշմջայ, որ կը սիրես զիս հիմա՝
Անտեսելով եւ մոռնալով կասկածներդ տարակայ:

ԳՈՂՏՐԻԿ ԵՐԱԶ

Կը մտածեմ քու մասին յաճախ,
Ո՞ր ես, ո՞ր ես սիրուն սիրուիիս.
Համբոյրներուդ կարօտը անթաղ
Տարիներով կը տանջէ հոգիս:

Զբօսայգի քայլերս կ'ուղղուին,
Ուր միասին կը ճնմէինք,
Յիշատակներ եւ ապրումներ հին
Կը տողանցեն զերդ երազ գողտրիկ:

Սիրեցի քեզ ու կը սիրեմ դեռ,
Չեմ կրնար քեզ չիշել երբեք,
Սիրտս քեզի սրտաբուխ նուէր՝
Որպէս սիրոյս պատանդ հրաշէկ:

ՓԱԽՈՒՍՏ

Սիրեցի սաստիկ, սիրտս սարսռաց,
Հոգիս խռովեց ցաւ մը յուսաբալի,
Թանձր մշուշներ խուժեցին յանկարծ՝
Ցանելով վրաս քախիծներ անչափ:

Ճամբաս փշոտ էր, հոգիս՝ կարեվէր,
Սիրոյս յորձանքը միտքս կը հիւծէր,
Կեանքս տաժանքով բեռ մը կը տանէր,
Յոյսի նշոյլ մը ինձմէ կը փախչէր:

Եւ սիրտս պոռթկաց աղեխարշ յոյսով,
Հոգիս ամայի դաշտեր կ'երագէր,
Ա՛լ յուսահատած՝ նետուեցայ փութով

Դէպի անդորրը հոգւոյս մթաստուներ,
Քաղաքէն հեռու՝ գիւղ մը անվրդով,
Ուր կ'ապրիմ հիմա օտար ու անտէր:

ՅԻՇԷ՛ ԶԻՍ...

Յիշէ՛ զիս գարնան զով առաւօտուն,
Յիշէ՛ զիս ամրան խանձող օրերուն,
Յիշէ՛ զիս աշնան թաց գիշերներուն,
Յիշէ՛ զիս ձմրան ցուրտին սարսռուն,
Յիշէ՛ զիս ամբողջ տարին անպայման,
Բայց լոկ ժպիտով, առանց տխրութեան:

Յիշէ՛ զիս ընդմիշտ անխառն հրճուանքով,
Բայց երբեք՝ լացով ու հառաչանքով,
Կ'աղաչեմ, հոգիս, եթէ պիտ' յիշես
Օրերն անցեալի, սէրս բոցակէզ,
Կարօտով յիշէ՛ եւ մի՛ վրդովիր,
Կամ երբեք, երբեք մի՛ յիշեր, մոռցիր...:

ԻՆՉՈ՞Ւ ԻՆՉՍԷ ՆԵՂՈՒԵՑԱՐ

«Քեզմե՛ն նեղուած եմ», ըսիր, խօսակցութեան մէջ յանկարծ,
Եւ թուեցիր պատճառներ՝ փաստարկելով սին փառքեր,
Դէմքդ ծածկած սեւ ամպով, ինչպէս արեւ խաւարած,
Ինձմե՛ն հաշիւ ուզեցիր՝ զգացումով անտարբեր:

Արդարանա՞լ, ո՛չ, երբե՛ք, ըսե՞լ խօսքեր հնացած,
Ի՞նչ մեծ յանցանք եմ գործեր, որ հեռանաս նեղուելով,
Քանի որ քեզ կը սիրեմ եւ քու սիրով խենթացած՝
Լուսցուցած եմ գիշերներ՝ թափառելով ու լալով:

Կը բողոքես, թէ ինչո՛ւ ես յայտնած եմ ուրիշին
Մեր երազը, մեր սերը, մեր իղձերը՝ զերդ մանուկ,
Բայց դուն ինչպէ՞ս կ'ուզէիր բոցավառուի իմ հոգին,
Միմակութեան մէջ խանձի մեր գաղտնիքով ծանրաշուք:

Մենք երդումով խոստացանք պահել սերը մեր թաքուն
Մեր սրտերուն մթաստուեր ձորերուն մէջ մեկուսի,
Բայց ես ըսի դաշտերուն, թռչուններուն, ծառերուն,
Զիս ուխտադրո՞ւժ կ'անուանես, ո՛հ, ի՞նչ սրտով,
Ինչպիսի՜...

Ինչպէ՞ս պահեմ սրտիս մէջ սեր մը անկեղծ ու վսեմ,
Կ'այրիմ տեսքիդ կարօտե՛մ՝ բաժանումով այս դաժան,
Մերս գաղտնիք չե՛լ այլեւս, դողդողազին կ'արտասուեմ՝
Արցունքիս մէջ խառնելով վիշտերս խոր, դառնահամ:

Ինչո՞ւ ինձմե՛ն նեղուեցար, ո՛վ իմ անգին, իմ աղուո՛ր...:

ԿԸ ՍԻՐԷ՞Ր ԶԻՍ

Կոյս մը ճանչցայ հրապուրիչ ու շենշող՝
Յաւերժական սիրոյ տենդէն կը խայտար,
Իսկ երբ անուշ իր նայուածքը յամենար
Իմ աչքերուն, զիս կը գերեր սրտադող:

Կը սիրէ՞ր զիս անկեղծ սիրով՝ չգիտցայ,
Խորհրդաւոր հոգեվիճակ մը ունէր,
Իսկ երբ նստէր քովս մինակ, աներեր,
Սիրոյ ցօղ մը սրտիս կ'իջներ ակամայ:

Խրոխտօրէն կը քալէր ան իմ քովէս,
Տասնեակ աչեր կը յածէին իր վրայ,
Սիրտս կ'ուռէր ըղձանքներով հետագայ,
Երբ կը խօսէր սիրոյ խօսքեր սիրակէզ:

Օր մը սիրոյ աստուածուհին կը դառնար,
Կը փայփայէր երազներս անմարմին,
Օր մը քուրմը՝ ատելութեան արձանին,
Կը խռովէր տանջուած սիրտս անդադար:

Օր մը ուրախ,– ինչպէս մանուկ մը անհոգ,–
Օր մը տխուր,– սեւ ամպի պէս մթաստուեր,–
Արեւ-անձրեւ՝ կարծես կեանքէն դժգոհ էր,
Իսկ ես ընդմիշտ կը մնայի մտահոգ՝

Կը սիրէ՞ր զիս, թէ չէր սիրեր խոր սիրով...:

ԳԻՇԵՐ...

Լուսնկայ գիշեր, տենչարծարծ գիշեր,
Ամայի դաշտեր կը շրջագայիմ,
Կը մսի միմակ սիրտս կարեվէր,
Եկուր, սիրելիս, շուտով կը սառնիմ
Գիշերով այս ցուրտ, աստղագարդ գիշեր...:

Լուսնկայ գիշեր, սիրայոյզ գիշեր,
Գիւղին լոյսերը մէկ-մէկ կը մարին,
Հեռուն Եփրատի քրքիջը կերկեր
Կ'արձանագրէ խոր սրտիս մէջ մթին,
Գիշերով այս ցուրտ, սիրայոյզ գիշեր...:

Ա՛խ, կ'այրիմ միմակ ես քու կարօտէն,
Ինչո՞ւ անտարբեր ու քարսիրտ դարձար,
Եկո՛ւր, որ ըմպեմ սիրոյդ նեկտարէն,
Գինով եմ սէրէդ՝ դարձեր սիրահար,
Գիշերով այս ցուրտ, թախծաբեր գիշեր...:

ՍԻՐԵՑԻ ՔԵԶ

Սիրեցի քեզ, իմ անգին,
Հոգով, սրտով՝ խենթի պէս,
Գիշեր-ցերեկ անձկագին
Քեզ կ'երագեմ բոցակէզ:

Ինչո՞ւ համար, սիրելիս,
Չգեցիր զիս ու զացիր,
Ինչո՞ւ համար, պաշտելիս,
Օրերս սեւ դարձուցիր:

Եկո՛ւր շուտով, կ'աղաչեմ,
Խոր կարօտս յագեցուր,
Համբոյրներով ժպտադէմ
Երագներուս մարմին տուր:

ԽՈՐ ԿԱՐՕՏ

Ով հմայիչ սիրուն աղջիկ հայաշունչ,
Ես քեզ կ'երգեմ խոր կարօտով սրտառուչ.

Սիրեցի քեզ, իմ անգին,
Երազներու թագուհին,
Բաղձանքներով անձկագին
Քեզ կը յիշեմ ես կրկին:

Խաժ աչքերեդ հոսող սիրով հոգեթով,
Թափանցեցիր սրտիս խորը անվրդով.

Դո՛ւն իմ սէր, դո՛ւն իմ կեանք,
Դո՛ւն սիրտ ալրող անմար կրակ,
Դո՛ւն կեանք տուող զո՛ւլ աղբիւր,
Սիրոյ տաճար խնկաբոյր:

Բաժանումիդ չեմ դիմանար, սիրելիս,
Ո՞ւր ես արդեօք, վեհ կանթեղը հոգիիս:

Մեր անցուցած օրերուն
Յիշատակը վարդագոյն
Վառ կը մնա՞յ տակաւին,
Եկո՛ւր, սրտիս տիրուհին:

ԹԱԽԻԾՍ ԽՈՐ Է

Խոր ըղձանքներու տագնապով կ'ապրիմ,
Սիրած ըլլալու հոգեմաշ ցաւով.
Օրերս կ'անցնին վառ երազանքով,
Հասնելու համար սիրոյս աւիշին:

Տխուր է կեանքս առանց քեզ, հոգիս,
Թախիծս խոր է, յոյսս՝ անձկագին,
Մոլար քայլերով լուռ կը թափառիմ
Հին փողոցներով ծննդավայրիս:

Երակներուս մէջ քու սերդ կարմիր
Կը շրջագայի, կը հասնի սրտիս՝
Լուսաւորելով սիրաբոյր ուղիս,
Յաղթահարելով մտքեր դաւադիր:

Հոգիս կարօտ է քու տեսքիդ բուրեան,
Մինչեւ ե՞րբ պիտի մնամ առանձին,
Տենչանքիս բոցէն վախճամ այրուիմ
Լոյսին մօտեցող թիթեռի նման:

ՀՈԳԻՍ ՏԽՈՒՐ Է

Երբ նկարդ կը դիտեն,
Քեզ իմ մօտս կը զգամ,
Տակաւին քեզ կը սիրեն
Ու պիտ' սիրեն յաւիտեան:

Կեանքս փուռ է առանց քեզ,
Քաղցր տեսքիդ կարօտ եմ,
Հոգիս տխուր է այսպէս,
Տաք համբոյրիդ կարօտ եմ:

Խորհրդաւոր աչքերուդ
Նայուածքովը սրտակէզ,
Երազներս անյագուրդ
Կ'ալեկոծուին ծովի պէս:

Ալ կը բաւէ տանջուիմ
Քեզ տեսնելու կարօտով,
Շուտով եկուր իմ անգին,
Որ արբենանք իրարմով:

ԳԻՇԵՐ ՄԸ ՁՄՐԱՆ

Երբ զիս կը տեսնես բախտով սիրաբեր,
Քաղցրիկ նայուածքով կը ժպտիս իմ սէր,
Անուշ խօսքերով հոգիս կը գերես
Ու կը փայփայես շողերով անտես:

Այնպէս կարօտով եւ այնպէս շուար
Կը փարիս վզիս իղձերով վարար,
Ինչպէս զեփիւռը հոտաւետ վարդին՝
Սիրավառ տենդով, հեւքով հեշտագին:

Համբոյրիդ ցօղով յուշիկ կ'արբենամ,
Սրտիս մէջ կը զգամ երգեր մեղրահամ,
Գգուանքիդ ներքեւ իսկոյն կը մոռնամ
Դալուկ անցեալի ցաւերս դաժան:

Սիրտս կը ծաղկի սիրոյդ հմայքէն՝
Գինովցած թաքուն սիրոյդ նեկտարէն,
Սիրաձայն յոյզեր մէջս կ'արթննան՝
Ապրելով տաքուկ գիշեր մը ձմրան:

ՇՈՒՇԱՆԱԲՈՅՐ ԳԵՂԵՑԿՈՒՀԻՍ

Գարնանային այս գիշերով
Բարով եկար սիրուն աղջիկ,
Եկար սիրոյս խոր կարօտով՝
Սիրատոչոր հեւքով քաղցրիկ:

Շուշանաբոյր գեղեցկուհիս,
Հրաշածին անուշ աղջիկ,
Սէրդ գրկած, սեղմած սրտիս՝
Կ'ապրիմ ուրախ եւ երջանիկ:

Գինովցած եմ այսօր նորէն
Բուրմունքովդ կախարդական,
Ցանկայարոյց աչքիդ բոցէն
Բաղձանքներս կը թարմանան:

Արիւնագոյն շրթունքներդ
Քաղուած դիւթիչ համբոյրներով
Կը վերանամ հեշտանքին հետ՝
Դրախտային երազանքով:

ԵՐԱԶՆԵՐՈՒՄ ԹԱԳՈՒՀԻՆ

Տարիներով ապրեցայ խորհուրդներով թախծագին,
Յամառութեամբ փնտռելով երազներու թագուհին,
Սակայն, ի զուր, ամէն տեղ տեսայ դէմքեր խառնածին,
Որոնք ո՛չ սիրտ ունէին, ո՛չ ալ հոգի մարդկային:

Քայլամուտք ու անքուն թափառեցայ միայնակ,
Մութ երկինքէն խնդրելով գթութիւն ու կարեկցանք,
Անիծեցի սրտագին բախտիս տէրը հոգեհան,
Որ կ'անտեսէր զիս ընդմիշտ քմայքներով անսահման:

Գիշեր-ցերեկ մտածկոտ՝ երազեցի ամէն օր,
Գտած ըլլալ կարծեցի կեանքիս ուղին լուսաւոր,
Եւ քալեցի յոգնաբեկ՝ ինչպէս մոլար ուխտաւոր,

Հանդիպելու հայաբոյր աղջկայ մը սիրածոր,
Որպէսզի գար աներկիւղ՝ բացած սիրտը հայկական,
Ամոքելու ցաւերս՝ տալով վերքիս բալասան:

ՍԻՐՈՂ ՄԸ ՉՈՒՆԻՄ

Տխրութեամբ օծուած
Կ'ապրիմ առանձին,
Ինձմով սիրաբքած
Սիրող մը չունիմ:

Վառ երազանքով
Գիշերներ մթին՝
Անձկալի յոյսով
Կը լուսաւորուիմ:

Սիրեցի մէկին
Սիրով անսահման,
Անյոյս, տրտմագին՝
Կը հիւծիմ անձայն:

Ո՞ր ես, սիրելիս,
Մէր իմ առաջին,
Եկուր սիրէ զիս,
Կեանք տուր բաղձանքիս:

Մենութեանս մէջ
Միշտ զինք կը փնտռեմ
Եւ աչքերով գէջ
Մեղմիկ կ'արտասուեմ:

Կը մնամ միմակ
Արիւնով վարար,
Կարօտով անյագ՝
Դարձած սիրահար:

ԻՆՉ ԸՆԵՄ

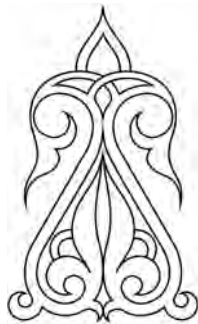
Ամեն անգամ որ կը նայիմ պատկերիդ՝
Հին օրերու յիշատակներ կ'արթնան.
Վերյիշելով քաղցրութիւնը գգուանքիդ՝
Կը պաշարուիմ զգացումով յուզական:

Երբ հարցուցի՝ «ինչո՞ւ կ'երթաս, մնացի՛ր,
Զիս մի՛ ձգեր այսպէս միմակ տեսական»,
Դուն գաղտնօրէն սիրտդ բացիր ու լացիր՝
Խոստանալով վերադառնալ անպայման:

Բայց դուն գացիր անվերադարձ գնացքով,
Տարիները թաւալեցան անձկագին,
Կեանքս դարձաւ մելամաղձոտ ու խռով՝
Հին օրերու երազանքով հեշտագին:

Կորսնցուցի քեզ, թանկագին սիրուիս,
Քեզ գրկելու եւ սիրելու կարօտ եմ,
Արցունքներս թէւ չորցան, սիրելիս,
Սակայն սէրս միշտ կը կոտտայ, ի՞նչ ընեմ:

Ո՞ր մնացին համբոյրներդ մեղրաբոյր,
Հպումներդ ներզգայուն ա՛լ չկան,
Մոռուեցան ապրումներդ սիրաբոյր,
Յիշատակդ սակայն կ'ապրի յաւիտեան:

ԱՆՑԵԱԼՍ ՏԽՈՒՐ

Իմ կեանքը անցաւ առանց մանկութեան,
Առանց ուշագրաւ վառ զարուններու,
Սիրտս նուաճող անկեղծ սէրերու,
Առանց վայելելու կեանք մը քաղցրահամ:

Տխուր կեանքս, օրերս դաժան
Կ'ապրէի կարօտ մայրական սէրին,
Մայր չունենալու ահաւոր ցաւին,
Միշտ անիծելով բախտս տարաժամ:

Ի զուր փորձեցի հեռանալ բախտէս՝
Նոր միջավայրի մէջ կայք հաստատել,
Պայքարիլ ընդմիշտ եւ միշտ երազել՝
Գտնելու համար սիրտ մը սիրակէզ:

Որո՞ւ բողոքեմ եւ սիրտս բանամ,
Ինչպէ՞ս համբերեմ տխուր վիճակիս,
Յիշելով անյոյս օրերը կեանքիս,
Ա՛խ, ինչպէ՞ս մոռնամ եւ ուրախանամ:

Ծնած ըլլալով Մեծ Եղեռն տեսած,
Գաղթականականի սեւ օրերը ապրած,
Թուրք գազաններու ջարդէն ազատած,
Հայ ընտանիքի յարկին տակ քաղցած:

Մական ժառանգած ոգին հայկական՝
Ուխտած եմ ապրիլ սիրառատ կեանքով,
Մարդկային ազնիւ զգացումներով,
Հասնելու համար երազիս դրան:

5 Օգոստոս 1945, Հալէպ

ԵՐԱՁ ԷՐ...

Գաղտագողի քայլերով եկած էիր այս գիշեր,
Շուշան, մեխակ, կարմիր վարդ բերած էիր այս գիշեր,
Սիրատոչոր կարօտով ոգետրուած աներեր՝
Արբեցումի հրաւեր բերած էիր այս գիշեր:

Գարնանային բոյրերով եկած էիր այս գիշեր,
Տխուր կեանքիս խինդ տալու եկած էիր այս գիշեր,
Ժպիտով մը հեշտաւետ ու վառ սիրով հրդեհուած՝
Եկած էիր անվրդով զիս գրկելու սիրարբած:

Բոց աչքերով հմայքէն կախարդուած այս գիշեր՝
Սիրոյ կարօտ կշռոյթով ես գինովցայ այս գիշեր,
Ցանկայարոյց գգուանքով գրկած սէրդ քաղցրանուն
Հոգիս պատեց ցնծութեամբ ու հեշտութեամբ սարսուռն:

Սակայն երբոր արթնցայ յուզումնահար ու քրտնած,
Ի զուր ես քեզ փնտռեցի, գեղեցկուհիս սիրախանձ,
Ափսո՛ւ, ափսո՛ւ, երազ էր ապրումներս կարեվէր,
Սիրոյ քաղցր արար մը ապրած էի այս գիշեր:

ԿԸ ՍԻՐԵՄ ՔԵՉ

Ի՞նչ բառերով հետդ խօսիմ,
Սէրս յայտնեն սիրելիս,
Չե՞ս մեղքենար այս վիճակիս,
Քու կարօտով կը մաշիմ:

Սեւ աչքերէդ ճառագայթող
Վառ տենչանքներ սիրային,
Ըղձանքներով երագային
Կը տողանցեն լուսաշող:

Դէմքիդ անուշ լոյսէն բխած
Սիրոյ կանչիդ ունկնդիր,
Կը բաբախէ սիրտս արբշիռ՝
Քու հմայքիդ յանձնուած:

Սիրոյդ ցուրը կրակ անշէջ՝
Կը ճաճանչէ անդադար,
Տալով սիրոյս յոյս լուսավառ՝
Քեզ գրկելու տանս մէջ:

ԵՐԲ ՉԱՅՆԴ ԼՍԵՑԻ

Երբ քաղցրահնչիւն ձայնդ լսեցի,
Անհաւատալի թուեցաւ ինծի,
Սիրտս թրթռաց բեկրանքով առլի
Եւ սիրակարօտ յոյզով անձկալի:

Պահ մը տարուեցայ անուշ անուրջով,
Անցած օրերու յիշատակներով,
Հոգիս արթնցաւ անթեղուած սիրով,
Խնամքով պահուած քաղցր յուշերով:

Ճակատագրի տժգոյն քմայքով
Մենք բաժնուեցանք իրարմէ ցաւով,
Որուն հետքերը կը մնան յաւէտ,
Անյոյս ըղձանքի երազներով խենթ:

Այո՛, սիրելիս, չեմ մոռնար ես քեզ,
Մեր համբոյրները թաքուն, հրակէզ,
Աչքերէդ ցայտող սէրդ մեղրածոր
Եւ գգուանքներդ քնքոյշ, սիրածոր:

Հեռու ենք հիմա, չենք տեսներ իրար,
Բայց կապուինք իրար խօսքով կենարար,
Մեր երազները ապրում կարծելով՝
Մեր սիրոյն կեանք տանք անհուն կարօտով:

ԴԱՐԴՈՏ ՄԻՐՏՍ

Տխուր եմ ես այսօր նորից, բարեկամներ,
Երբ յիշում եմ կեանքս խոցող վատ արարքներ
Մարդոց կողմէ, որոնք չունին խիղճ մարդկային
Եւ չեն յարգեր անկեղծ սէրը ընկերային:

Տուեցի շա՛տ, նուիրեցի հարստութիւն
Ու մնացի այսպէս տխուր ու զգայուն,
Տանջուեցի, տառապեցի ցաւով անհուն՝
Անիծելով անգութ մարդոց եսը թաքուն:

Տարիներով հանդուրժեցի նման թալան,
Վերջիվերջոյ եկայ հասայ այս համոզման.—
Դարդոտ սիրտս տառապանքիս կը դիմանայ,
Սակայն հոգիս եղածները չի մոռանայ:

ԵՍ ՊԻՏԻ ԱՊՐԵՄ

Ո՛վ ընկերներ մտերմիկ ու բազմերանգ,
Անկեղծ սիրով սիրեցի ձեզ եղբօր պէս,
Գիշեր-ցերեկ միասնաբար ապրեցանք՝
Վայելելով կեանքի բոյրը սիրակէզ:

Սակայն, աւա՛ղ, ես խաբուեցի այս անգամ,
Ձեր կեղծաւոր արարքներով անհամար,
Անմտաբար կորցնելով ամէն բան,
Եւ մնացի այսպէս մենակ՝ տանջահար:

Սակայն գիտցեք, ո՛վ թշուառներ խաբուսիկ,
Թէեւ չունեմ հարստութիւն նիւթական,
Սակայն ընդմիշտ պիտի ապրեմ երջանիկ,
Զանի ունեմ հարստութիւն հոգեկան:

Ես պիտ' ապրեմ, ես պիտ' ապրեմ երջանիկ:

ԻՄ ՍԻՐԱՍՈՒՆ

Տառապանքիս բալասանը երկնային՝
Երկնքի մէջ փնտռեցի ես առանձին,
Անոր քնքոյշ երազանքով քաղցրահամ՝
Կեանքս դարձաւ դալարագեղ վարդաստան:

Իմ սիրասուն գեղեցկուհիս անմման,
Ո՞ր ես, եկո՛ւր կարեկցութեամբ անսահման,
Սիրտդ ըրած արեւաբոբբ վառարան՝
Վարակե՛ զիս ջերմութիւնով անխափան:

Իմ սիրասուն, ո՛վ սիրաբոյր հայուհիս,
Սրտիս իշխող վարդահամբոյր նազելիս,
Եկո՛ւր մօտս ըղձանքներով սիրավառ՝
Տալով ինձի սիրոյ կայծ մը տենդավառ:

Իմ սիրասուն, սիրուն աղջիկ սրտագին,
Կեանքի փարոս, լուսապայծառ ու մեկին,
Քեզ տեսնելով՝ կեանքիս ուղին մթաստուեր
Դարձաւ պայծառ սիրոյդ ջահով օրհնաբեր:

«Սիրտը Ափին Մէջ» բանաստեղծական հատորի շնորհահանդէսին՝
1982-ին, Թորոնթօ

ՅԱԽՍ ՍՐՏԱԿԷՉ

Միայն շրթերու անսիրտ կշռոյթով
Դիւրին է ըսել «ես քեզ կը սիրեմ,
Ես քեզ կ'երագեմ անհուն կարօտով,
Քու անուշ դէմքիդ սիրահարուած եմ»:

Միամտաբար հաւատացի քեզ
Եւ քեզ սիրեցի անկեղծ, լուրջ սիրով,
Օրերը անցան, օրեր սիրակէզ,
Գիշեր ու ցերեկ քեզ երագելով:

Սակայն առօրեայ կեանքով ցոյց տուիր,
Որ սերդ խօսք է, ջուրի պղպջակ,
Դերասանի պէս սիրել փորձեցիր՝
Կեղծելով սիրոյ խռովք ու տարփանք:

Չե՞ս զգար միթէ՝ զիս համոզելու
Ջանքերդ բոլոր ի գուր կը վատնես,
Կը ցաւիմ յայտնել առանց խպնելու,
Սուտ երդումներով սիրել կը փորձես:

Ինչպէ՞ս հաւատամ խօսքերուդ անգօր,
Երբ սիրտդ գուրկ է սիրոյ տագնապէն,
Կեանքը քեզ համար խաղ է անսովոր,
Մանկական ըղձանք, պատկեր տխրադէմ:

Խնդրեմ՝ հեռացի՛ր, գտի՛ր քու ճամբան,
Չեմ ուզեր տեսնել դէմքդ երկերես,
Կ'ուզեմ շուտ մոռնալ «սերդ» դառնահամ՝
Երգելով տխուր ցաւս սրտակէզ:

ԿՆՈՒՁԷԻ ԳԻՏՆԱՍ

Կ'ուզէի գիտնաս, որ չեմ հանդուրժած քու բաժանումիդ
Եւ գիշեր-ցերեկ քեզ երազելով՝ կարօտցած տեսքիդ,
Ինչպէս սոխակը առանց վարդերու չի կրնար երգել,
Ես ալ առանց քեզ չեմ կրնար ապրիլ ու գոյատեւել:

Սակայն ներկայիս վերադարձած ես սիրոյս թելերով
Եւ պելլած սիրտս սիրոյ խայտանքով ու նոր եռանդով,
Արտասանելով սրտայոյզ խօսքեր կարօտով առլի,
Այլեւս երբեք չբաժնուելու խոստումներով լի:

Քու գալով՝ կեանքս դարձաւ հոտաւէտ ինչպէս բուրաստան,
Մորմոք ու ցնորք գացին-հեռացան ու անհետացան,
Սիրազեղ աստղեր իջան երկինքէն լոյսով բիրական՝
Լուսաւորելով մութ գիշերները սիրոյս դիւքական:

Հիմա հաւատա՞մ խօսքերուդ անկեղծ, երդումներուդ յար,
Որ այսուհետեւ իմ սիրոյ դաշտէն ալ չես հեռանար
Եւ դառն անցեալի յիշատակները նոր ցաւ չեն դառնար
Ու կը մոռցուին անաղարտ սիրով, հմայքով պայծառ:

Քանի մեր սէրը յաւիտենական կնիքը ունի,
Կ'ուզեմ միշտ ըլլալ ընկերը կեանքիդ, քաղցր հայուիի,
Ապրիլ միասին՝ կազմելով բոյն մը մաքուր հայկական,
Սնած մեսրոպեան լեզուի հայաբոյր լոյսով սրբազան:

ՃՇՄԱՐԻՏ ՍԷՐԸ

Ինչպես երկինքը առանց աստղերու հմայիչ տեսքին
Կը պատկերանայ որպես թախծալի գիշեր սեւաթոյր,
Նոյնպես մարդկային կեանքը աշխարհիկ տխուր է ու սին՝
Առանց սիրային քաղցրաբոյր կեանքի սնունդի թաքուն:

Առանց իրական եւ անկեղծ սիրոյ՝ կեանքը մարդկային
Ունայնութիւն է, տառապանք է լոկ, թախծալից ապրում,
Ընդմիշտ ենթակայ է կեանքի պարտադրած տարածամ հեւքին՝
Խաբուելով յաճախ կեղծ սիրով սնած անձերէ բազում:

Առանց սիրային կեանքի գոյութեան եւ ապրումներու՝
Կեանքը կը դառնայ անցաւոր ու փուճ, կեանք՝ անըջական,
Անձնատուր տոփոտ եւ անբնական զգացումներու՝
Ենթարկուելով անսանձ կիրքերու տիրապետութեան:

Առանց լուրջ սիրոյ՝ կեանքը տխուր է եւ իմաստ չունի,
Նոյնիսկ ծնած ես տիրակալ արքայ կամ գահաժառանգ,
Իրական սէրը մահուան պէս հզօր խորհուրդ մը ունի
Ամէն ինչէ վեհ, անդիմադրելի կենարար զգուանք:

Ճշմարիտ սէրը ընդոծին բոցով ջերմութիւն կու տայ,
Նոյնիսկ ձմեռուան ցուրտ եղանակի սառնամանիքին,
Սիրոյ բերկրանքով քաղցրացած կեանքը իսկոյն կը դառնայ
Երանութեան ճիշ, մեղրաբոյր համբոյր, կարօտ սրտագին:

Ճշմարիտ սէրը կը հոսի մեղմիւ, աղբիւրի նման
Զովացնելով սիրոյ կարօտով սիրտերը ծարաւ,
Ճշմարիտ սէրը յաւերժական է, կ'ապրի յաւիտեան,
Խոր իմաստ տալով մարդկային կեանքին՝ բարիքով անբաւ:

ԴՈՒՆ ՀԵՌԱՑԱՐ...

Հոգիս, այսպե՛ս, վերջապէս, միջավայրէդ հեռացար,
Մելամաղձոտ գնացքով սրտցաւօրէն մեկնեցար,
Արտօսարավառ աչքերով համբուրուելով անձկագին,
Հրաժեշտի թախիժով շրջապատուած սառնագին:

Բաժանումով այս, հոգի՛ս, մնացի ես անճրկած,
Տառապանքիս ու վիշտիս ճիրաններուն յանճնուած,
Տեսութենէդ զրկուած ունայն օրեր ապրելով՝
Կեանքս դարձած է խաւար կսկծալի ոլորտով:

Դուն հեռացար, սիրելի՛ս, հանդարտութիւն գտնելու,
Միտքդ կրծող հարցերը առժամապէս մոռնալու,
Անտեսելով իմ սիրտը, որ կը վառի անտերունչ,
Ու ցաւերս քօղարկուած, զորս կը կրեմ անմրմունջ:

Հիմա ինչպե՛ս դիմանամ, ինչպե՛ս տիրեմ իմ կեանքին,
Կարօտցած եմ խօլօրէն աչքերուդ խոր հայելին,
Ճաճանչաւոր հմայքդ ու գգուանքդ տարփակէզ,
Սիրատոշոր համբոյրդ, մտերմութիւնդ ա՛յնքան հեզ:

Յոյսով եմ, թէ շո՛ւտ կ'անցնին այս օրերը դժնդակ,
Անհրապոյր ու դժխեմ, ինչպէս ձմրան եղանակ,
Կը միանանք իրարու կարօտակէզ հոգիով
Ու գիշերուան խորհուրդով մենք կ'արբենանք իրարմով:

ՎԵՐԱԴԱՐՉԻՐ...

Փողոցները կը թափառին
Քայլամուկը գնացքով,
Մրմնջելով անունդ անգին՝
Փակ շրթներուս արանքով:

Գիշեր է լուռ, մութ ու թախծոտ
Ու ամպերու աչքերէն
Արցունք կ'իջնէ մեղամաղձոտ՝
Դէպի սիրտս յուլօրէն:

Սիրոյդ վառած կրակը բորբ
Սրտիս խորքը կը տաղէ,
Մնացած եմ միմակ ու որբ,
Դուռս ո՛չ ոք կը բախէ:

Բաժանումիդ, իմ սիրեկան,
Դիմանալը դժուար է,
Կարօտցած եմ տեսքիդ բուրեան,
Վերադարձի՛ր, կը բաւէ:

Ա՛լ մեղքցիք տառապանքիս,
Յոյց տուր դէմքդ դիւթական,
Նոր աիշ տուր տխուր կեանքիս
Համբոյրովդ անթառամ....:

ԽՈՐՀՐԴԱԽՈՐ ԱՉՔԵՐՈՒՂ

Խորհրդատուր աչքերուդ ծովերուն մէջ այս գիշեր
Ողողուեցան հոգիիս խռռչները դիւքանքով,
Աչքերո՛ւդ մէջ նաւարկեց սիրտս իղձերով ալեխռով,
Աչքերո՛ւդ մէջ ծփացին սիրոյ կապոյտ ալիքներ...

Տրտմաթախիծ էութիւնս, ծանր հոգերով բեռնատուր,
Ուրախութեամբ լեցուցիր մով աչքերուդ տարփանքով,
Արթնցուցիր սրտիս մէջ զգացումներ հոգեթով,
Հայելւոյն մէջ աչքերուդ՝ զիս գերեցիր դուն այսօր...

Ժամանակը դաւաճան փախաւ արագ լուսնի տակ,
Երբ հոգիիդ կարասէն հոգիս ընպեց անյագուրդ...
Ու գինովցա՛ւ սիրավառ կախարդանքէն աչքերուդ...

Դուն այս գիշեր, ո՛վ աղուոր, տուիր ինձի սէր մ'անյագ
Եւ շրթներս օծեցիր շուշանաբոյր համբոյրով...
Մէրն աչքերո՛ւդ մէջ ճանչցայ, զոր պիտ' երգեմ այրուելով...:

ՔԵՉ ՀՐԵՇՏԱԿ ԿԱՐԾԵՑԻ

Քեզ հրեշտակ կարծեցի
Եւ սիրեցի խոր սիրով,
Շատ գիշերներ լուսցուցի
Քեզ տեսնելու կարօտով:

Սակայն, աւա՛ղ, խաբուեցայ՝
Հաւատալով քու սիրոյն,
Արցունքներուդ բիւրեղեայ,
Տարփոտ սիրտիդ զարկերուն:

Սիրելով քեզ, իմ աղուոր,
Կեանքս դարձաւ ծաղկաբոյր,
Երագներով մեղրածոր
Մէրս ցայտեց զերդ աղբիւր:

Աններելի գնացքով
Դուն հեռացար անվրդով,
Մոռցած խոստում ու գորով
Եւ ապրումներ հոգեթով:

Սիրոյդ հեւքին անճնատուր՝
Գինովցայ ես խենթ սիրով,
Տենչանքներով սիրաբոյր՝
Օրերս անցան ըղձանքով:

Տարիները լուռ անցան,
Չանիծեցի քեզ երբեք,
Յիշատակներ դալկացան,
Մէրս մնաց յուսաբեկ:

ԲՈՅՐՆ ԱՅՍ ՍԻՐԱԹՈՎ

Անիմանալի կեանքի քմայքով,
Թէ՞ ճակատագրի իմաստուն խաղով
Հանդիպեցայ քեզ, քաղցրանուն Աստղիկ,
Ժպիտը դեմքիդ, տեսքով գեղեցիկ:

Եկար ցոյց տուիր սէրդ վարարուն՝
Գարուն բերելով ձմեռուան կիսուն
Եւ դարձնելով գիշերս տամուկ
Լուսասփիւռ կէսօր՝ արեւով տաքուկ:

Շօշափեցի քեզ դողդոջ մատներով,
Անուրջ չէ՞ր արդեօք բոյրն այս սիրաթով:
Սակայն թիթեռը սրտիս տոչորոդ

Եկաւ գրկելու սէր մը լուսաշող,
Որ պիտի տեսէ եւ մնայ անմար՝
Անցնող օրերու յիշատակով յար:

ԱՅՍ ԻՐԻԿՈՒՆ

Վարդանման չքնաղ աղջիկ,
Սիրոյ աղբիւր անմահական,
Սիրեցի քեզ խենթի նման,
Հիացումով մը բացառիկ:

Երջանկութեան դուռը հասած՝
Անհուն սիրով կը մտնեմ ներս,
Կախարդական բոյրով անտես՝
Կ'ոգեւորութիւն ես զինովցած:

Սիրատենչիկ նայուածքներով
Կամրջեցիք սիրտդ-սրտիս,
Իմաստ տուիր ունայն կեանքիս՝
Ըղձանքներուս մարմին տալով:

Այս իրիկուն թերերուս մէջ,–
Եղեմական երազ կարծես,–
Կարօտակէզ կը սեղմեմ քեզ
Ու կ'արբենամ սիրով անշէջ:

ԱՌԱՋԻՆ ՍԷՐ

Դպրոցական օրերուս քեզ սիրեցի, իմ աղուոր,
Տարիներով պահեցի քու հմայքդ սրտիս մէջ,
Քեզ տեսնելու առիթներ շատ փնտռեցի ամէն օր,
Սակայն բախտս ժլատ էր եւ յոյսերս սնամէջ:

Տարիները սահեցան, ապրումներս յուշ դարձան,
Ծաղկած սիրոյս վարդերը անօթեւան խամրեցան,
Բաժնուեցանք իրարմէ՝ ճակատագրով դառնահամ,
Բայց պատկերդ կեանք տուող՝ մնաց ընդմիշտ անթառամ:

Ինչպէ՞ս մոռնամ, սիրելիս, մով աչքերդ առինքնող,
Որոնց հուրը սիրաբոյր կրակ կու տար հոգիիս,
Ինչպէ՞ս մոռնամ կենսայորդ ժպիտներդ ոսկեշող,
Որմէ ծագած դիւքանքը մարմին կու տար երազիս:

Քու անունը «կուսական»՝ ամբողջ սիրտով սիրած եմ,
Քեզ կը յիշեմ ամէն օր, երբ անունդ կը հնչեմ,
Պատանեկան հրաշունչ ապրումներս կը յիշեմ,
Որպէս սէրս առաջին՝ անմեղունակ ու վսեմ:

Ես քեզ երբեք չեմ մոռնար, քեզմով կ'ապրիմ, կը շնչեմ,
Աւելի քան կէս դարեայ յիշատակներ կը պահեմ,
Գիշերները քունիս մէջ քեզի ընդոստ կ'երազեմ,
Ո՞ր ես, ո՞ր ես, իմ աղուոր, քեզ տեսնելու կարօտ եմ:

ԵՐԱԶ ՏԵՍԱՅ

Երազ տեսայ՝ քեզ հետ էի այս գիշեր,
Կը քալէինք փողոցներէն ամայի,
Քաղցր խօսքեր, կարօտակէզ համբոյրներ
Մեր սրտերը կ'ողողէին գողունի:

Հաճելի էր երկինքը հոժ աստղերով
Արեւելեան հնամենի քաղաքին,
Լուսնի լոյսին կ'արբենայինք իրարմով՝
Յագուրդ տալով մեր սիրային երազին:

Միրով տարուած եւ վերացած իրարմով՝
Մութ գործեցինք հանգստավայր վաղեմի,
Զիրար գրկած սիրատոշոր սարսուռով՝
Յիշեցինք մեր տոփանքները անցեալի:

Առաւօտուն, երբ արթնցայ խոր քունէս,
Անկողնին մէջ միմակ էի անճրկած.
Զկար չքնաղ այն աղջիկը, որուն ես
Երազիս մէջ կը սեղմէի կարօտցած:

Բայց եւ այնպէս տոյն երազը հեշտագին
Պատճառ դարձաւ, որ ես յիշեմ վաղեմի՝
Պատանեկան ապրումներս սիրային
Եւ անցուցած տխուր կեանքս անյեղի:

ԵՐԲ ԿԸ ՀՆՉԵՄ ՔՈՒ ԱՆՈՒՆԸ

Առանձին եմ գիշերային ուշ ժամուն,
Քեզ կը յիշեմ հոգեմորոգ կարօտով,
Տարիները եկան անցան պարտասուն՝
Սիրտիս խորեն բխող կայծը մարելով:

Գիշերային խորհուրդովը յագեցած՝
Կը վերլուծեմ հին օրերը խունացած,
Ու դրուագներ անուրջներով թարմացած՝
Կը տողանցեն ուղեղիս մէջ լիացած:

Երբ կը հնչեմ քու անունը քաղցրահունչ,
Մեր անցեալի քաղցր կեանքը կը յիշեմ,
Այդ օրերու զգացումով բոցաշունչ՝
Քու հեշտաբոյր զգուանքներդ կ'երագեն:

Թէեւ այսօր շատ լաւ գիտենք, սիրելիս,
Որ մտած եմք սահմանը մեր ծերութեան,
Հին ապրումներ դեռ կը մնան երկուքիս
Սրտերուն մէջ պահուած ընդմիշտ անթառամ:

Ու տակաւին քու պատկերը գեղեցիկ
Ու աչքերդ սիրոյ բոյրով գինովցած՝
Դեռ զիս կ'այրեն հմայքովը հպանցիկ՝
Սիրոյ առթած կրակներէն ջերմացած:

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ

Առաջին անգամ կեանքիս ընթացքին,
Սրտիս զարկերը ահեղ տրոփով,
Զգացի ուժը սիրոյս կրակին
Անդիմադրելի յուզիչ հեշտանքով:

Ես եւ սիրուիս գիշերուան կիսուն
Լուռ կը քալէինք անհուն բերկրանքով,
Լուսինը միայն կը հսկէր արթուն
Մեր սիրոյ երթին քաղցր հմայքով:

Անհաւատալի երազ էր կարծես.
Դիտեցի շուրջս վախի սարսուռով,
Քրտնաթոր դողով, սրտով բոցակէզ
Սէրս յայտնեցի սիրոյ համբոյրով:

Գինովցած էի տարփակէզ տենդով,
Սիրտս կը վառէր հրաշէկ կայծով,
Առաջին սէրս բոյրով հոգեթով
Կը յորդէր անսանձ սիրաբորբ կիրքով:

Ա՛լ գտած էի ըղձանքը սրտիս.
Կենարար լոյս մը ծագած էր վրաս,
Անուշ անդորրով պատած էր հոգիս՝
Ուղղութիւն տալով ապագայ կեանքիս:

ՄԱՂԹԱՆՔՆԵՐ ԵՒ ՁՈՆԵՐ

ՄԱՂԹԵՐԳ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԴՊՐԵՎԱՆՔԻՆ

Մենք սաներն ենք Դպրեվանքին Կիլիկեան,
Ուխտած ենք միշտ ծառայելու հայութեան,
Լուսաւորչի սուրբ հաւատքով անսասան
Օրհներգուած՝ մենք կը քալենք անխափան:

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ սրբալոյս
Կրօնական խորհուրդներով զօրացած,
Քաղցրահինչին շարականներ անթեղած՝
Մենք կը քալենք դէպի սրտեր սիրալոյզ:

Երանելի վեհափառներ վեհապանձ
Ոռոգեցին մեր սրտերը աղօթքով,
Որ միշտ քալենք լուսաւորեալ գնացքով՝
Նուաճելու մեր երազը յաղթապանձ:

Կեցցե՛ն յաւիտ հայրապետներ տեսական,
Որոնք բացին փակ դռները այս սուրբ տան,
Որ պատրաստեն առաքեալներ հայկական՝
Քրիստոսի խաչը շալկած անվարան:

ՔԱՅԼԵՐԳ Հ.Մ.Ը.Մ.-ԱԿԱՆ

Հօմենըթմենի արիներ ենք մենք,
Հայրենի սիրով սնած կը շնչենք,
Փարելով քաղցրիկ լեզուին մայրական՝
Ուխտած ենք ապրիլ բարքով հայկական:

Ձոյգ դրօշներով հայոց պետական,
Միացած կու գանք գիրկդ Հայաստան՝
Հաղորդուելու սուրբ Մասիս լեռան,
Վառելով խարոյկ սկառուտական:

Կը քալենք հպարտ ոգիով հայկեան,
Բարձր կը պահենք պատիւն հայութեան,
Մեր կամքը ըրած անմար ատրուշան՝
Կը լուսաւորենք մեր երթի ճամբան:

Մենք հայ արիներ եւ արեւոյշներ,
Հօմենըթմենի խիզախ մարգիկներ՝
Հայրենի շունչով կոփուած սերունդներ,
Հայութեան պարծանք՝ փաղանգ անճնուէր:

ՄԵՆՔ ԵՐԷՑՆԵՐ ՀԱՅ ԿԵԴՐՈՆԻ

Մենք երեցներ Հայ Կեդրոնի,
Կազմած փաղանգ երանելի՝
Գաղափարով նուիրական
Կը ծառայենք ողջ հայութեան:

Մենք երեցներ ենք տարիքով,
Սակայն գործքով, զգացումով,
Տեսիլքներով լուսապայծառ՝
Երիտասարդ կը մնանք յար:

Որպէս պահակ հայ օճախին,
Որպէս պաշտպան հայոց լեզուին,
Աւանդները հայրենական
Մենք կը պահենք միշտ անխափան:

Ժառանգելով ոգին հայկեան՝
Մենք կը քալենք միշտ, անվարան
Դէպի լոյսը արարատեան,
Դէպի շքեղ մեր ապագան:

ՄԱՂԹԵՐԳ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ

Մեսրոպ Մաշտոցի ուղին ժառանգած,
Հայ մշակոյթի առաքեալ դարձած,
Հայերէն լեզուի պահապան արթուն,
Համազգայինի բիրաւոր ողջոյն:

Մենք զինուորեալներ Համազգայինի,
Կը քալենք հպարտ քալուածքով արի,
Մեր սրտերուն մէջ պահած անսասան
Հիմնադիրները այս վեհ միութեան:

Համազգայինի շարքերը կազմած,
Մեսրոպեան ջահը միշտ բարձր բռնած՝
Անխախտ հաւատքով կը քալենք յառաջ
Դէպի բարձունքներ, վեհ, լուսաճաճանջ:

Ուխտած ենք պահել ու տարածել յար
Հայ արուեստներու հմայքը անմար,
Անոնց տաղանդով օծելու համար
Հայ սերունդներու միտքը տենչավառ:

ՄԱՂԹԵՐԳ Հ.Օ.Մ.-Ի ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՃԱՄԲԱՐԻՆ

Մենք աշակերտներ Հ.Օ.Մ.-ի ճամբարին,
Եօթը շաբաթներ սրտով կաթոգին
Կու գանք վայելելու հայ միջավայրին
Բոլորը հայաշունչ եւ մեսրոպածին:

Մենք աշակերտներ Հ.Օ.Մ.-ի ճամբարին,
Կու գանք սորվելու կամքով ջերմագին
Աշակերտական մոր գիտելիքներ
Եւ հայ տոհմային երգեր ու պարեր:

Կը սիրենք քաղցր լեզուն հայկական,
Մեր չքնաղ լեզուն՝ պարծանք հայութեան,
Որ պահենք ընդմիշտ հայկական ոգին՝
Նեցուկ կանգնելով Մայր Հայաստանին:

Կը սիրենք սորվիլ Հայոց Պատմութիւն,
Հայ կրօնական վսեմ կրթութիւն,
Ծանօթանալով մեր նախնիքներուն,
Յաղթանակ կերտած հայ հերոսներուն:

Կը սիրենք մաւե խաղեր մարզական,
Լողալ, պտոյտներ՝ վայրեր տեսարժան,
Գնահատելով Հ.Օ.Մ.-ը կենարար,
Որ կը պահէ յար ճամբարը պայծառ:

ՈՂՁՈ՛ՅՆ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ
ՅԱԿՈԲ ՃԱՆՊԱԶԵԱՆՆԵՐՈՒ
ԱՄՈՒՄՆՈՒԹԵԱՆ
30-ԱՄԵԱԿԻՆ

Յակոբ ճանապազեան, Ժիլիէք Թորիկեան
Հազար ինն հարիւր եօթանասուն իննիւ
Ձիւրար սիրեցիւն սիրով հայկական
Եւ որոշեցիւն ապրիլ միասին:

Հայկական տոհմիկ բարքերով սնած՝
Բազում երազներ իրականացան,
Աստուծոյ կամքով ոգեղինացած՝
Կազմեցիւն բոյն մը բոյրով անթառամ:

*
*
*

Երեսուն տարին եկաւ ու անցաւ
Ձեր ամուսնութեան բախտաւոր օրէն,
Օրեր սիրազեղ ու սիրաթաթաւ,
Խոր իմաստութեամբ եւ սրտբացօրէն:

Ձեր ամուսնական կեանքին ընթացքին
Ձեր ընտանիքը բարգաւաճեցաւ,
Ծնան օրհնաբեր գեղեցիկ Լոռին
Եւ բազմատաղանդ Ռուբէնը պարթեւ:

Սուրբ Լուսաւորչի կանթեղով անմար
Աստուածապարգեւ լոյսով ողորուած,
Ձեր կեանքը դարձաւ ընդմիշտ լուսավառ՝
Լուսաւորելով միտքեր սիգապանծ:
Թաւալումին հետ կեանքի անիւին,
Բարի ոգիով միշտ նուիրուեցաք
Ազգապահպանման մղուած պայքարին՝
Անճնուէր կամքով եւ իղձով անյազ:

Եւ այս խանդաբորբ առիթով պայծառ,
Չեզի կը մաղթենք օրեր խնդագին,
Հոգեպարար կեանք, ըղձանք կենարար,
Որպէսզի հասնիք ձեր վեհ երազին:

Երեսնամեակը ձեր ամուսնութեան
Ի խորոց սրտէ կ'ողջունենք այսօր,
Ապրիք միասին սիրով անսահման՝
Ընդմիշտ փառք տալով մեր երկնաւոր Հօր:

2009

Չախէն աջ՝ Ժիլիէ Ծանպագեան, Գրիգոր եւ Շաքէ Հոթյեաններ
եւ Յակոբ Ծանպագեան, Հոթյեաններու ամուսնութեան
յիսնամեակին առթիւ

ՍԻՐԵԼԻ ԱՐՄԷՆ ՊԱԼԻՈԶԵԱՆԻՆ

(Ծննդեան 80-ամեակին առթիվ)

Ութսուներորդ տարեդարձդ շնորհալուր թող ըլլայ,
Կեանքիդ ուղին բուրումնաւէտ ծաղիկներով լիանայ,
Ապրիս երկար երջանկութեան երանութեամբ յագեցած՝
Ուրախութիւն պատճառելով սիրողներուդ հիացած:

Մեծ Եղեռնէն ետքը ծնած, թշուառութեան մէջ մեծցած,
Ես կը յիշեմ մեր մանկութեան մութ օրերը անիծուած.
Կէս անօթի կը քալէինք փողոցներէն Նոր Գիւղի՝
Անտեսելով ցեխ ու անձրեւ եւ ձմեռը Հալէպի:

Նուիրումով ծառայեցիր Հ.Մ.Ը.Մ. Միութեան,
Որպէս գայլիկ եւ սկաուտ, որպէս անդամ մարզական,
Հասակ առիր եւ կոփեցիր վահագնածին հայու ոգիդ,
Հզօր կամքով պայքարելով՝ հասար ազնիւ երազիդ:

Քու անցուցած տարիները եղան գարնան պէս սիրուն,
Կնոջդ հետ միասնաբար պայքարեցաք միշտ արթուն
Կեանքի դժխեմ տագնապներուն եւ դէպքերուն դառնահամ՝
Ամէնուրեք տրորելով որոգայթներ այլազան:

Մաքրամաքուր հայու սրտով խռովայոյզ ապրեցար,
Ազգին ցաւով, տառապանքով եւ երազով օծուեցար,
Որպէս բարի հաւատացեալ՝ եկեղեցւոյ մօտ եղար
Եւ հաւատքով ծառայեցիր հայրենիքիդ անդադար:

Եղիր հպարտ քու անցեալով եւ ներկայով պատուաբեր,
Քու կատարած բարիքները վկաներ են օրհնաբեր
Բարի սիրտէդ ծնունդ առած ճաճանչներուն բիրաւոր,
Որպէս փարոս լոյս սփռելով շրջապատիդ ամէն օր:

2009

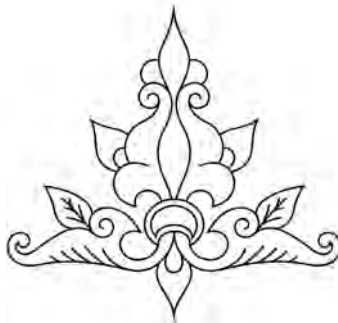
ՍԻՐԵԼԻ՝ ՌՈՒԲԷՆԻՆ ԵՒ ՍԻԼՎԱՅԻՆ

Եկած ենք այսօր հարազատներով,
Բարեկամներով եւ ընկերներով,
Տօնախմբելու ձեր ամուսնութեան
Յորելինական քսանհինգամեան:

Քաղցր յուշերով կը մտաբերենք
Ձեր սուրբ պսակը,– ինչպէ՞ս մոռնանք մենք,–
Քսանհինգամեայ ձեր կեանքը պայծառ
Եւ տեսականը խորքով հրավառ:

Որպէս հօրեղբայր, որպէս կնքահայր,
Ձեր սուրբ պսակին որպէս խաչեղբայր,
Ձեզի կը մաղթենք արեւատութիւն
Եւ ձեր գործերուն միշտ յաջողութիւն:

Մնացէք առողջ՝ մարմնով եւ մտքով,
Աստուծոյ շնորհքով եւ օրհնութիւնով,
Մնացէք կայտառ՝ սիրով երջանիկ,
Վայելելով միշտ կեանք մը բացառիկ:

ԿՆՈՋՍ՝ ՇԱՔԷԻՆ

Սիրելի Շաքէ, իմ կեանքի ընկեր,
Աստուծոյ կողմէ դրկուած պարգեւ,
Որ դառնաս կեանքս տաքցնող արեւ
Քաղցր ջերմութեամբ՝ ցերեկ եւ գիշեր:

Մեր ամուսնութեան առաջին օրէն,
Չեռք-ձեռքի տուած դանդաղ քայլերով
Կազմեցինք բոյն մը հայկական բոյրով՝
Բերուած Սասունի խրոխտ լեռներէն:

Այդ փոքրիկ բոյնը ուռճացաւ շուտով,
Անդրանիկ, Անի զաւակներ ծնան,
Դարձանք ընտանիք նահապետական՝
Ճանապարհ ինկած մեսրոպեան լոյսով:

Յիսուն տարիներ եկան ու անցան
Կեանքի առջուն ելեւէջներով,
Սակայն հոգիէդ բխած աղօթքով
Մեր տունը դարձաւ Սիրոյ Բուրաստան:

Ազգականներով, բարեկամներով
Կը տօնենք ուրախ Ոսկեայ Յորելեան,
Փառք տալով կեանքին մեր ամուսնական՝
Կ'ապրինք Աստուծոյ տուած պարգեւով:

Գրիգոր եւ Շաքէ Հոթոյեաններ՝ ամուսնութեան յիսնամեակին առթիւ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՉԱԻԿԻՍ՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻՆ

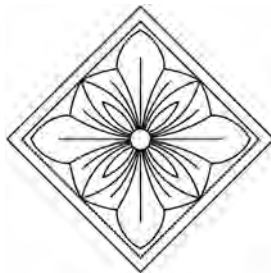
Քու ծննդեան թուականն, Անդրանիկ,
Տարիները եկան անցան ծովի պէս,
Կեանքդ եղաւ բուրումնաւէտ վարդի պէս,
Եւ միշտ եղար ծնողներով երջանիկ:

Արդէն եղար յիսունինը տարեկան,
Եւ միշտ եղար վարքով ազնիւ ու բարի՝
Աստուածային օրհնութիւնով ցանկալի,
Որպէս որդի քաղաքավար ու արի:

Ծննդեանդ տարեդարձը տօնելով՝
Որպէս ծնողք քեզ կը մաղթենք լաւ օրեր,
Առողջութիւն ու երկար կեանք բախտաբեր,
Հայու պայծառ իմաստութեամբ անվրդով:

Մենք բոլորս քեզ կը սիրենք սիրառատ,
Հպարտութեամբ քեզ կը գովենք ամէն օր,
Ընդգծելով ազնիւ ոգիդ փառաւոր,
Որպէս որդի ծնողասէր, անարատ:

Մենք կը ցանկանք ամէն ծնող հայկական
Տեսնեն իրենց զաւակները կրթուած,
Հայու տոհմիկ իմաստութեամբ օժտուած,
Պատիւ բերեն հայ անունին, հայութեան:

ՍԻՐԵԼԻ ԵՒ ԹԱՆԿԱԳԻՆ ԱՂՋԿԱՍՄ՝ ԱՆԻԻՆ

Յիսուն տարեկան եղար, Անի ջան,
Աստուածապարգեւ զաւակ անձնուէր,
Երկու մանչերդ արդէն իսկ մեծցան՝
Պարգեւելով քեզ երջանիկ օրեր:

Մանուկ հասակէդ կը կարդայիր
Գիրքեր հայերէն, պատմական գիրքեր,
Որոնց խորհուրդէն օգուտ քաղեցիր՝
Անվիատութեամբ գիշեր ու ցերեկ:

Հայկական շունչով, մեսրոպեան լոյսով
Ձոյգ զաւակներդ եղան ազգասէր,
Որպէս ազնիւ մայր սրտառուչ խօսքով
Չանոնք մեծցուցիր սրտով անվեհեր:

Դուն որպէս զաւակ խղճով քաղցրահամ,
Բիւրեղեայ սրտով սասունցիական,
Քու ծնողներուդ եղար միշտ պաշտպան՝
Արժանանալով անոնց օրհնութեան:

Մենք՝ որպէս ծնողք, թանկագին Անի,
Յիսունամեակիդ ոսկեայ առիթով
Քեզի կը մաղթենք օրեր գեղանի՝
Հարազատներով եւ ընտանիքով:

ՍԻՐԵԼԻ ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ԹՈՌՆԻԿԻՍ

Սիրելի՛ թոռնիկ, Քրիստափոր ջան,
Արդեն դուն եղար քսան տարեկան,
Թեակոխելով երիտասարդի
Սահմանը գողտրիկ քաջութեամբ արի:

Հիմա որ դարձար խելահաս, խելօք,
Եւ կրնաս զատել ուղիներ, որոնք
Քեզի կը տանին դէպի բարձրունքներ
Ու կրնաս առնել քայլեր պատուաբեր:

Բայց միշտ յիշելով, որ դուն լաւ գիտես
Հայերէն գրել, հայերէն կարդալ,
Եւ պիտի չմոռնաս եւ ջանք պիտ' թափես՝
Հայերէն լեզուով գրել եւ կարդալ:

Այս վեհ առիթով քեզի կը մաղթենք
Երջանիկ օրեր եւ հաճելի կեանք.
Ծրագիրներդ իրականան
Եւ երազներդ միշտ քաղցր մնան:

Այսպէս, սիրելի՛ Քրիստափոր ջան,
Քու տարեդարձիդ օրով դիւթական,
Ընդունիր մեզմէ սիրոյ ողջոյններ
Եւ Աստուածային բոլր օրհնութիւններ:

ԹՈՌՆԻԿԻՄ՝ ՍՏԵՓԱՆ-ԱՐՄԷՆԻՆ

Մեր բոլորին սիրելի առիծասիրտ Ստեփան,
Տարիները շուտ անցան եւ եղար վեց տարեկան,
Խելացութեամբ կը փայլիս, սակայն չար ես անման,
Բայց մենք քեզ միշտ կը սիրենք քաղցր թռռնիկ սիրական:

Տարեդարձդ ծննդեան շնորհատր թող ըլլայ,
Կեանքիդ ուղին օրհնաբեր բախտիդ դուռին մօտենայ,
Դպրոցական օրերդ ընդմիշտ դառնան հեզասահ,
Լուսատրուիս հայ լեզուով, միտքդ լոյսով ծովանայ:

Եղբօրդ հետ ամէն օր պէտք է ըլլաս բարեկամ,
Յարգէք, սիրէք դուք իրար անկեղծութեամբ քաղցրահամ,
Դառնաք նեցուկ իրարու՝ որպէս եղբայր հարազատ,
Ընդմիշտ տուած ձեռք-ձեռքի, ինչպէս Մասիս-Արարատ:

Վեց տարեկան ըլլալով՝ միտքով, մարմնով դուն մեծցար,
Ա՛լ մանկական խաղերով չես զբաղիր անդադար,
Դպրոցական դասերով պիտ' զարգանաս օրէ-օր՝
Ուրախութիւն բերելով մեր բոլորին մեղրածոր:

Անին եւ իր զաւակները՝ Քրիստափոր եւ Ստեփան-Արմէն
Յունիս 2011

ՍԻՐԵԼԻ՝ ԿԱՐՕ ՓԱՇԱՅԵԱՆԻՆ

Վաթսուն տարեկան եղար, ազգապետ,
Կեանքը քեզ տուաւ օրեր քաղցրաւետ,
Անուշիկ տիկին, գեղեցիկ աղջիկ,
Որպէսզի ապրիս ընդմիշտ երջանիկ:

Տիգրանակերտէն եկար դուն Պաղտատ,
Դարձար հայախօս՝ ուշիմ եւ հպարտ,
Ուսումդ առած երկրէն հեռացար
Եւ վերջիվերջոյ Գանատա հասար:

Յեղափոխական ոգին հայկական
Առաջնորդեց քեզ եւ Դաշնակցութեան
Գաղափարներով սնած ու բրձնուած՝
Ղեկավար դարձար բոլորէն սիրուած:

Զինուած ոգիով յեղափոխական՝
Դուն պայքարեցար շունչով վահագնեան,
Հայրս ինքնութեան մարտիկ-պահապան
Եւ արժէքներուն՝ ժառանգ սրբազան:

Ոգին հայկական, վեհ քաջակորով,
Սուրբ Կարապետի վանքի խորհուրդով
Սնած ու մեծած Մշեցի հօրմէդ
Դուն ժառանգելով՝ դարձար ազգապետ:

Եւ կրօնական հաւատքով պայծառ,
Խոր նուիրումով սարկաւազ դարձար,
Անհուն եռանդով լուռ ծառայեցիր
Ս. եկեղեցւոյ՝ հոգով անձանձիր:

Մենք ընտանիքով քեզ շատ կը սիրենք,
Առողջութեանդ համար կ'աղօթենք.
Բարեկամներով կեանքդ վայելես,
Ապրիս անվրդով, փառքով լուսերես:

26 Օգոստոս 2000

ՍԻՐԵԼԻ՝ ՄԱՐԳԱՐ ԵՒ ԷԼԻՉ ՇԱՐԱՊԻԱՆԵԱՆ

Երեսուն տարին անցաւ վարարուն՝
Յիշատակելի օրերով յորդուն,
Ապրեցաք ուրախ՝ սիրով անսահման,
Կազմելով բոյն մը նահապետական:

Շարապիսանեան տան արդար արգասիք՝
Լոյս աշխարհ եկան Յովիկ ու Վազրիկ,
Տարիներ անցան քաղցր ու լեղի,
Էլիզ եւ Մարգար մնացին արի:

Կեանքի խորհուրդը լաւապէս սերտած,
Ձեր շնորհները հայութեամբ օծուած՝
Սիրով բաժնեցիք եւ ընծայեցիք
Հայ լեզուի լոյսով օրերուն գալիք:

Հաւաքուած այսօր ազգականներով,
Բարեկամներով եւ ընկերներով՝
Տօնելու օրը ձեր ամուսնութեան
Եւ տարեդարձը սիրոյ միացման:

Որպէս բարեկամ, սրտով ջերմագին,
Ձեզի կը մաղթենք օրեր մեղրածին,
Ապրիք երջանիկ՝ հարազատներով,
Միայն Աստուծոյ ընդմիշտ փառք տալով:

ՍԻՐԵԼԻ ՌՈՒԲԷՆ ՃԱՆՊԱԶԵԱՆԻՆ

Քու ծննդեան տարեդարձը շնորհաւոր թող ըլլայ,
Կեանքիդ ուղին ըլլայ սահուն՝ աստուածային օրհնանքով:
Լուսապայծառ երազներդ մարմին առնեն կարօտով
Եւ հոչակդ ճաճանչներով դէպի երկինք բարձրանայ:

Մեծնաս, դառնաս քաջակորով հայորդի մը ազգասէր
Եւ չմոռնաս մերոպակերտ քու սուրբ լեզուն մայրական,
Ուր որ երթաս, ուր որ ապրիս՝ վերադառնաս Հայաստան,
Կազդուրուելու արարատեան հրաշքովը կենսաբեր:

Քու անունը ժառանգած ես իշխաններէն Ռուբինեան,
Որոնք եղան հիմնադիրներ արքունիքի կիլիկեան,
Դուն ալ ըլլաս անոնց նման հայրենիքի պահապան,
Քայլդ ըլլայ հայրենաշէն թռիչքներով յաղթական:

Քեզ կ'ողջունենք մենք ընտանեօք մաղթանքներով սրտագին՝
Ծննդեանդ տասնըրկրորդ տարեդարձին առիթով,
Հանդէս գալով վարդանման պերճաբարբառ խօսքերով,
Աղօթելով, որ միշտ ապրիս հպարտանքով ազգային:

ԹԱԹՈՒԼ ՀՈՒՐԵԱՆ

Գրչի փոխարեն շալկած հրացան՝
Պատերազմեցար հերոսի նման,
Սակայն իյնալով կռուին մէջ դաժան՝
Մեկնեցար անդարձ, ո՛վ Թաթուլ Հուրեան:

Գրականութեան բուրաստանին մէջ
Կոկոն մ'էիր դուն բոյրով նայիրեան,
Բայց վարդ չդարձած կարմիր փողփողէջ՝
Մենք ճաշակեցինք բօթ դառնահամ:

Գրեցիր երգեր սիրով մը անյագ,
Անվեհեր շալկած քնարը կեանքին,
Հայրենի քերթող, ինկար նահատակ՝
Գրչի տեղ փարած մահաբոյր զենքին:

Կը սիրէիր դուն կոյս մը գեղանի
Սիրով մը վճիտ, բիւրեղի նման,
Անոր պատկերը սրտիդ մէջ գաղտնի
Պահեցիր ամուր մինչեւ գերեզման:

Կեանքիդ երազը հազիւ շօշափած,
Ընպած նեկտարէն անոր խօլաբար,
Բազում իղձերուդ մարմին չտուած՝
Երազի նման երկար ու անցար:

Օր մը գարունի սիրուն ու պայծառ,
Պատերազմի մէջ աշխարհասասան,
Զոհուեցար հպարտ, ինկար քաջաբար,
Հայրենի քերթող, ո՛վ Թաթուլ Հուրեան:

ՄԻՍԱԶ ՍԵՃԱՐԵՆՑ

Ի՜նչ արբեցութեամբ աչքերն հոգիիս
Պատկերներու գորշ ամպերու խորէն
Կը զատորոշեն դէմքդ, ու ինքզինքս
Կը գտնեմ գերուած աչքերուդ հուրէն:

Ի՜նչ արբեցութեամբ մագնիս մը ուժգին
Կը միաձուլէ հոգիս հոգիիդ,
Ու կը յամենայ ցոլքդ երկնային
Զգացումներուս վրայ անքթիք:

Ի՜նչ արբեցութեամբ գրեցիր տաղեր
Մեսրոպեան քաղցրիկ լեզուով մը պայծառ,
Ու բառերուդ մէջ վառելով ջահեր՝
Լուսաւորեցիր օրերս խաւար:

Ի՜նչ արբեցութեամբ ճանչցայ քու հոգին
Թախսիծով ծնած տողերուդ մէջէն,
Հոն կը ճաճանչեն ապրումներ անծին,
Անհաս երազներ՝ անցաւոր կեանքէն:

Ի՜նչ արբեցութեամբ տաղերդ անոյշ
Խոր զգացումներ կը բուրեն անեղծ,
Սէր կը սփռուի քնարէդ քնքուշ,
Դո՛ւն, չքնաղ երգիչ, Միսաք Մեծարենց:

ՍԻՐԵԼԻ ԳԱԼՈՒՍՏ ՊԱՊԵԱՆԻՆ

Սիրելի՛ Գալուստ, ընկեր սրտագին,
Ծանօթութիւնդ եղաւ սիրալիր,
Երբ նոյն շէնքին մէջ հարեւան էիր՝
Ամուրի կեանքով, տխուր, առանձին:

Օր մըն ալ գացիր ծննդավայրը՝
Պէյրութ, Լիբանան, եւ ամուսնացար,
Յասմիկ անունով օրիորդ մը գտար,
Սիրահարուեցար եւ պսակուեցար:

Նոյն շէնքին մէջ մօտ հարեւանութեամբ
Ապրեցար երկար, բարեկամութեամբ,
Եւ հայր կոչուեցար սիրուն Սարիկին
Ու տեսքով կայտառ քաղցր Վարագին:

Ընտանիքովըդ հայաբոյր կեանքով
Ապրեցար ուրախ, ոգեղէն սիրով՝
Ձեր զաւակներով, դրացիներով,
Երջանիկ էիք Հոթոյեաններով:

Աւագ եղբայրդ՝ արքեպիսկոպոս,
Յաճախ կ'այցելէր կարօտցած սրտով՝
Մեզի բերելով կրօնական լոյս,
Մեզ ողորդելով ոգեշունչ յոյսով:

Բայց այդ օրերէն անցան տարիներ,
Պայծառ օրերը մեզմէ հեռացան,
Սիրելի՛ Գալուստ, յոգնաբեկ ընկեր,
Քեզ կորսնցուցինք ցաւով տարածամ:

Օգոստոս 2017

ՄԱՂԹԱՆՔ՝
ԱՐԺ. ՏԵՐ ԱՐՄԷՆ ԱՒԱԳ ՔՀՆՅ.
ԻՇԽԱՆԵԱՆԻՆ

(Հիւանդութենէ ապաքինման առթիւ)

Անցած ըլլան Տէր Հայրին
Հիւանդութեան օրերը,
Նման ցաւեր տխրագին
Ալ չտեսնէք վշտագին:

Քաջակորով երեցկին,
Տէր Հօր հսկող հրեշտակ,
Կը խնամես անձկագին՝
Աղօթելով սրտագին:

Ինքնաշարժը վարելով՝
Յաճախ կու գաք Թորոնթօ,
Ուրախութիւն բերելով
Ձեր գոյութեամբ խնկաբոյր:

Ձեզի համար կ'աղօթենք՝
Մնաք առողջ, կորովով,
Քաջակորով գնացքով,
Որ ձեզ մեր մէջ միշտ տեսնենք:

Ապրեցէք միշտ կաթոգին,
Յարգանքով եւ մտերիմ,
Վատ օրեր անձկագին
Դառնան ընդմիշտ սրտագին:

Ձեզ կը մաղթենք ճանապարհ
Եւ վերադարձ դէպի տուն,
Տէրը ձեզի պահապան,
Տէր եւ տիկին Իշխանեան:

ԶԱՐԵՀ ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՐՔ. ԱԶՆԱԽՈՐԵԱՆԻՆ

Հայ Եկեղեցւոյ անձնուէր ծառայ, նուիրեալ իշխան,
Աստուածային սուրբ շնորհքով օծուած Զարեհ Սրբազան,
Սրտանց կը ցաւինք քու անակնկալ մեկնումիդ համար,
Ո՛վ մաքրամաքուր հոգեւոր կեանքի փարոս լուսավառ:

Դուն նուիրումով ծառայեցիր յար կամքով անասաւ
Հայ Եկեղեցւոյ մշակութային ծով ժառանգութեան,
Մեր նոր սերունդը մօտեցնելով մեր արմատներուն
Եւ լոյս սփռելով մութին մէջ քալող կորստեալներուն:

Որպէս ժառանգորդ թարգմանիչներուն հինգերորդ դարի,
Դուն թարգմանեցիր Աստուածաշունչը աշխարհաբարի,
Հայ երաժշտութեան հնամեայ հանքէն լոյս աշխարհ բերիր
Հոգեւոր երգեր, սուրբ շարականներ, տաղեր սիրալիր:

Տանջուած սրտով, բայց խաղաղութեամբ մեզմէ հեռացար,
Մնաք բարովի, ողջագուրուելու առիթ չգտար,
Պայծառ աչքերդ մթագնած լոյսով իսպառ գոցուեցաւ,
Աստուծոյ շունչով պատգամներ տալու հեքդ վերջ գտաւ:

Կեանքդ նուիրած բիր տեսիլքներդ կիսատ մնացին,
Ծրագիրներդ, աստուածահաճոյ ու երազային,
Ծաղկեփունջ դարձած՝ թօշնեցան յանկարծ հովերէն վայրագ,
Յօրինուած տաղեր մնացին տխուր եւ անարձագանգ:

Յիսուսի խօսքին ընդառաջելով որպէս յոգնած անձ,
Գացիր հանգչելու երկրաւոր կեանքին հրաժէշտ տուած՝
Առանց տեսնելու վեհ արշալոյսը կեանքիդ ու գործիդ
Եւ լոյս չտեսած յօրինումներուդ կշռոյթը վճիտ:

Բայց մենք վստահ ենք, որ գործդ անմահ անպայմանօրէն
Կը շարունակուի Կիլիկեան Ուխտի միաբաններէն
Եւ քու անունը կը մնայ ընդմիշտ որպէս ռահվիրայ,
Հայ Եկեղեցւոյ եւ երաժշտութեան նուիրեալ ծառայ:

ՔԱՋ ՀՈՎԻԻԸ

Հայ Եկեղեցւոյ անճնուէր ծառայ,
Պայծառ հոգիով հոգեւորական,
Հովիւ մշտաբթուն, սրտով բիրեղեայ,
Գերապատիւ Տէր Շահէ Փանոսեան:

Հաւատքով զինուած դուն ճամբայ ելար՝
Լուսաւորելու հոգիներ մթին
Սուրբ մկրտութեան խորհուրդով անմար,
Պայծառացուցիր Հայ Եկեղեցին:

Անճնական կեանքով, զոհաբերութեամբ,
Որպէս քաջ հովիւ աշխատանք տարիր
Եւ քսանամեայ լուռ ծառայութեամբ
Այս ցուրտ ափերուն ջերմութիւն բերիր:

Հիմա կը մեկնիս դէպի նոր աշխարհ՝
Շալկած մեծ վաստակ հոգեւորական,
Օրհնուած քայլերով կերտելու համար
Ամրակոյտ բերդեր եկեղեցական:

Ի պատիւ քեզի ողջերթներէ վերջ,
Ճամբադ բացուեցաւ դէպի Մայրավանք,
Միտքդ չարչարող մտածումներ գէջ
Մեզի կը տանին անկրկնելի կեանք:

Սրտիդ մէջ յուզում՝ անցեալէն եկող,
Պատկերներ յուզիչ կը տողանցեն յար,
Թորոնթոյի մէջ ութ տարուան շէնշող
Կեանքդ ու գործդ կը մնայ միշտ վառ:

Մենք ալ մեր կարգին սրտով կաթոգին
Քեզ ճամբու դրինք տամուկ աչքերով,
Մաղթելով քեզի օրհներգ երկնային,
Հեզասահ ճամբայ, եռանդ ու կորով:

2003

ՔԱՌԱՍՈՒՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ
ՅՈՒԵԼԵԱՐԻՆ՝
ԳԵՐՇ. ՏԷՐ ԽԱԺԱԿ ՍՐԲ. ԱՐՔ.
ՅԱԿՈԲԵԱՆԻՆ

Հագար ողջո՞յն արեաշող ու տեսական,
Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ որպէս իշխան
Քառասունհինգ տարիներու ծառայութեան,
Կ'ուղղենք Ձեզի, Գերաշնորհ Խաժակ Յակոբեան:

Գարեվանքէն շրջանաւարտ զուլալ ուխտով
Գործուղութեաց Ծառայելու ժողովուրդին,
Կրօնական եւ հովուական խոր տեսիլքով
Եղար զինուոր հանապազօր հայ հաւատքին:

Քարոզներով, պատգամներով ու գրիչով,
Քրիստոսի Աստուածային հզօր կամքով,
Լուսաւորչեան պայծառ լոյսով ու հաւատքով՝
Զօրացուցիր ժողովուրդին սիրտերը սիրով:

Որպէս առաջնորդ՝ խրոխտ կամքով եւ հայեացքով,
Գանատական հայոց թեմը քու տեսիլքով,
Չեռնարկեցիր կրօնաբոյր շինութիւններ,
Մշակոյթի եւ հայ լեզուի ամուր բերդեր:

Աստուածածին եկեղեցին առհաւական
Քեզի եղաւ լուսաւորչեան շքանշան,
Քու ճիգերով մարմին առին կրօնական,
Տաճարը սուրբ գմբէթներով նուիրական:

* * *

Այս պատմական վեհ առիթով ներանձնական,
Քեզի կը մաղթենք առողջութիւն եւ երկար կեանք,
Որ ծառայես Եկեղեցւոյն Հայաստանեայց,
Մինչեւ հասնիս աստուածային երանութեան:

17 Մայիս 2013

ՉՕՆ՝ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՌԱԶՄԻԿ ԴԱԽՈՅԵԱՆԻՆ

Ողջո՛ւն արեւիդ, ողջո՛ւն քու կեանքին,
Ռազմիկ Դաւոյեան,
Շքեղ քանքարով քերթող լուսածին՝
Ազգին մեսրոպեան:

Ծնունդով բարի, գալուստով արի՝
Նուէր հայութեան,
Ողջո՛ւն քեզ ծնող գիւղին Մեծ Պարնի
Եւ Դաւոյեան տան:

Հայ մշակոյթի միտռնով օծուած
Մշակ մեղուաջան,
Ողջո՛ւն հայաշունչ ձայնիդ օրհնուած՝
Զրվե՛ժ նայիրեան:

Ողջո՛ւն վաստակիդ, տոհմաշունչ տենդով՝
Երգերուդ պայծառ,
Հայ հոգին պեղող բոսոր երանգով՝
Գրչիդ ոսկետառ:

Հայ ինքնութեան հրեղէն բահով
Զինուած սերմնացան,
Ցանած սերմերդ արդար պայքարով
Ատոք հասկ դարձան:

Քու տարեդարձդ, Հայ Դատի ռազմիկ,
Կը տօնենք այսօր,
Բարեկամներով անկեղծ, մտերմիկ,
Հարազատ ու խոր:

Երկար կեանք քեզի կը մաղթենք միայն
Ի խորոց սրտի,
Գրիչդ դալար մնայ յաւիտեան
Բերքերով յութի:

ՍԻՐԵԼԻ ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԵՃԵԱՆԻՆ

Մեսրոպ Մաշտոցի աւիշով սնուած՝
Դուն հանճարածին ժառանգ մեսրոպեան,
Սուրբէն փոխանցուած օրհնութեամբ զինուած՝
Ռոջո՛յն արեւիդ, Ռոպէր Հատտեճեան:

Հայոց մեծասքանչ լեզուին ծառայող՝
Անխոնջ ուսուցիչ Սահակ-մեսրոպեան,
Անխախտ հաւատքով, գրչով առինքնող՝
Հայ լեզուի պահակ, Ռոպէր Հատտեճեան:

Ի վերուստ օժտուած խելքով իմաստուն՝
Հայ ժողովուրդի զաւակ խոհական,
Հպարտ ենք քեզմով, մեսրոպահնչիւն
Կեանքովդ վսեմ, Ռոպէր Հատտեճեան:

Հայ թերթի, գիրքի, գրականութեան
Անձնուէր մշակ, աղբիւր անխափան,
Հայակերտումի շունչով նայիրեան
Կը քալես ընդմիշտ, Ռոպէր Հատտեճեան:

Մեր քաղցր լեզուով, «Մարմարա» թերթով,
Յուշատետրերուդ շարքով պատմական,
Ազգային ոգին աննկուն կամքով
Արթուն կը պահես, Ռոպէր Հատտեճեան:

Աստուածապարգէս տաղանդով ծնած
Մանուկ հասակէն՝ հայոց դպրութեան,
Թարգմանչաց ուխտով ոգեղինացած՝
Մշտավառ կանթեղ, Ռոպէր Հատտեճեան:

Իմ տկար գրչով, խօսքով սրտագին
Կը գովերգեմ քեզ ու կը հիանամ
Վաստակին բուրեան՝ չքնաղ ու անգին,
Հայ գիրի վարպետ, Ռոպեր Հատտեճեան:

Այժմ կ'աղօթենք, որ կեանքդ ըլլայ
Առողջ ու երկար, բոյրով դիւբական,
Ազգաշէն միտքդ միշտ պայծառ մնայ,
Պանծալի գրող, Ռոպեր Հատտեճեան:

25 Ապրիլ 2012

«Մարմարա»-ի խմբագիր Ռոպեր Հատտեճեանի հետ՝
Հայ Գրողներու Միութեան համագումարին, Երևան

ՅԻՄՆԱՄԵԱՅ ՅՈՔԵԼԵԱՆԴ
ՇՆՈՐՀԱԽՈՐ՝ ԳԵՐՅԱՐԳԵԼԻ
ՀԱՅՐ ԵՂԻԱ Ծ. ՎՐԴ.
ԳԻՐԷՋԵԱՆ

Հազար ողջո՛յն յոբելեարին,
Եկեղեցոյ ծառայողին,
Յիսունամեայ իր վաստակին՝
Մեր սիրելի Հայր Եղիային:

* *

Ո՛վ վարդապետ ազնուածին,
Աստուածային օրհնութիւնով,
Կրանիթեայ հզօր կամքով
Եղար հովիւ հայոց հօտին:

Յիսուն տարի կեանքդ եղաւ
Քրիստոնեայ կեանքով ապրում,
Խոնարհ ու հեզ, սիրով անհուն՝
Քաղցրահնչիւն խօսքով անբաւ:

Քարոզներդ, որպէս փարոս,
Լոյս սփռեցին ուղեկորոյս
Ու անհաւատ անհատներուն՝
Պատգամներով գեր-իմաստուն:

Որպէս հովիւ ու հիմնադիր,
Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ
Եկեղեցին շինել տուիր՝
Կաթողիկէ եւ գրաւիչ:

* *

Այս առիթով՝ որպէս մաղթանք.—
Ապրիս առողջ, ապրիս երկար,
Երջանկութեամբ ու խանդավառ.
Մենք ալ քեզմով ուրախանանք,
Սինչեւ հասնիս խոր ծերութեան:

ՁՕՆ՝ ԷԴԻԿ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆԻՆ

Անուն մը պայծառ՝ Էդիկ Յովսէփեան,
Ուռիի նման համեստ ու խոնարհ,
Սակայն պտղատու՝ բոյրով նայիրեան,
Բազմերանգ խորքով ոգեբարբառ ծառ:

Նահապետական Յովսէփեան տոհմէն
Ժառանգած հուրը հայ մշակոյթի
Ծլարձակուեցաւ մանուկ հոգիէն՝
Նուիրում եւ ուխտ, որպէս հայորդի:

Բնատուր տաղանդ, շնորհ երկնային,
Ուռնացած լոյսով՝ հայ երգի համար,
Դարձաւ խմբավար երգչախմբային՝
Հայ երգի ջահը միշտ պահելով վառ:

Որպէս ուսուցիչ կրթեց սերունդներ,
Ներարկեց անոնց աիշ հայկական,
Տեսլաշաւիղով քալեց աներեր,
Բերքով օրհնաբեր, վարքով խոհական:

Երաժշտութեան մեր անդաստանին մէջ,
Քառասունամեայ վաստակով բեղուն
Կը փայլի այսօր ճաճանչով անշէջ՝
Լուսաւորելով ամէն հայու տուն:

ՁՕՆ՝
ԳԵՐԱՊԱՏԻԻ
ՏԷՐ ՄԵՂՐԻԿ Ծ. ՎՐԴ.
ԲԱՐԻՔԵԱՆԻՆ

(Եպիսկոպոս ձեռնադրութեան եւ օծման առթիւ)

Հայ կրօնական երկնականարին
Նոր աստղ մը փայլուն ծագեցաւ այսօր,
Եպիսկոպոս մը՝ Մեղրիկ Բարիքեան,
Մեղրի պէս քաղցր՝ հովիւ ընդոծին:

Սրտանց կ'ողջունենք օծումդ արդար,
Գերաշնորհ Տէր Մեղրիկ Սրբազան,
Քսանըհինգ տարի անձնագոհութեամբ
Ծառայելով՝ եպիսկոպոս դարձար:

Որպէս փոխանորդ առաջնորդական,
Աստուածապարգեւ ջինջ իմաստութեամբ
Նոր ուղի բացիր հոգեւորական՝
Վարելով թեմը սիրով անսահման:

Բարոյական վեհ օրինակներով,
Կրօնական ջերմ մօտեցումներով
Լուսաւորեցիր հայ մանուկներու
Եւ տարեցներու սիրտերը յոյսով:

Եկեղեցական շարականներով,
Սաղմոսներով եւ աղօթքներով ու
Աստուածային սուրբ օրհնութիւններով
Կեանքդ դարձուցիր կանթեղ մշտավառ:

Հոգեհարազատ ընթերցումներով,
Առակներով ու Յիսուսի կեանքով
Լուսաւորելով հայ ուխտաւորներ՝
Միշտ աղօթելով փրկեցիր կեանքեր:

Որպէս երաժիշտ, որպէս խմբավար,
Երգչախմբային խումբեր կազմեցիր,

Ազգային տօներ՝ Ծնունդ, Սուրբ Զատիկ,
Յիշատակուեցան համազգայնաբար:

Որպէս հովիւ ու մտաւորական,
Բանաստեղծ, գրող, հրատարակիչ,
Լոյս տեսան գիրքեր վերլուծական եւ
Պաշտօնաթերթեր եկեղեցական:

Որպէս շինարար հոգեւոր հովիւ,
Միրուած, յարգուած բարերարներէն,
Սուրբ Աստուածածին մեր եկեղեցին
Հայկական ոճով պայծառացուցին:

* * *

Այս պատմական եւ ուրախ առիթով,
Մեղրիկ Սրբազան, երախտապարտի
Իմ որդիական ջերմ յարգանքներով
Եւ անհուն սիրով քեզի կը մատթեմ
Առողջութիւն եւ արեւշատութիւն
Եւ աստուածային սէր ու օրհնութիւն,
Որ հայու շունչով ու սուրբ հաւատքով
Ընդմիշտ զօրանանք, բոցակէզ սիրով
Հայ լեզուն իշխէ մեր ազգի կեանքին,
Ապրինք Յիսուսի փառքով լուսածին:

27 Ապրիլ 2014

ՁՕՆ՝ ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻՆ

Սայաթ-Նովա, սիրով օծուն տաղասաց,
Աշուղական երգի վարպետ, սիրոյ գանձ,
Եռալեզու երգերովդ սիրավատ
Դուն գերեցիր բազում սրտեր տանջահար:

Գոգալներու կուռքը դարձար տարփակեզ,
Սակայն մէկուն դուն սիրեցիր աղեկեզ,
Տուիր անոր սիրտդ, հոգիդ տենչավառ,
Բայց ի՞նչ օգուտ, առանց սիրոյ ապրեցար:

Սիրոյդ այրող բոցին որպէս բալասան՝
Սէր յայտնեցիր քու սիրածիդ հայազարմ,
Սրտիդ խորքէն բխած տխուր տաղերով
Յաճախ լացիր՝ սիրոյ արցունք թափելով:

Դուն մեր փառքն ես, Սայաթ-Նովա անմման,
Արքունական մէջլիսներու զարդ ու համ,
Աշուղական քու երգերով խոհական
Պիտի ապրիս հայ ազգին պէս յաւիտեան:

ՉՕՆ՝ ԴՈԿՏ. ՀՐԱՆԴ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻՆ
(ԾՆՆԴԵԱՆ 80 ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԵԱՆ
65-ԱՄԵԱԿՆԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻԻ)

Սրտագին ողջոյն, ընկեր թանկագին,
Մշակութային գործունէութեանդ
Բեղուն վաթսունհինգ եւ ծննդեանդ
Յոբելիական ութսունամեակին:

Սրտագին ընկեր գաղափարական,
Անխոնջ գրչեղբայր գրականութեան,
Նուիրեալ գործիչ միութեանական,
Հայ մշակոյթի ծառայ անխափան:

Ներհուն բանաստեղծ եւ թատերագիր,
Նաեւ դերասան ոգեշունչ, բեղուն,
Տաղանդիղ փառքով պանծալի, յորդուն՝
Կեանքիդ իմաստը ամբողջացուցիր:

Ես կը խոնարհիմ կեանքիդ անճնուէր,
Հայերէն լեզուին եւ մշակոյթին
Գիտակից կեանքով, հաւատքով խորին
Միշտ ծառայեցիր կամքով անվեհեր:

Ինչպէ՞ս գովերգեմ եւ գնահատեմ,
Գրիչով տկար ես փառաբանեմ
Ութսունամեակը պանծալի կեանքիդ,
Վաթսունհինգ տարին գրական հունձքիդ:

Քեզի կը մաղթեմ հայաշունչ օրեր՝
Դառնալու ընդմիշտ կանթեղ լուսատու
Հայ մշակոյթին եւ հոսող աղբիւր՝
Գրական այգին միշտ ոռոգելու,
Յարգելի ընկեր Հրանդ Մարգարեան:

21 Յուլիս 2019

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

– ՓՈԽԱՆ ՅԱՌԱՋԱԲԱՆԻ	7
 ● ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ-ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ	
– ՀԱՅԱՍՏԱՆ	13
– ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ	14
– ԵՐԵՒԱՆԻՆ	16
– ԻՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆ	17
– ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՇԽԱՐՀ	18
– ԱԶԱՏԱՏԵՆՉ ԻՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆ	19
– ՂԱՐԱԲԱՂԸ ԿԸ ԿԱՆՉԷ	20
– ՀԱՅՐԻԿԻՆ ՊԱՏԳԱՍԸ	21
– ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ	22
– ՁԱՅՆ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ	23
– ԱԶԱՏ-ԱՆԿԱԽ ՂԱՐԱԲԱՂ	24
– ՊԵՏԻԿ ԻՆՃԷԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ	25
– ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿ	26
– ԼԻԶՊՈՆ ԶՈՀՈՒԱԾ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒՆ	28
– ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ	29
– ՍԱՍՈՒՆԱԿԱՆ	30
– ՏԱՐՕՆ ԱՇԽԱՐՀ...	35
– ՈՂՋՈ՛ՅՆ, ՀԱՅՐԵՆԻՔ	38
– ՀԱՄԵՐԱՇՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՐԺԷՔԸ ԵՒ ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ	40
– ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՈՒԺՈՎ ՊԻՏԻ ՅԱՂԹԵՆՔ	42
– ԴԱՇՆԱԿՅՈՒԹԻՒՆ	44

– ՓԱՂՈՔ ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ	46
– ՏԱՐՓՈՂԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ	48
– ՄԱՅԻՍԻ ՕՐ ՄԸ՝ ՊԱՅԾԱՌ ՈՒ ՉՔՆԱՂ	49
– ՋՕՐԱՎԱՐ ԱՆԴՐԱՆԻԿ	52
– ԳԷՈՐԳ ՉԱԽՈՒՇ	54
– ԱՐՄԱՏՆԵՐՍ ՀՕՐԵՆԱԿԱՆ	56
– ԳԱԼԷ ՍՊԱՂԱՆՑԻ	57
– ՋՕՐ. ԴՐՕ ԿԱՆԱՅԵԱՆ	59
– ՀԱՅ ՖԵՏԱՅԻՆԵՐ	61
– ԹԱԹՈՒԼ ԿՐՊԷԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ	64
– ՀՈՂ...	66
– ԿԱՐՕՏ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ	68

● ԵՂԵՌՆԻ ՀԵՏՔԵՐՈՎ ԵՒ ՊԱՏԳԱՄ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

– ԱՊՐԻԼ 24	71
– ՋՐՈՅՑ՝ ԵՓՐԱՏԻՆ ՀԵՏ...	73
– ՊԱՇՏԵԼԻ ՍՕՐՍ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ	77
– ԿԱՐՕՏ ՄԱՅՐԱԿԱՆ	84
– ՑԱՍՈՒՄ	85
– ԵՂԵՌՆԻ ՅՈՒՇԱՐՉԱՆԸ	87
– ՊԱՏԳԱՄ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ	88
– ՔԱՌԵԱԿՆԵՐ	89
– ԿՈՉ՝ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ	91
– ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒՆ	92

● ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՒ ԿՐՕՆԱԿԱՆ

– ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑ	95
– ՀԱՅՈՑ ԼԵՁՈՒ	97
– ՀԱՅ ԴՊՐՈՑԻՆ	98
– ՍՈՒՐԲ ԿՈՄԻՏԱՍ	99
– ՍՈՒՐԲ ԽԱՉԻ ՃԱՄԲՈՎ	100
– ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ	102
– ԾՆՈՒՆԴԻ ԳԻՇԵՐ	104

– ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ	
ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ	105
– ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻ	107
– ՍՈՒՐԲ ԷՋՍԻԱԾԻՆ	108
– ԵՍ ԿԸ ՀԱՒԱՏԱՄ...	109

● **ՍՐՏԱՅՈՅՁ ԽՈԿՈՒՄՆԵՐ**

– ԽՈԿՈՒՄ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ՍԵՄԻՆ	113
– ԿԱՐՕՏ ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆ	114
– ԻՄ ՁԻՆԱԿԻՑ ԸՆԿԵՐՆԵՐ	115
– ՍՈՒՐԻԱՅԻՆ	116
– ՀԱԼԷՊ ՍԻՐԱՍՈՒՆ	117

● **ՍԻՐԱՅԻՆ ԽՈՌՎՔՆԵՐ**

– ՄԵՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՁ	121
– ԻՆՉՈ՞Ւ ՀԱՍԱՐ, ՍԻՐԵԼԻՍ	122
– ՔԵՁ ՏԵՄՆԵԼՈՎ	123
– ՍԻՐՈՒՆ ԱՂՁԻԿ	124
– ԱՆԿԵՂԾ ՄԷՐ	125
– ՉԳԻՏՑԱՅ ԵՐԲԵԸ...	126
– ԱՀԱ ՍԻՐՏ ՍԸ	127
– ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ	128
– ԱԼ ԿԸ ԲԱԻԷ	129
– ՅՈՒՍԱԼՔՈՒՄ	130
– ԱՆԿԵՂԾՈՒԹԵԱՄԲ ՍԻՐԵՑԻ	131
– ՈՐՈՆՈՒՄ	132
– ԿԱՐՕՏ	133
– ԴԵՌ ԿԸ ՍԻՐԵ՞Ս ՁԻՍ	134
– ՍԻՐԱԾԻՍ	135
– ԱՆՈՒՇ ՀՈՎԻԿ	136
– ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆ	137
– ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ	138
– ԱՂԵՐՍԱՆՔ	138

– ՀԱՒԱՏԱՄ ԻՆՁ...	139
– ՔՆՔՈՅՇ ԱՂՋԻԿ	139
– ՏԵՍԻԼՔ	140
– ԱՐԴԵՕՔ ԳԻՏԵ՞Ս	141
– ԳՈՂՏՐԻԿ ԵՐԱԶ	141
– ՓԱԽՈՒՄՏ	142
– ՅԻՇԷ՝ ԶԻՍ...	142
– ԻՆՉՈ՞Ւ ԻՆՉՍԷ ՆԵՂՈՒԵՑԱՐ	143
– ԿԸ ՍԻՐԷ՞Ր ԶԻՍ	144
– ԳԻՇԵ՛Ր...	145
– ՍԻՐԵՑԻ ՔԵԶ	145
– ԽՈՐ ԿԱՐՕՏ	146
– ԹԱԽԻԾՍ ԽՈՐ Է	147
– ՀՈԳԻՍ ՏԽՈՒՐ Է	147
– ԳԻՇԵՐ ՄԸ ՉՄՐԱՆ	148
– ՇՈՒՇԱՆԱՔՈՅՐ ԳԵՂԵՑԿՈՒՀԻՍ	148
– ԵՐԱԶՆԵՐՈՒՄ ԹԱԳՈՒՀԻՆ	149
– ՍԻՐՈՂ ՄԸ ՉՈՒՆԻՄ	149
– Ի՞ՆՉ ԸՆԵՄ	150
– ԱՆՑԵԱԼՍ ՏԽՈՒՐ	151
– ԵՐԱԶ ԷՐ...	152
– ԿԸ ՍԻՐԵՄ ՔԵԶ	152
– ԵՐՔ ՉԱՅՆԴ ԼՍԵՑԻ	153
– ԴԱՐԴՈՏ ՍԻՐՏՍ	154
– ԵՍ ՊԻՏԻ ԱՊՐԵՄ	154
– ԻՄ ՍԻՐԱՍՈՒՆ	155
– ՑԱԽՍ ՍՐՏԱԿԷԶ	156
– Կ՛ՈՒՉԷԻ ԳԻՏՆԱՍ	157
– ՃՇՄԱՐԻՏ ՍԷՐԸ	158
– ԴՈՒՆ ՀԵՌԱՑԱ՛Ր...	159
– ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՐ...	160
– ԽՈՐՀՐԴԱՌՈՐ ԱԶՔԵՐՈՒԴ	161
– ՔԵԶ ՀՐԵՇՏԱԿ ԿԱՐԾԵՑԻ	161
– ԲՈՅՐՆ ԱՅՍ ՍԻՐԱԹՈՎ	162
– ԱՅՍ ԻՐԻԿՈՒՆ	162

– ԱՌԱՋԻՆ ՍԷՐ	163
– ԵՐԱՉ ՏԵՍԱՅ	164
– ԵՐԲ ԿԸ ՀՆՉԵՄ ՔՈՒ ԱՆՈՒՆԸ	165
– ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ	166

● ՄԱՂԹԱՆՔՆԵՐ ԵՒ ՉՕՆԵՐ

– ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ	169
– ՄԱՂԹԵՐԳ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԴՊՐԵՎԱՆՔԻՆ	170
– ՔԱՅԼԵՐԳ Հ.Մ.Ը.Մ.-ԱԿԱՆ	171
– ՄԵՆՔ ԵՐԷՅՆԵՐ ՀԱՅ ԿԵԴՐՈՆԻ	172
– ՄԱՂԹԵՐԳ ՀԱՍԱԶԳԱՅԻՆԻ	173
– ՄԱՂԹԵՐԳ Հ.Օ.Մ.-Ի ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՃԱՄԲԱՐԻՆ	174
– ՈՂՋՈ՛ՅՆ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՅԱԿՈԲ ՃԱՆՊԱԶԵԱՆՆԵՐՈՒ ԱՍՈՒՄՆՈՒԹԵԱՆ 30-ԱՄԵԱԿԻՆ	175
– ՍԻՐԵԼԻ ԱՐՄԷՆ ՊԱԼԻՈՉԵԱՆԻՆ	177
– ՍԻՐԵԼԻ՝ ՌՈՒԲԷՆԻՆ ԵՒ ՍԻԼՎԱՅԻՆ	178
– ԿՆՈՋՄ՝ ՇԱՔԷԻՆ	179
– ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՋԱԿԻՄ՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻՆ	180
– ՍԻՐԵԼԻ ԵՒ ԹԱՆԿԱԳԻՆ ԱՂՋԿԱՄ՝ ԱՆԻԻՆ	181
– ՍԻՐԵԼԻ ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ԹՈՌՆԻԿԻՄ	182
– ԹՈՌՆԻԿԻՄ՝ ՍՏԵՓԱՆ-ԱՐՄԷՆԻՆ	183
– ՍԻՐԵԼԻ ԿԱՐՕ ՓԱՇԱՅԵԱՆԻՆ	184
– ՍԻՐԵԼԻ՝ ՄԱՐԳԱՐ ԵՒ ԷԼԻՉ ՇԱՐԱՊԵԱՆԵԱՆ	185
– ՍԻՐԵԼԻ ՌՈՒԲԷՆ ՃԱՆՊԱԶԵԱՆԻՆ	186
– ԹԱԹՈՒԼ ՀՈՒՐԵԱՆ	187
– ՄԻՍԱՔ ՍԵՃԱՐԵՆՅ	188
– ՍԻՐԵԼԻ ԳԱԼՈՒՍ ՊԱՊԵԱՆԻՆ	189
– ՄԱՂԹԱՆՔ՝ ԱՐԺ. ՏԷՐ ԱՐՄԷՆ ԱՌԱԳ ՔՀՆՅ. ԻՇԱԽԱՆԵԱՆԻՆ	190
– ՋԱՐԵՀ ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՐՔ. ԱԶՆԱՌՐԵԱՆԻՆ	191
– ՔԱՉ ՀՈՎԻԴ	192
– ՔԱՌԱՍՈՒՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՐԻՆ՝ ԳԵՐՇ. ՏԷՐ ԽԱԺԱԿ ՍՐԲ. ԱՐՔ. ՅԱԿՈԲԵԱՆԻՆ	193

– ՁՕՆ՝ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՌԱԶՄԻԿ ԴԱԽՈՅԵԱՆԻՆ	194
– ՍԻՐԵԼԻ ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆԻՆ	195
– ՅԻՄՆԱՍԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԴ ՇՆՈՐՀԱԽՈՐ՝ ԳԵՐՅԱՐԳԵԼԻ ՀԱՅՐ ԵՂԻԱ Ծ. ՎՐԴ. ԳԻՐԷԶԵԱՆ	197
– ՁՕՆ՝ ԷԴԻԿ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆԻՆ	198
– ՁՕՆ՝ ԳԵՐԱՊԱՏԻԻ ՏԷՐ ՍԵՂՐԻԿ Ծ. ՎՐԴ. ԲԱՐԻՔԵԱՆԻՆ	199
– ՁՕՆ՝ ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻՆ	201
– ՁՕՆ՝ ԴՈԿՏ. ՀՐԱՆԴ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻՆ	202

Հեղինակին գործերը՝

1. «ՍԻՐՏԸ ԱՓԻՆ ՄԷՋ»	1987
2. «ՍԻՐՏԸ ԱՓԻՆ ՄԷՋ» (Բ. տպագրություն)	1990
3. «ՆՈՒԻՐՈՒՄ» (Երեսան)	2002
4. «ՆՈՒԻՐՈՒՄ» (Բ. տպագրություն, Թորոնթո)	2003
5. «Ի ԽՆԴԻՐ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ»	2005
6. «ՃԱՆԱՊԱՐՀ»	2007
7. «ՃԱՆԱՊԱՐՀ» (Երեսան)	2007
8. «ՃԱՃԱՆՉՆԵՐ»	2010
9. «ԱՆՑԵԱԼԻ ՅՈՒՇԵՐՈՎ Կ'ԱՊՐԻՆՔ»	2011
10. «ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆ»	2014
11. «ՄԱՅՐԱՄՈՒՏԻ ՅՈՒՔԵՐ»	2016
12. «ՀԱՅԱՇՈՒՆՉ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ»	2017
13. «ՈԳԵՇՈՒՆՉ ՔԵՐԹՈՒԱԾՔՆԵՐ
ԵՒ ՉՕՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»	2017
14. «ԼՈՒՍԱԽՈՐ ՃԱՆԱՊԱՐՀ»	2018
15. «ԱՐՏԱԲՈՒԽ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»	2025

Ստանալու համար դիմել՝

Krikor Hotoyan
34 Leith Hill Rd., Apt. 511
North York, Ontario, Canada,
M2J 1Z4

Հեղինակի գիրքերուն կայքէջը՝

www.krikorhotoyan.ca

Հեռաձայն՝ (416) 494-1921

Բջիջային՝ (416) 277-7066

ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ՄԱՍԻՆ

Գրիգոր Հոթոյեան ծնած է Հալէպ, 5 Օգոստոս 1925-ին, արմատներով՝ սասունցի: Աւարտած է Հալէպի ազգային Սահակեան վարժարանը, ապա հետեւած է հայագիտական դասընթացքներու: Եղած է գրաշար, խմբագիր, ուսուցիչ եւ տնօրէն ազգային ամէնօրեայ, ամառնային եւ կիրակնօրեայ վարժարաններու մէջ՝ Սուրիա եւ Գանատա:

Երիտասարդական տարիներէն սկսեալ, բանաստեղծութիւններով (ընդհանրապէս Գրիգոր Վարդգէս գրական անունով), յօդուածներով (զանազան անուններով), պատմուածքներով եւ թղթակցութիւններով աշխատակցած է Սփիւռքի եւ Հայաստանի բազմաթիւ օրաթերթերու, շաբաթաթերթերու, ամսագրերու եւ պարբերաթերթերու:

Իր ազգային, գրական եւ եկեղեցական գործունէութիւններուն համար արժանացած է բազմաթիւ զնահատագրերու պետական եւ ազգային զանազան հաստատութիւններէ, որոնց շարքին Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ Կաթողիկոս Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Հայրապետի «Գիր Օրհնութեան եւ Գնահատաց»-ին՝ 1984-ին:

Իսկ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ Կաթողիկոս Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. Հայրապետի Թորոնթօ այցելութեան ընթացքին, 1 Հոկտեմբեր 2005-ին, արժանացած է «Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոց» շքանշանին:

4 Յուլիս 2004-ին, իր գրական գործունէութեան 60-ամեակին առթիւ, Հայաստանի Գրողներու Միութեան, Մեծ Եղեռնի եւ Հայոց Ազատամարտի «Ուխտատուն» թանգարան-հիմնարկի եւ Միջազգային Ռազմածովագիրներու Միութեան Հայաստանի կազմին կողմէ կազմակերպուած ցերեկոյթին, արժանացած է «Ուխտատուն» թանգարան-հիմնարկի շնորհագիրին եւ Միջազգային Ռազմածովագիրներու Ընկերակցութեան անդամակցութեան:

Գրիգոր Հոթոյեանի ծննդեան 80-ամեակին եւ «Ճանապարհ» գիրքի հրատարակութեան առթիւ, կազմակերպութեամբ Հայաստանի Գրողներու Միութեան, Միջազգային Ռազմածովագիրներու Ընկերակցութեան հայկական վարչութեան, Մեծ Եղեռնի եւ Հայոց Ազատամարտի «Ուխտատուն» թանգարան-հիմնարկի, «Զօրավար Անդրանիկ» Հայոց Համազգային Միութեան եւ «Աւետիք Իսահակեան» քաղաքային գրադարանին, Հինգշաբթի, 23 Օգոստոս 2007-ին, Հայաստանի Հանրապետութեան Գրականութեան Ակադեմիայի «Մանուկ Աբեղեան»-ի անունան դահլիճին մէջ կատարուած ձեռնարկին, Հոթոյեան զնահատուած է Հայաստանի Գրողներու Միութեան նախագահութեան ոսկեայ մետալով եւ թիւ 44 փաստաթուղթով, ինչպէս նաեւ «Զօրավար Անդրանիկ» Հայոց Համազգային Միութեան ոսկեայ մետալով, միութեան ընտրեալ անդամի վաւերացման թուով եւ Զօրավար Անդրանիկի եւ միութեան յուշանկարներով: